

Pelastuslain (379/2011) 28-29 §:n mukainen

PALVELUTASOPÄÄTÖS 2021-2024

Hyväksytty johtokunnan päätöksellä

18.11.2020 § 28

SISÄLLYSLUETTELO

1 YLEISTÄ PALVELUTASOPÄÄTÖKSESTÄ.....	4
1.1 Palvelutasopäätöksen säädös- ja ohjetausta.....	4
1.2 Palvelutasosta päättäminen ja päätöksen voimassaoloaika.....	4
2 ONNETTOMUUSUHKIEN TARKASTELU.....	6
3 OULU-KOILLISMAAN PELASTUSTOIMI.....	8
3.1 Pelastustoimen organisointi.....	9
3.2 Pelastuslaitoksen henkilöstö.....	10
3.2.1 Päätoiminen henkilöstö.....	10
3.2.2 Sopimushenkilöstö.....	11
3.3 Pelastuslaitoksen paloasemat.....	12
4 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY - RISKIENHALLINTA.....	14
4.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024.....	14
4.1.1 Onnettomuuksien ehkäisyn nykytilan kuvaus.....	14
4.1.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024.....	17
4.2 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus.....	19
4.3 Turvallisuusviestintä (valistus, neuvonta ja koulutus).....	19
4.3.1 Turvallisuusviestinnän kohdentaminen.....	19
4.4 Valvonta (palotarkastustoiminta ja muu valvonta).....	21
4.4.1 Asiantuntijaohjaus.....	22
4.5 Onnettomuuksien syiden seuranta sekä palontutkinta.....	23
4.6 Muiden onnettomuuksien ehkäisy ja yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä.....	24
5 PELASTUSTOIMINTA.....	26
5.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024.....	26
5.1.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus.....	26
5.1.2 Pelastustoiminnan kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024.....	28
5.2 Pelastustoiminnan valmiuden sijoittaminen - paloasemat.....	30
5.3 Päivittäisten onnettomuuksien edellyttämä toimintavalmius.....	30
5.4 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä.....	31
5.5 Pelastustoiminnan henkilöstön päivystys- ja varallaolojärjestelyt.....	32
5.6 Pelastustoiminnan kalusto ja varusteet.....	33
5.7 Pelastusmuodostelmat ja niiden hälyttäminen.....	34
5.8 Toimintavalmius eräissä erityistilanteissa.....	36
5.8.1 Savusukellusvalmius.....	36
5.8.2 Vesipelastusvalmius.....	36
5.8.3 Meripelastusvalmius.....	37
5.8.4 Vaarallisten aineiden torjunta ja CBRNE-valmius.....	37
5.8.5 Öljyntorjuntavalmius.....	38

5.8.6 Suuronnettomuusvalmius ja ruuhkatilanteet.....	39
5.8.7 Valmiuden säätely	39
5.8.8 Arctic Rescue Team (ART)	40
5.9 Pelastustoiminnan johtaminen.....	41
5.9.1 Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmät.....	42
5.9.2 Pelastustoiminnan viestijärjestelmät	43
5.9.3 Muut pelastustoimintaan liittyvät ohjelmistot ja järjestelmät.....	43
5.10 Pelastustoiminnan suunnitelmat	44
5.11 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutus	45
5.12 Suuronnettomuusharjoitukset	45
5.13 Yhteistyö pelastustoiminnassa	46
6 VARAUTUMINEN JA VALMIUSSUUNNITTELU	48
6.1 Nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle	48
6.2 Varautumisen ja valmiussuunnittelun organisointi ja tavoite	49
6.3 Kuntien valmiussuunnittelun ohjaus ja yhteistoiminta eri turvallisuustilanteissa	50
6.4 Koulutus.....	51
6.4.1 Poikkeusolojen suojeleorganisaation koulutus	51
6.4.2 Omatoimista varautumista edistävä neuvonta ja opastus	52
6.5 Valmiusharjoitukset.....	52
6.6 Väestön suojaaminen	52
6.6.1 Väestönvaroitussuunnitelmat	53
6.6.2 Säteilynvalvonta	53
6.6.3 Väestönsuojat.....	54
6.6.4 Väestön evakuointi.....	54
6.7 Pelastustoiminnan johtaminen eri uhkamallien aikana (häiriötilanteet ja poikkeusolot).....	55
6.7.1 Johtamistoiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa	56
6.7.2 Pelastuslaitoksen johtokeskus.....	56
6.7.3 Yhteydet kuntien ylläpitämiin poikkeusolojen suojelumuodostelmiin	57
6.8 Suojelumateriaali.....	57
6.9 Henkilöstö-, kalusto- ja tilavaraukset	58
6.10 Varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmat	59
7 ALUEEN PELASTUSTOIMEN TUOTTAMAT MUUT PALVELUT.....	60
7.1 Ensihoitopalvelu	60
7.2 Ensivastetoiminta	63
7.3 Muut palvelut	64

Liite 1 Paloasemien pelastustoiminnan henkilöstön määrässä ja päivystysvalmiudessa noudatettavat periaatteet

Liite 2 Erityisen kalliin kaluston sijoittamisessa paloasemille noudatettavat lähtökohdat

1 YLEISTÄ PALVELUTASOPÄÄTÖKSESTÄ

Palvelutasopäätös (myöhemmin myös lyhenteenä PTP) on alueen pelastustoimen päätös siitä, kuinka se järjestää pelastustoimeen kuuluvat lakisääteiset ja palvelutasopäätöksessä sovitut muut tehtävät alueellaan. Keskeisen osan näistä palveluista muodostavat lakisääteiset tehtävät, kuten pelastustoimelle kuuluva ohjaus, turvallisuusviestintä, valvonta (palotarkastustoiminta) ja pelastustoiminta. Pelastustoimelle vapaaehtoisia tehtäviä ovat mm. ensihoitopalveluiden järjestäminen.

Palvelutaso on mitoitettava alueella esiintyviä onnettomuusuhkia ja tarpeita vastaavaksi. Määrittelyn mukaan pelastustoimi on suunniteltava ja toteutettava siten, että onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty ja onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti.

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen tavoitteena on tuottaa riittävät, laadukkaat ja kustannuksiltaan harkitut pelastustoimen palvelut koko pelastuslaitoksen alueelle.

Pelastustoimen kustannusjaosta on päätetty pelastustoimen kuntien yhteistoimintasopimuksessa. Kustannusjaon periaate on €/asukas.

1.1 Palvelutasopäätöksen säädös- ja ohjetausta

Pelastustoimen palvelutasopäätöksen laadintaa koskevat säädökset sisältyvät pelastuslakiin (379/2011). Palvelutason mitoittamista on käsitelty lain 28 §:ssä. Palvelutasosta päättämistä, päätöksen sisältöä, voimassaoloaika, aluehallintovirastolle kuuluvaa palvelutason valvontaa sekä ministeriön norminanto-oikeutta koskevat kohdat sisältyvät lain 29 §:ään.

Pelastuslakiin kirjatut säädökset ohjaavat palvelutasopäätöksen sisältöä vain karkealla tasolla. Päätöksen sisältöön ja esittämistapaan liittyvä tarkempi ohjaus esitetään pelastuslain 29 § perusteella annetussa Sisäministeriön ohjeessa (Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta, SM:n julkaisuja 17/2013), joka on tämän palvelutasopäätöksen laatimisessa huomioitu. Jokaiseen tarkasteltavaan pelastustoimen tehtäväkokonaisuuteen sisältyy palveluiden nykytilan arviointi, kehittämissuunnitelma, palvelutasopäätös kaudelle 2021-2024 sekä arviot päätösten kustannusvaikutuksista

Lainmukaisuus

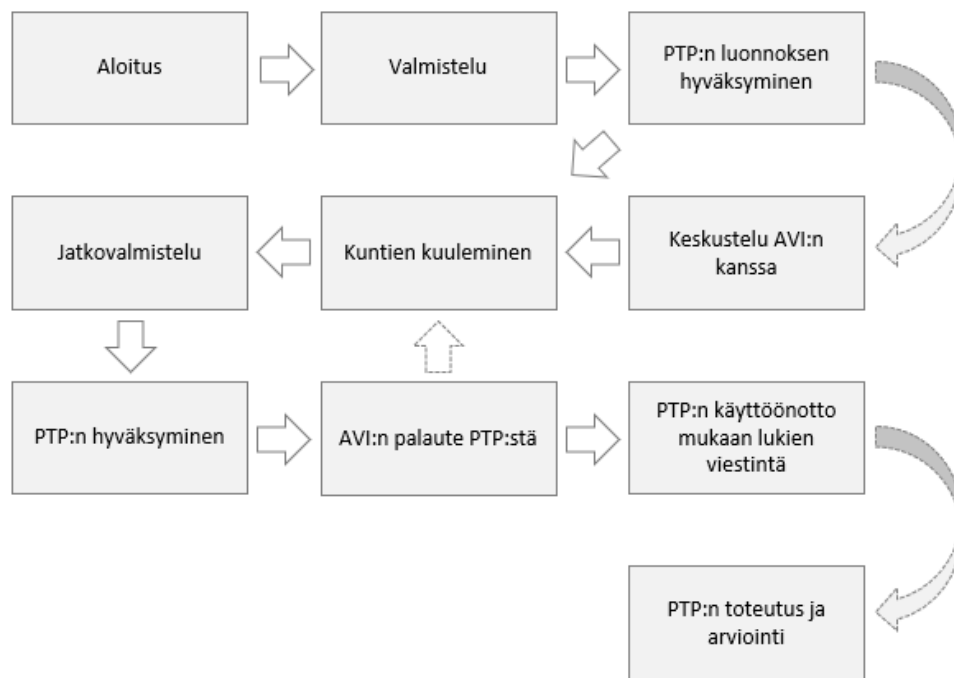
Palvelutasopäätöksen on täytettävä hallinnon lainmukaisuuden periaatteet. Päätökseen kirjattavat asiat eivät saa olla ristiriidassa pelastustoimen toimialaa koskevien säädösten kanssa. Palvelutasopäätökseen tyytymätön voi hakea päätökseen muutosta pelastuslaitoksen johtokunnalle osoitettavalla oikaisuvaatimuksella (pelastuslain 104 § ja Kuntalain 134 §).

Pelastustoimelle on tulossa uusi velvoite valvoa tehtäviensä lainmukaisuutta ja hyvää hallintoa. Velvoite sisältyy parhaillaan valmisteltavaan pelastustoimen järjestämislakiin. Säädösluonnosten mukaan valvontatehtävää varten olisi laadittava erityinen omavalvontaohjelma, jossa olisi todettava mm., miten pelastustoimen palvelujen saatavuutta ja toteutumista, laatua sekä vaikuttavuutta seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Vaikka kyseessä on vasta säädösvalmistelu, on sen tarkoittama omavalvontaohjelma tarkoitus laatia Oulu-Koillismaan pelastuslaitosta varten PTP 2021-2024 -kauden aikana.

1.2 Palvelutasosta päättäminen ja päätöksen voimassaoloaika

Pelastuslain (379/2011) 29 §:n mukaan palvelutasosta päättäminen on säädetty alueen pelastustoimen tehtäväksi. Oulu-Koillismaan pelastustoimialueen osalta päätöksen tekee pelastuslaitoksen johtokunta. Ennen palvelutasopäätöksen hyväksymistä on kuultava alueen kuntia.

Palvelutasopäätöksen voimassaoloajasta säädetään vain se, että päätös on laadittava määräajaksi. PTP:n voimassaoloajasta ei ole pelastuslaitoksen omaa ohjetta tai päätöstä. Käytäntönä on ollut palvelutasopäätöskausiensa jaksottaminen kuntavaalien mukaisesti (4 vuoden jaksot).

PTP-prosessi

Ohje palvelutasopäätöksen sisällöstä ja rakenteesta (SM 17/2013) kuvaa palvelutasopäätöksen laadintaprosessin yllä olevan kuvan mukaisena.

Päätös palvelutasopäätöksen voimassaoloajasta

- Tämä palvelutasopäätös on voimassa vuodet 2021-2024. Mikäli palvelutasopäätöksen voimassaoloaikana tulee säädosmuutoksesta tai muusta syystä välttämätön tarve muuttaa palvelutasopäätöksen sisältöä, tehdään siitä erilliset päätökset. Ennen merkittävien muutoksia koskevien päätösten tekemistä kuullaan kuntia.

2 ONNETTOMUUSUHKIEN TARKASTELU

Pelastustoimen palvelutason on vastattava alueella esiintyviä onnettomuusuhkia. Palvelutasoa määritettäessä on huomioitava myös toiminta poikkeusoloissa (PelL 28 §).

Onnettomuusuhkien arvioimisen keskeisenä perustana on sisäministeriön ohje pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta (SM:n julkaisuja 21/2012). Kyseiseen toimintavalmiusohjeeseen perustuvat mm. onnettomuusuhkien tarkastelutapa ja vaatimukset riskialueiden tavoittamiselle. Lisäksi ohje määrittelee perusteita pelastustoiminnan muodostelmille, niiden hälyttämiseksi ja johtamiselle. Toimintavalmiusohjetta ja sen vaikutusta pelastustoiminnan mitoittamiseen on käsitelty tarkemmin pelastuslaitoksen riskianalyyseissä sekä palvelutasopäätöksen pelastustoimintaa koskevassa osassa.

Onnettomuusuhkien tarkasteluun liittyy useita valtakunnallisia periaatepäätöksiä, strategioita ja linjauksia, joissa käsitellään yhteiskunnan uhkamalleja ja turvallisuutta. Ohjeita siitä, miten nämä asiakirjat on huomioitava pelastuslaitoksen riskianalyyseissä ei ole, mutta julkaisuissa esitetään myös pelastustoimea koskevia asioita, jonka vuoksi ne on ainakin keskeisiltä osiltaan huomioitu riskianalyyseissä ja palvelutasopäätöstä laadittaessa. Kyseisiä julkaisuja ovat mm.:

- VN:n periaatepäätös sisäisen turvallisuuden strategiasta (SM 15/2017, Hyvä elämä – turvallinen arki)
- Pelastustoimen strategia vuoteen 2025 (SM 18/2016, Turvallinen ja kriisinkestävä Suomi)
- Pelastustoimen toimintaohjelma onnettomuuksien ehkäisemiseksi (SM 33/2019, Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki)
- Turvallisuutta kaikkialla - Paikallisen ja alueellisen turvallisuussuunnittelun kansalliset linjaukset (SM 2/2019)
- Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (VN:n periaatepäätös, 2017)
- Suomen kansallinen riskiarvio 2018 (SM 5/2019)
- Pohjois-Pohjanmaan alueellinen riskiarvio 2018 (Oulu-Koillismaan pelastuslaitos, 2018)
- Varautumisen kehitystarpeet turvallisessa yhteiskunnassa (VN:n julkaisu 12/2016, Selvitys ja -tutkimustoiminta)
- Kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2022 (MMM:n julkaisu 5/2014)

Onnettomuusuhkien tarkastelua ohjaa myös Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen strategia, jossa yhtenä päämääränä on resurssien ja toimintavalmiuden kohdentaminen riskien ja palveluiden kysynnän suhteen tarkoituksenmukaisesti.

Pelastuslaitoksen keinot onnettomuuksien ehkäisemiseen ja rajoittamiseen on kuvattu pelastuslaitoksen riskianalyyseissä. Keskeisimpiä keinoja ovat omatoimista varautumista edistävä turvallisuusviestintä (onnettomuusriskien tunnistaminen, onnettomuuksien ehkäisy, onnettomuuksiin varautuminen ja oikea toiminta onnettomuuden sattuessa), pelastustoimelle kuuluva neuvonta, opastus ja valvonta (mm. palo-, henkilö- ja kemikaaliturvallisuutta koskevien säädösten noudattaminen) sekä pelastustoiminta (kiireellinen pelastustoiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa).

Päätös onnettomuusuhkien tarkastelusta ja esittämistavasta

- Oulu-Koillismaan pelastustoimialueen onnettomuusuhat esitetään pelastuslaitoksen riskianalyysissä, joka on osaltaan tämän palvelutasopäätöksen perustelumuuisto.
- Pelastuslaitoksen toimintavalmiuden määrittämisen perustana käytetään regressiomallin avulla laadittua riskialuejakoa, jota täydennetään riskiruudun määrittävillä onnettomuuksilla (ks. SM:n ohje pelastustoimen toimintavalmiuden suunnittelusta).
- Normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin varautumisen perustana käytetään normaaliajan uhkamallia. Yksityiskohtaisemmat poikkeusolojen riskit selvitetään yhteistyössä sotilasviranomaisten ja muiden yhteistoimintaviranomaisten kanssa. Poikkeusolojen uhkakuvat esitetään pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.
- Uhkamallit ja riskianalyysit luodaan siten, että ne ovat tietojen asiasisältö huomioden eri viranomaisten hyödynnettävissä.

3 OULU-KOILLISMAAN PELASTUSTOIMI

Pelastuslain (379/2011) 24 §:n mukaan kunnat vastaavat pelastustoimesta yhteistoiminnassa. Pelastustoimialueeseen kuuluvat kunnat päättää Valtioneuvosto (VN:n päätös pelastustoimen alueista 174/2002 ja 528/2020). Päätöksen mukaisesti Oulu-Koillismaan pelastustoimialueeseen kuuluu seuraavat kunnat: Hailuoto, Ii, Kempele, Kuusamo, Liminka, Lumijoki, Muhos, Oulu, Pudasjärvi, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi sekä Vaala, joka siirtyy Kainuun pelastustoimen alueesta Oulu-Koillismaalle v. 2021 alusta alkaen.

Pelastustoimen ja ensihoitopalvelun kustannukset

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen talousarvion 2021 pelastustoimen kustannukset ovat 73,23 €/asukas ja ensihoidon 61,03 €/asukas. Valtakunnallisessa pelastuslaitosten vertailussa pelastustoimen kustannukset ovat keskiarvoa (n. 75 €/as v. 2019) alhaisemmat.

Pelastustoimen uudistus

Pääministeri (Antti Rinteen) Sanna Marinin hallitusohjelmaan sisältyy tavoite, jonka mukaisesti mm. pelastustoimen palveluiden tuottaminen siirtyy kunnilta maakuntien tehtäväksi. Uudistus on tarkoitus saada voimaan siten, että maakuntien pelastustoimi aloittaa v. 2023 alusta alkaen. Em. uudistuksesta huolimatta tämä palvelutasopäätös valmistellaan nyt voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti vuosille 2021-2024.

3.1 Pelastustoimen organisointi

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on voittoa tavoittelematon liikelaitos osana Oulun kaupungin organisaatiota. Pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimeen kuuluvista lakisääteisistä tehtävistä sekä muista alueen pelastustoimen palvelutasopäätöksessä sovittavista tehtävistä.

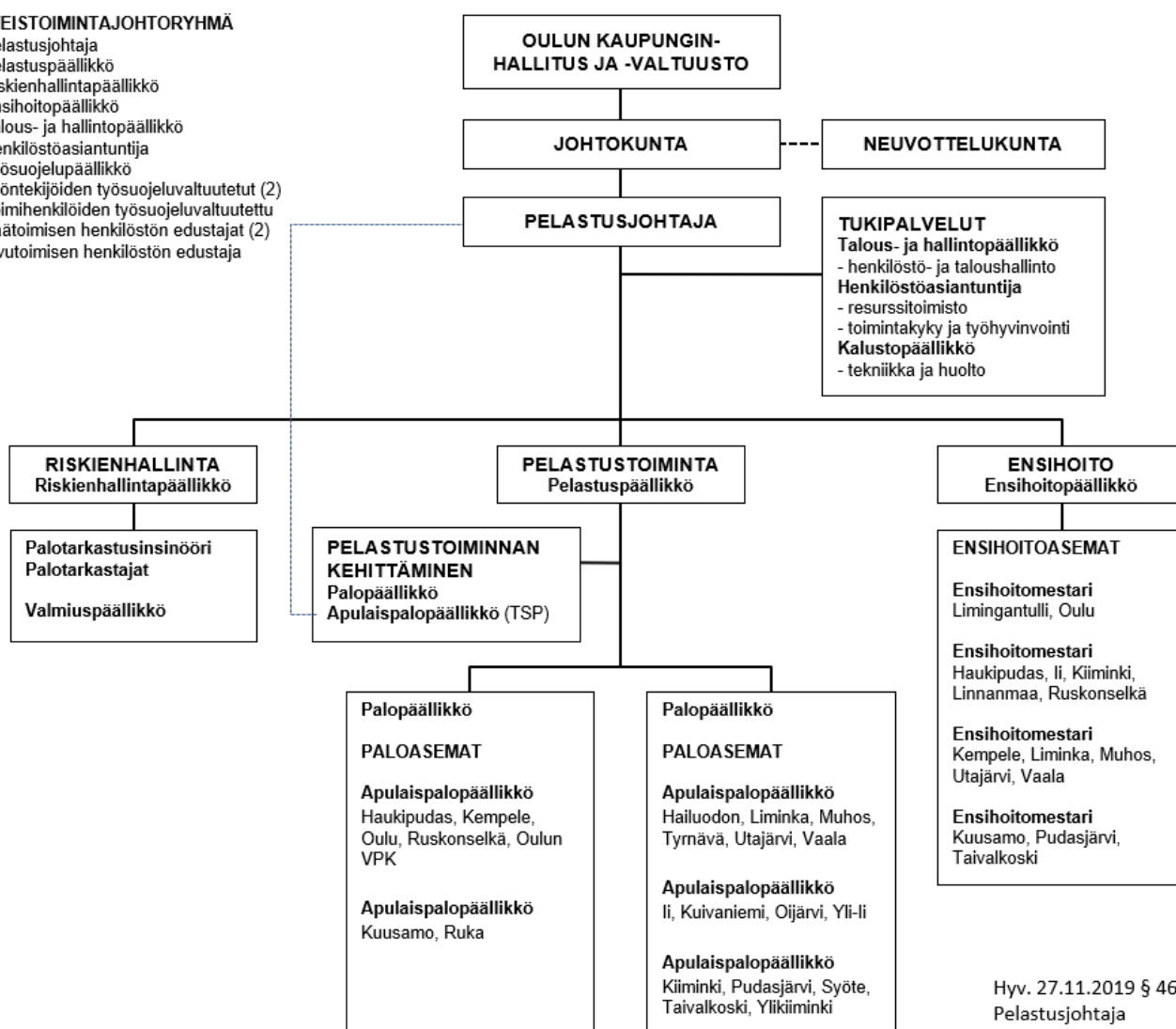
Pelastuslaitoksen hallinnosta vastaa Oulun kaupunginhallituksen asettama johtokunta. Sopijakuntien yhteistyöelimenä ja neuvoa antavana elimenä toimii neuvottelukunta. Sekä johto- että neuvottelukunnan toimikautena on valtuustokausi. Niiden puheenjohtajat nimeää Oulun kaupunginhallitus.

Yhteistoimintasopimus

Oulu-Koillismaan pelastustoimen alueen 1.1.2021 voimaan tuleva yhteistoimintasopimus on käsitelty pelastuslaitoksen johtokunnassa 12.8.2020 ja on sopijakuntien lausuttavana. Sopimus allekirjoitetaan sopijakuntien kesken marras-joulukuussa 2020.

YHTEISTOIMINTAJOHTORYHMÄ

- Pelastusjohtaja
- Pelastuspäällikkö
- Riskienhallintapäällikkö
- Ensihoitopäällikkö
- Talous- ja hallintopäällikkö
- Henkilöstöasiantuntija
- Työsuojelupäällikkö
- Työntekijöiden työsuojeluvaltuutetut (2)
- Toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutettu
- Päätoimisen henkilöstön edustajat (2)
- Sivutoimisen henkilöstön edustaja

Hyv. 27.11.2019 § 46
Pelastusjohtaja

Organisaatio

Pelastuslaitoksen organisaatiokaavio on hyväksytty pelastusjohtajan päätöksellä 27.11.2019 § 46. Organisaatio muuttuu merkittävästi vuoden 2022 alusta alkaen, kun ensihoitopalvelu siirtyy PPSHP:n omaksi toiminnaksi (ks. kohta 6).

Pelastuslaitoksen toiminnallinen organisaatio on jaettu neljään osaan: riskienhallinta, pelastustoiminta, ensihoito ja tukipalvelut. Riskienhallinta muodostuu pelastustoimelle kuuluvasta valvonnasta, turvallisuusviestinnästä, neuvonnasta ja ohjauksesta sekä valmiussuunnittelusta. Riskienhallinnan henkilöstöä ovat riskienhallintapäällikkö, palotarkastusinsinööri, palotarkastajat ja valmiuspäällikkö. Tehtäväkokonaisuutta johtaa riskienhallintapäällikkö.

Pelastustoiminta muodostuu pelastuslain 32 §:n tarkoittamasta kiireellisestä pelastustoiminnasta sekä kiireellisestä öljyntorjunta maa-alueilla. Pelastustoiminnan vastuualue tuottaa myös ensihoitopalvelua tukevaa ensivastetoimintaa (ks. kohta 7.2). Vastuualue on jaettu kahteen toimialueeseen siten, että toiseen kuuluvat 24/7-paloasemat, Oulun VPK sekä Kuusamon ja Rukan paloasemilla toimiva Kuusamon VPK. Toiseen toimialueeseen kuuluvat pelastustoimialueen muut paloasemat. Pelastustoiminnan tehtäväkokonaisuutta johtaa pelastuspäällikkö.

Ensihoidon vastuualue tuottaa terveydenhuoltolain (1326/2010) 40 §:n tarkoittamaa ensihoitopalvelua koko pelastustoimi-alueelle. Ensihoitopalveluiden tulosaluetta johtaa ensihoitopäällikkö.

Tukipalvelujen tulosalueeseen sijoittuvat henkilöstö- ja taloushallintoon sekä huoltoon, tekniikkaan ja hankintoihin liittyvät tehtävät. Tukipalveluissa on 14 henkilöä, jonka lisäksi henkilöstö- ja taloushallinnon palveluja hankitaan Monetra Oy:ltä yhteensä 6 henkilötyövuotta/vuosi. Tulosaluetta johtaa talous- ja hallintopäällikkö.

Talous

Pelastustoimen kustannuksista vastaa pelastuslain 24 §:n mukaisesti sopijakunnat. Maksuosuudet määräytyvät kunkin kunnan edellisen valmiin tilinpäätösvuoden asukasluvun suhteessa. Ensihoitopalvelun ja sitä tukevan ensivastetoiminnan kustannuksista vastaa PPSHP kyseisistä palveluista tehtyjen sopimusten mukaisesti.

	TA2021	TS2022	TS2023
Pelastustoimi	21,3 M€ (70,01 €/as)	21,6 M€ (70,55 €/as)	21,6 M€ (70,29 €/as)
Ensihoito	18,0 M€	18,4 M€	18,5 M€

Pelastustoimen kustannusten valtakunnallinen keskiarvo oli vuonna 2019 n. 75 €/asukas. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen kustannukset ovat olleet sekä pelastustoimen että ensihoitopalvelun osalta alhaisimmasta päästä valtakunnallisessa vertailussa.

Hallintosääntö ja jatkodelegointi

Oulun kaupungin hallintosääntö on hyväksytty valtuustossa 15.5.2017 ja päivitetty viimeksi 15.6.2020. Hallintosäännöstä johdetut Oulu-Koillismaan pelastusliikelaitoksen hallintosäännön mukaiset jatkodelegoinnit on viimeksi päivitetty johtokunnan osalta 24.3.2020 ja johtajan osalta 12.8.2020. Valmiuslain mukaisesta päätösvalan siirrosta (esim. pandemian liittyvät tapaukset) tehdään kulloinkin pelastusjohtajan erillispäätös.

3.2 Pelastuslaitoksen henkilöstö

Pelastuslain 26 §:n mukaisia alueen pelastustoimen pelastusviranomaisia ovat pelastusjohtaja ja johtokunta. Pelastuslain 26 §:ssä tarkoitetuille muille viranhaltijoille perustettavista viroista tai työsopimussuhteisille henkilöille perustettavista toimista päättää johtokunta. Sopimushenkilöstölle henkilöstölle perustettavista vakansseista päättää paloasemasta vastaava päällystöviranhaltija. Vapaaehtoispalokuntien kanssa tehtävät sopimukset allekirjoittaa pelastusjohtaja.

3.2.1 Päätoiminen henkilöstö

Pelastuslaitoksen päätoimiselle henkilöstölle on noin 403 vakanssia. Henkilöstöstä 14 sijoittuu hallintoon/tukipalveluihin, 179 pelastustoimintaan (ml. Vaala), 15 riskienhallintaan ja 195 ensihoitopalveluihin. Sijoittuminen organisaatiossa ei kerro koko toimenkuvaa, koska henkilöstö tekee sijoituksesta riippumatta eri tulosalueille kuuluvia tehtäviä. Esimerkiksi osa palotarkastajista osallistuu pelastustoiminnan tehtävien suorittamiseen samoin kuin pelastustoimen henkilöstöä osallistuu tarpeen mukaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja varautumiseen liittyvien tehtävien suorittamiseen. Henkilöstömitoituksesta sekä tämän PTP:n vaikutuksesta henkilöstömäärään on kerrottu tarkemmin riskienhallintaa, pelastustoimintaa ja ensihoitopalvelua koskevissa teksteissä (kohdat 4, 5 ja 6).

Pelastuslaitoksen päivätyötä tekevä henkilöstö noudattaa yleisimmin toimisto- tai yleistyöaikaa. Vuorotyötä tekevän henkilöstön (pelastustoiminnan henkilöstö) työaikajärjestelmänä on paikalliseen sopimukseen ja poikkeuslupa perustuva työaika keskimäärin 42 h/vko, jossa säännönmukaiset työvuorot ovat 24 tuntia. Työaikamuodossa vaihdetaan työvuoroja päivävuoroiksi mm. harjoitusten, koulutuksen ja turvallisuusviestinnän mahdollistamiseksi. Ensihoitohenkilöstö (ensihoitoesimiehet ja ensihoitajat) tekevät paikalliseen sopimukseen ja poikkeuslupa perustuvaa 2-vuororajajärjestelmän mukaista työaikaa, jossa työaika on keskimäärin 38,25 h/viikko ja työvuoron pituus 12 h.

Poikkeuslupa

Pelastustoimen vuorotyötä tekevän henkilöstön työajan poikkeuslupa on voimassa 31.12.2021 saakka. Päätöksen mukaan 24 tunnin työvuorossa saa tehollinen työaika olla enintään 12 tuntia mukaan lukien hälytystehtävät. Tämä edellyttää tarkkaa työvuorojen päiväohjelman suunnittelua ja työaikaseurainta.

Pelastustoiminnan valmiuden järjestäminen on edellyttänyt myös varallaoloa. Varallaolo on liittynyt 24/7-paloasemia ja ns. kylmiä paloasemia lukuun ottamatta lähes kaikkien paloasemien valmiuden järjestämiseen. Varallaoloa on edellyttänyt myös päällystötasoisien johtamisen järjestelyt. Ensihoitovalmius perustuu päivystysvalmiuteen. Varallaoloa ei ole käytetty kuin satunnaisesti ensihoidon päällystön tavoitettavuuden varmistamiseksi (mm. keväällä 2020 koronaepidemian alkuvaiheessa).

Varallaoloon liittyvät työaikalinjat tulkinat ja sen perusteella käynnissä olevat oikeustoimet ovat johtamassa siihen, että varallaolosta on luovuttava lähes kokonaan vuoden 2021 alusta lähtien. Korvaavista järjestelyistä on kerrottu tarkemmin pelastustoimintaa käsittelevässä kohdassa.

Pelastustoimen henkilöstön määrässä ja kelpoisuudessa noudatetaan pelastuslain ja -asetuksen vaatimuksia sekä aihetta käsitteleviä ohjeita. Näistä merkittävimpiä ovat Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM 21/2012), Pelastussukellusohje (SM 48/2007), Ohje pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM 5/2016) sekä pelastuslaitoksen omat ohjeet, kuten asemapalveluohje (ns. pelisäännöt), ohje korkealla työskentelystä ja ohje maastopelastustoiminnasta. Jos kelpoisuusvaatimukset edellyttävät paikallisten olosuhteiden perusteella tarkennuksia, päättää niistä päätoimisen henkilöstön osalta pelastusjohtaja. Sopimushenkilöstön kelpoisuusvaatimuksista päättää pelastuspäällikkö.

Henkilöstön työ- ja virkaehtosopimusten, palkkauksen, kelpoisuusehtojen ja sijoituspaikkojen määräytymiseen liittyvä päätösvallan jakaantuminen on kirjattu pelastuslaitoksen jatkodelegointipäätökseen.

Pelastuslaitoksen yleinen henkilöstöhallinto kuuluu tukipalveluiden tehtäviin. Mm. henkilöstön työhyvinvointia ja työolojen kehittämistä koskevat asiat käsitellään pelastuslaitoksen yhteistoimintajohtoryhmässä, joka toimii samalla työsuojelun yhteistoiminnasta annetun lain tarkoittamana työsuojelutoimikuntana. Työsuojeluun ja työhyvinvointiin liittyviä asioita käsittelee ja valmistelee myös erikseen nimetty työsuojelupäällikkö ja työsuojelutyöryhmä.

Työterveyshuollon palvelut on hankittu Työterveys Virta Oy:ltä (tilanne syksyllä 2020) sekä sen kanssa sopimuksen tehneiltä yrityksiltä tai kunnallisilta palvelutuottajilta vuosittain laadittavan työterveyshuollon toimintasuunnitelman mukaisesti.

Yhteistoimintajohtoryhmä

Pelastuslaitoksen yhteistoimintaelimenä toimivaan yhteistoimintajohtoryhmään, kuuluvat pelastusjohtaja, pelastuspäällikkö, riskienhallintapäällikkö, ensihoitopäällikkö, talous- ja hallintopäällikkö, henkilöstösuunnittelija, työsuojelupäällikkö, työntekijöiden ja toimihenkilöiden työsuojeluvaltuutetut sekä kaksi päätoimisen henkilöstön edustajaa ja yksi sivutoimisen henkilöstön edustaja.

3.2.2 Sopimushenkilöstö

Päätoimisen henkilöstön ohella pelastuslaitoksen keskeisen henkilöstöryhmän muodostaa niin sanottu sopimushenkilöstö, jonka työpanos kohdentuu pääasiassa pelastustoimintaan. Sopimushenkilöstö jakaantuu sopimuspalokuntien (vapaaehtoinen palokunta, VPK) henkilöstöön ja sivutoimisen työsuojelun tehneisiin työntekijöihin. Ensin mainitussa palokuntatoimintaan

mukaan lähteneet ovat liittyneet sopimuspalokuntaan, joka on tehnyt palokuntasopimuksen pelastuslaitoksen kanssa. Palokuntasopimuksessa on sovittu palokunnan tuottamasta pelastustoiminnan valmiudesta ja yhdistystoiminnan avustamisesta.

Pelastuslaitoksen kanssa palokuntasopimuksen tehneitä vapaaehtoisia palokuntia on seitsemän: Kiimingin, Kuusamon, Oulun, Oijärven, Pudasjärven, Taivalkosken ja Yli-lin VPK:t. Näistä Kiimingin, Kuusamon, Pudasjärven, Taivalkosken ja Yli-lin VPK:t toimivat ensilähdön palokuntina. Oulun VPK:lla on merkittävä pelastustoimintaa tukeva rooli laajasti Oulun ympäristössä. Pelastuslaitoksen alueella on lisäksi Oulussa Nuottasaaren alueella toimiva teollisuuspalokunta (Stora Enso Oulu Oy:n TPK), jonka kanssa on tehty palokuntasopimus vuonna 2011. Stora Enson TPK vastaa kustannuksistaan kokonaisuudessaan itse.

Sopimushenkilöstön kokonaismäärä oli kesällä 2020 yhteensä 331 henkilöä, josta 173 henkilöä on tehnyt henkilökohtaisen työsopimuksen pelastuslaitoksen kanssa ja noin 158 on liittynyt sopimuspalokuntaan. Kesän 2020 tilanteen mukaan sopimuspalokunnissa oli jäsenenä noin 10 henkilöä, jotka ovat myös pelastuslaitoksen päätoimisia työntekijöitä. Sopimushenkilöstön määrä vaihtelee jonkin verran. Sopimushenkilöstön määrään liittyvät tavoitteet on käsitelty tarkemmin pelastustoimintaan käsittelevässä kohdassa (kohta 5 ja liite 1).

Työsopimussuhteinen sopimushenkilöstö on muodostanut palokuntayhteisöjä (vuonna 2020 yhteensä 8 kpl), jotka ovat allekirjoittaneet nykyisen, vuonna 2017 uusitun aluesopimuksen. Palokuntasopimuksia uusitaan tarvittaessa.

Palokunta- ja yhdistyssopimukset mukaiset korvaukset

Sopimuspalokunnille ja sopimushenkilöstöyhdistyksille maksetut toiminta-avustukset (korvaukset) ovat vuoden 2020 talousarviossa 98 000 € ja henkilöstökulut (häilytysrahat, palkat, varallaolokorvaukset jne.) noin 1,2 M€.

Päätös sopimushenkilöstöstä ja sopimuspalokunnista

- Oulu-Koillismaan pelastuslaitos käyttää pelastustoiminnan palveluiden tuottamisessa apuna sopimuspalokuntia ja sivutoimista henkilöstöä (ns. toimenpidepalkattu henkilöstö). Sopimushenkilöstöä käytetään tarpeen mukaan myös riskienhallintaan liittyvien palveluiden tuottamisessa sekä myös muissa tehtävissä, joihin ei liity julkisen vallan käyttöä.

3.3 Pelastuslaitoksen paloasemat

Pelastustoimen lakisääteisten palveluiden ja palvelutasopäätöksessä päätettävien muiden palveluiden järjestäminen edellyttää tarkoituksenmukaiset toimitilat. Pelastuslaitoksen tarpeiden kannalta korostuvat erityisesti toimisto-, sosiaali-, koulutus-, johtamis- ja harjoitustilat sekä kaluston ja varusteiden säilytys- ja huoltotilat. Tehokas pelastustoiminta ja ensihoitopalvelu edellyttää lisäksi, että toimitilojen sijainti, kalusto ja henkilöstö vastaavat uhkamallien mukaisiin vaatimuksiin. Toiminnan jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että toimitiloista kyetään jatkamaan toimintaa myös normaaliolojen häiriötilanteiden ja poikkeusolojen aikana.

Pelastuslaitoksen toimitilat ovat yleisimmin paloasemia. Pelastustoimialueen jokaisen kunnan alueella, Lumijokea lukuun ottamatta, on nykyisin vähintään yksi paloasema. Paloasemat sijaitsevat yleensä kuntien keskustaajamissa tai niiden välittömässä läheisyydessä. Paloasemien määrää ja sijaintia tarkastellaan perusteellisemmin riskianalyyseissä ja PTP:n kohdassa 5.

Paloasemat ja muut pelastuslaitoksen tarvitsemat tilat rakentaa ensisijaisesti kukin kunta ja ne ovat kyseessä olevan kunnan omistuksessa. Pelastuslaitos vuokraa tarvitsemansa tilat ensisijassa kunnilta. Pelastuslaitos maksaa kiinteistöistä pääoma- ja ylläpitovuokraa. Maapohjasta vuokraa ei yleensä makseta.

Pelastustoimen toimitilojen vuokrat

Pelastuslaitoksen paloasemien ja muiden toimitilojen vuokrakustannukset ovat vuoden 2020 talousarvion mukaan n. 4,1 M€ (10,4 % liikevaihdosta), josta ensihoidon osuus on n. 1,2 M€. Taloussuunnitelmissa 2022-2023 vuokrakustannukset kohoavat uusien ja peruskorjattavien paloasemien myötä (TS2022 n. 4,3 M€, TS2023 n. 4,6 M€).

Paloasemien rakentamista, laajentamista, peruskorjausta sekä muuta korjausta/huoltoa koskevat tarpeet määräytyvät kuten muissakin rakennuksissa. Pelastustoimen osalta merkittävänä tekijänä on kuitenkin paloaseman sijaintia ja toiminnan jatkuvuuden varmistamista koskevat tekijät. Pelastuslaitoksella on tällä hetkellä (kesä 2020) seuraavat merkittävät paloasemahankkeet:

- Linnanmaan ja Taivalkosken paloasemien uudisrakennushankkeet. Valmistuvat v. 2021-2022 aikana. Oulussa Kiviharjunttiellä sijaitsevista väistötiloista voidaan luopua Linnanmaan paloaseman valmistumisen jälkeen.
- Raksilan paloaseman uudisrakennushanke. Tavoitteena saada rakennustyöt käyntiin siten, että paloasema valmistuisi vuoden 2023 loppuun mennessä. Raksilan nykyisen paloaseman väistötiloista luovutaan vuoden 2023 loppuun mennessä.

PTP-kauden 2021-2024 aikana on tarkoitus käynnistää/saada valmiiksi seuraavat paloasemia koskevat hankeselvitykset:

- Iin, Kempeleen, Kiimingin, Kuusamon ja Vaalan paloasemia koskevat hankeselvitykset. Kyseeseen tulee lähinnä peruskorjausta tai uudisrakentamista koskevat selvitystyöt sekä Kempeleen, Kuusamon ja Vaalan paloasemien osalta myös paloaseman sijaintia koskeva selvitystyö.

Päätös pelastuslaitoksen toimitiloista

- Pelastuslaitoksen toimitiloina toimivat paloasemat. Paloasemien tarve ja sijainti määräytyy ensisijaisesti pelastustoiminnan tarpeiden mukaisesti. Valmiuden sijoittamista ohjaa mm. pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaisesti tehty riskialuejako ja aikarajat, joiden puitteissa eri riskialueet on tavoitettava.
- Ensihoitopalveluita varten hankitaan tarpeen mukaan lisätiloja (ensihoitoasemat), jos esim. ensihoidon palvelutasopäätös tai muut ensihoitopalvelua koskevat vaatimukset/tarpeet sitä edellyttävät. Tilaratkaisut suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä PPSHP:n kanssa. Ratkaisuissa huomioidaan ensihoitopalvelun siirtyminen PPSHP:n omaksi toiminnaksi vuoden 2022 alusta alkaen.

Toimitiloja (paloasemia) koskevista kehittämishankkeista ja päätöksistä on kerrottu lisää myöhemmin tässä PTP:ssä riskienhallintaa, pelastustoimintaa ja ensihoitoa koskevat kohdissa.

4 ONNETTOMUUKSIEN EHKÄISY - RISKIENHALLINTA

Pelastuslain (379/2011) keskeisenä tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteeseen pääsemiseksi pelastuslaki antaa velvoitteita sekä yksittäisille ihmisille, yrityksille ja yhteisöille että viranomaisille.

Pelastuslain toinen luku sisältää yleisiä, kaikkia kansalaisia koskevia velvoitteita ehkäistä onnettomuuksia ja toimia hädätilanteessa. Lain kolmas luku koskee rakennuksen omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa velvoittaen heidät huolehtimaan rakennusten ja kiinteistöjen palo- ja henkilöturvallisuudesta sekä varautumaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja toimintaan mahdollisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Pelastustoimelle kuuluvan onnettomuuksien ehkäisyn tavoitteena on onnettomuuksien määrän ja onnettomuuksista aiheutuvien henkilö-, omaisuus- ja ympäristövahinkojen vähentäminen. Tavoitteeseen pääseminen edellyttää mm. lain 2- ja 3-lukujen noudattamisen valvontaa sekä turvallisuusviestintää onnettomuuksien ehkäisemisestä, onnettomuuksiin varautumisesta ja hätätilanteissa toimimisesta.

Pelastuslain 2 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten on huolehdittava myös muun lainsäädännön mukaan pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä. Näitä, yleisimmin valvonta- ja lupatehtäviä, tulee erityisesti vaarallisia aineita koskevasta lainsäädännöstä. Käytännön työssä joudutaan huomioimaan suuri määrä eri toimialoja koskevia säädöksiä ja ohjeita.

4.1 Onnettomuuksien ehkäisyn palveluiden nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024

4.1.1 Onnettomuuksien ehkäisyn nykytilan kuvaus

Pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, turvallisuusviestinnästä ja valvonnasta (palotarkastukset) käytetään yleisesti nimitystä riskienhallinnan palvelut. Myös Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen toiminnallisessa organisaatiossa em. tehtävät on keskitetty riskienhallinnan vastuualueelle.

Riskienhallinnassa työskentelee riskienhallintapäällikkö, palotarkastusinsinööri, 12 palotarkastajaa sekä valmiuspäällikkö. Valmiuspäällikön työaika kohdistuu pääosin pelastuslaitoksen sisäisten tehtävien suunnitteluun/toteutukseen, joita ovat mm. valmiussuunnittelu, valmiuden säätely, jatkuvuudenhallinta, henkilö-, tieto- ja tilaturvallisuus, johtamis- ja viestiliikennejärjestelmät ja tilat. Henkilöstöresurssi on laskenut kuluvalle PTP kaudella 0,5 htv osana pelastustoimelta vaadittuja säästöjä.

Riskienhallinnan henkilöstö on jaettu pelastustoimialueen paloasemille, jonka on todettu vähentävän työmatkoihin kuluva aikaa edistävän asiakastytyvyyttä. Asiakastytyvyyttä on edistänyt myös päivystävä palotarkastaja -palvelu (virka-aikaan klo 8:30 – 15:30). Henkilöstön ajankohtaispalavereita on pidetty etäyhteyden kautta joka kolmas viikko ja koulutuspäiviä 4 kertaa vuodessa. Täydennyskoulutuksessa on hyödynnetty mm. Pelastusopiston, Tukesin, Suomen palopäällystöliiton, Suomen pelastusalan keskusjärjestön, Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston, Kuntaliiton ja SM:n pelastusosaston järjestämiä koulutustapahtumia ja seminaareja. Riskienhallinnan omiin koulutuspäiviin on sisällytetty ulkopuolisia asiantuntijaluentoja mahdollisuuksien mukaan.

Riskienhallinnan henkilöstön koulutuksena on yleisimmin pelastusalan päällystötutkinto tai rakennusalan tutkinto (insinööri/insinööri AMK). Henkilöstön keski-ikä oli syyskuussa 2020 n. 44,8 vuotta. Henkilöstön vaihtuvuus on ollut kohtalaisen vähäistä, mutta pitkiä/toistuvia poissaoloja on ollut jonkin verran.

Riskienhallinnan tehtävien hoitamiseen osallistuu myös pelastustoiminnan henkilöstöä hälytysvalmiuden ja muiden tehtävien sallimissa rajoissa. Pelastuslaitoksen sopimushenkilöstöllä on merkittävä rooli mm. Päivä Paloasemalla -tapahtuman ja muiden suurten kampanjatapahtumien läpiviemisessä. Kolmannen sektorin toimijoista erityisesti SPEK Oulu ja Liikenneturva ovat merkittäviä yhteistyökumppaneita pelastuslaitokselle. SPEK:n kanssa järjestetään mm. Päivä Paloasemalla ja NouHätä kampanjat sekä omatoimisen varautumisen koulutusta. Liikenneturvan kanssa toteutetaan mm. Turvaa Tenaville -tapahtuma (ja Punainen Liitu -kampanjaa).

Pelastusviranomaiselle kuuluvan valvonnan toteutus on suunniteltu vuosittain tarkistetussa valvontasuunnitelmassa. Valvontasuunnitelmassa on huomioitu myös kemikaalilainsäädännössä pelastusviranomaiselle säädetty tehtävät. Määrävälein valvottavien yritys- ja laitospaikkojen lukumäärä on noin 3700 kpl, joista on tarkastettu vuosittain noin 1100-1300 kohdetta. Valvonnan kohdentuminen on noudattanut kohtalaisen hyvin voimassa oleva PTP:n tavoitteita, mutta valvontasuunnitelman mukainen toteuma on ollut PTP-kaudella vain 90-95 % tavoitteesta. Toteumaa on vaikea saada suuremmaksi nykyisellä henkilöstöresurssilla. Vuoden 2020 toteuma tulee olemaan huono COVID19-viruksen aiheuttamien rajoitusten vuoksi.

Pientalojen paloturvallisuuden valvontaa on tehty PTP-kaudella paloturvallisuuden itsearvioinnin keinoin. Toimintamallia pilotoitiin vuonna 2017 ja varsinaisen valvonta aloitettiin 2018. Valvonnan kohdealueet on määritetty valvontasuunnitelmassa. Valvontaan on otettu alueita, joissa välimatkat ja pelastustoiminnan toimintavalmiusajat ovat pitkät sekä alueita, joissa onnettomuustaajuus (tulipalot) on keskimääräistä suurempi. Vuonna 2020 kohdealueena oli Lumijoki, Utajärvi ja Iin Kuivaniemi, yht. noin 2250 pientaloa. Vastausprosentti on syyskuussa 2020 n. 72 %, joka oletettavasti vielä hieman nousee. Pientalon paloturvallisuusoppaiden, itsearviointilomakkeiden ja saatekirjeiden painatuksessa, postituksessa ja vastausten kokoamisessa on käytetty ulkopuolista yritystä. Vastausmahdollisuus on ollut joko sähköisesti tai postitse. Palautetut itsearviointilomakkeet on avattu, arvioitu ja viety rekisteriin omana työnä.

Paloturvallisuuden itsearvioinnin vaikuttavuus olisi parempi, jos kohteita, joista vastausta ei saada, kyettäisiin valvomaan esim. perinteisen valvonnan keinoin. Vaikuttavuutta tehostaisi myös se, jos palautettuun itsearviointilomakkeeseen kirjattujen puutteiden korjaamista koskevat tiedustelut/valvontatoimet kyettäisiin tekemään kattavasti (nyt vain pieneltä osin). Nykyinen henkilöstöresurssi ei tätä mahdollista. Paloturvallisuuden itsearviointia ei ole vielä kohdistettu rivi- ja kerrostaloihin eikä vapaa-ajan rakennuksiin ja siten pelastustoimialueen rakennuskanta ei ole vielä kokonaisuudessaan määrävälein tehtävässä valvonnassa.

Asian vireille tulon perusteella tehtävä valvonta eli niin sanottu epäsäännöllinen valvonta on toteutunut kohtalaisen hyvin. Arviointia ja valvontaa vaatii esim. pelastussuunnitelmavervolliset yleisötapaukset, vastaanotetut poistumisturvallisuus selvitykset, asuntoihin yms. kohdistuvat paloriski-ilmoitukset, nuohoojan tai tarkastuslaitoksen tekemät havainnot vakavista turvallisuuspuutteista sekä kemikaali-, ilotulitus- ja erikoistehosteilmoitukset. Em. valvonnan määrä on satoja tehtäviä vuosittain painottuen ilotulitusilmoituksiin, paloriski-ilmoituksiin ja yleisötapauksiin. Tulenteko ilmoituksia varten on sähköinen lomake ohjeineen, mutta ilmoitusten sisältöä ei ehditä arvioimaan kattavasti. Tämä olisi tarpeen erityisesti ruohikko- ja metsäpalovaroitusten aikaan.

Asiantuntijalausuntojen antaminen ja osallistuminen pelastustoimen asiantuntijana muun viranomaisen vastuulle kuuluvaan valvontaan toteutuu parhaiten pientaloja suurempien rakennusten rakenteelliseen paloturvallisuuteen, rakenteelliseen väestönsuojeluun ja paloteknisiin laitteistoihin liittyen (lausunnot, käyttöönottotarkastukset ja muu vaatimuksenmukaisuuden valvonta). Kuntien rakennusvalvonnat ovat todenneet hyvin vahvasti sen, että pelastusviranomaisen osallistuminen em. asiakokonaisuuksien viranomaisvalvontaan on välttämätöntä, koska kyseessä on pelastustoimen erityisosaamisalue, johon rakennusvalvonnan henkilöstön asiantuntemus ei ole riittävä. Em. yhteistyön jatkumisen tarve todettiin myös keuhkolla 2020 pidetyissä yhteistyöpalavereissa (pelastuslaitos ja kuntien rakennusvalvonnan edustajat).

Vastaava yhteistyö kuin rakennusvalvonnan kanssa ei toteudu kattavasti Tukesin kanssa kemikaaliturvallisuuteen liittyen, Kainuun ELY-keskuksen kanssa patoturvallisuuteen liittyen eikä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen kanssa ympäristölupiin liittyen. Asiantuntijalausuntoja ei ehditä aina antamaan ja pelastuslaitoksen edustus ei ole aina mukana valvontakäynneillä. Tilanne ei ole hyvä, koska em. viranomaiset ovat tekemisissä myös suuronnettomuusvaaraa aiheuttavien laitosten/kohteiden kanssa.

Asiantuntijalausuntoja ehditään antamaan vain vähän maankäyttöön liittyvistä suunnitelmista (mm. yleis- ja asemakaavat, katuhankeet jne.). Tilanne ei ole hyvä, kun tiedetään vaatimus, jonka mukaan alueiden käytössä on huomioitava mm. terveellisuuden ja turvallisuuden vaatimus sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytykset. Tilanne rasittaa jossain määrin myös mm. pelastuslain 29 §:n edellyttämää onnettomuusuhkien tunnistamista ja arviointia sekä 41 §:n edellyttämää onnettomuusuhkien kehityksen seurantaan. "Ollaan tilanteen tasalla" vasta, kun esim. vahvistettu yleis- tai asemakaava alkaa toteutumaan. Pelastusviranomaisen asiantuntijalausunnot tai edustus ei ole aina lakisääteinen pakko, mutta sen puuttuminen saattaa johtaa turvallisuuden kannalta huonoihin ratkaisuihin ja vaikeuttaa pelastuslaitoksen toimintaedellytyksiä onnettomuustilanteissa.

Riskienhallinnan henkilöstön monipuolista tehtäväkenttää kuvaa seuraavalla sivulla oleva "lainsäädännöllinen" viitekehys. Taulukossa ei ole mukana tehtävät, joita tulee mm. erheellisten paloilmotusten käsittelystä, kohdekorjien päivittämisestä, pelastustoimintaan osallistumisesta, pelastuslaitoksen internet-sivujen ja sosiaalisen median profiilien/tilien ylläpitämisestä (Facebook, Instagram, YouTube) jne. Monipuolisen toimenkuvan ohella mm. työajan riittävyyteen liittyviä haasteita kuvaa se, että

pelastustoimialueella on noin 21 000 asukasta ja noin 1,65 miljoonaa neliometriä rakennettu kerrosalaa riskienhallinnan työntekijää kohden (ml. riskienhallintapäällikkö ja palotarkastusinsinööri).

PELASTUSLAKI (379/2011)

Määrävälein tehtävä valvonta (2, 27 ja 78 §)

- Yritys- ja laitoskohteet
- Asuinrakennukset
- Vapaa-ajan rakennukset

Asian vireille tuloon perustuva valvonta

- Tulentekoilmoitus (8 §)
- Yleisötapauhtuma"ilmoitus" (16 §)
- Poistumisturvallisuusselvitys (19 §)
- Paloriski-ilmoitus (42 §)
- Nuohouspalauteraportti (62 §)

Neuvonta, ohjaus, koulutus, harjoitukset (2 ja 27 §)

- Säädösten noudattaminen
- Onnettomuuksien ehkäisy
- Onnettomuuksien seurausten rajoittaminen
- Onnettomuuksiin varautuminen
- Häätötilanteissa toimiminen ja siitä toipuminen

Onnettomuuskehityksen seuranta ja palontutkinta (41 ja 43 §)

- Onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien määrän seuranta -> tarvittavat toimenpiteet
- Palontutkinta

MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI (132/1999)

Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot

- Alueidenkäytön suunnitelmat (6, 66 §)
- Väestönsuojan rakentamista koskevat vapautukset ja helpotukset (PelL 75 §)

Yhteistyötarpeisiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot

- Rakennuslupahakemukset (pl. pientalot)
- Väestönsuojien rakentamissuunnitelmat
- Paloteknisten laitteistojen toteutussuunnitelmat (mm. palonilmaisu-, sammutus- ja savunpoistolaitteistot, poistumisopasteet ja poistumisreitivalaistus).

Yhteistyötarpeisiin perustuva asiantuntijaedustaja valvonnassa

- Rakennusten ja väestönsuojien käyttöönottotarkastukset (pl. pientalot)
- Paloteknisten laitteistojen asennusten vaatimuksenmukaisuus

Yhteistyötarpeisiin perustuva neuvonta

- Neuvonta ja opastus mm. rakenteelliseen paloturvallisuuteen, rakenteelliseen väestönsuojeluun ja rakennusten palotekniikkaan liittyen.

KEMIKAALITURVALLISUUSLAKI (390/2005)

Asian vireille tuloon perustuva valvonta ja päätökset

- Ilmoitus kemikaalien vähäisestä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (24 §)
- Ilmoitus pyroteknisten tuotteiden varastoinnista kaupan yhteydessä (63 §)
- Ilotulitusilmoitus (91 §)
- Erikoistehosteilmoitus (81 §)
- Ilmoitus kemikaalionnettomuudesta (88 §)

NS. VALVONTA-ASETUS (685/2015)

Asian vireille tuloon perustuva valvonta

- Ilmoitus öljylämmityslaitteiston käyttöönotosta (39 §)

Asetukseen perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot

- Kemikaalilupahakemukset (9 §)
- Turvallisuusselvitykset (15 §)
- Sisäiset pelastussuunnitelmat (17 §)
- Varastoaluehakemukset (25 §)

Yhteistyötarpeisiin perustuva asiantuntijaedustaja valvonnassa

- Tukesin suorittamat käyttöönottotarkastukset (28 §) ja määräaikaistarkastukset (30 §) vaarallisten aineiden lupakohteissa

LAKI PELASTUSTOIMEN LAITTEISTA (10/2007)

Asian vireille tuloon perustuva valvonta

- Tarkastuslaitoksen ilmoitukset automaattisen paloilmoin- tai sammutuslaitteiston vakavista puutteista (13 §)

PATOTURVALLISUUSLAKI (494/2009)

Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot

- Padon luokituksesta, turvallisuustarkkailuohjelmasta ja vahingonvaaraselvityksestä (14 §)

Asiantuntijaedustaja valvonnassa

- Patoturvallisuusviranomaisen suorittamat määräaikaistarkastukset (19 §)

YMPÄRISTÖNSUOJELULAKI (527/2014) JA LAKI YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINNISTA (252/2017)

Lakiin perustuvat lausuntopyynnöt -> lausunnot ympäristölupahakemuksista, YVA-ohjelmista ja YVA-selostuksista

- Tuulivoimapuistot, kiertotalousalueet, jätteiden käsittelylaitokset, vaarallisten kemikaalien tuotanto- ja varastolaitokset, voimalaitokset jne.

jne.

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän yleisenä tavoitteena on ollut tavoittaa vuosittain vähintään 10 % (> 29 000 henkilöä) alueen väestöstä. Valistus-, neuvonta- ja koulutustapahtumien tavoitteellinen määrä on ollut noin 500-550 tapahtumaa/vuosi. Kymmenen prosentin tavoite on toteutunut PTP-kaudella hyvin (toteuma 10,4-14,0 %), mutta tapahtumien lukumäärässä on hieman parannettavaa (toteuma n. 390-530 kpl). Vuoden 2020 toteuma tulee olemaan erittäin huono COVID19-infektion aiheuttamista rajoitteista johtuen. Turvallisuusviestinnän keinoja ovat olleet mm. eri henkilöryhmille kohdistetut luennot ja harjoitukset (kodin/työpaikan paloturvallisuus, alkusammutuskoulutus, poistumisharjoitukset, suojautumisharjoitukset ja turvallisuuskävelyt). Merkittäviä turvallisuusviestinnän tapahtumia ovat olleet mm. 8-luokkalaisille suunnattu NouHätä -kampanja, esikouluikäisten Turvaa Tenaville -tapahtuma sekä perheille suunnattu Päivä Paloasemalla -tapahtuma ja 112-päivän tapahtumat.

Määrällisten tavoitteiden ohella on pyritty huomioimaan PTP:een kirjatut tavoitteet turvallisuusviestinnän kohdentamisessa. Tässä on onnistuttu osittain. Etenkin esikouluikäiset, 8-luokkalaiset sekä hoito- ja hoivatyössä oleva henkilökunta on ollut hyvin edustettuna turvallisuusviestinnän tapahtumissa. Myös itsenäisesti asuvat ikäihmiset sekä turvapaikanhakijat/maahanmuuttajat on tavoitettu kohtalaisen hyvin. Jälkimmäiset vastaanottokeskusten ja kuntien järjestämän kotoutumiskoulutuksen kautta. Alakouluikäisiä ja 2. asteen opiskelijoita on tavoitettu lähinnä poistumisharjoitusten kautta, mutta ei PTP:n tavoitteiden mukaisilla koulutuksilla. Esimerkiksi liikenneturvallisuuden edistämiseen kehitettyä ja valtakunnallisesti palkittua Punainen liitu -toimintamallia ei ole saatu pelastustoimialueella käyntiin. Yritysten ja laitosten pelastussuunnittelua ja väestönsuojien ylläpitoa tukeva koulutus on jäänyt pääosin toteutumatta, mutta muilta osin ko. kohderyhmä on tavoitettu hyvin.

Sosiaalisen median menetelmiä käyttävä turvallisuusviestintä on kehittynyt kuluvalle PTP-kaudella erittäin paljon. Pelastuslaitoksen SOME-tilien/profiilien (Facebook, Instagram, YouTube) seuraajia oli vuoden 2019 loppuessa n. 11 000. Vuoden 2019 aikana tehtiin n. 250 turvallisuusaiheista julkaisua, joita luettiin/katseltiin lähes 1,75 milj. kertaa. Vuonna 2018 otettiin lisäksi käyttöön toimintamalli, jolla mahdollistetaan aiempaa paremmin SOME-ryhmän käyttö mm. onnettomuustiedotuksessa ja kriisiviestinnässä. PTP-kaudella otettiin käyttöön turvallisuuskoulutusauto ja toteutettiin pelastuslaitokselle yleisötapahtumissa käytettävä messuosasto.

Riskienhallinnan resurssi

Henkilömäärä yhteensä 15 henkilöä, josta 14 työpanos kohdentuu kokonaan tai suurelta osin pelastustoimelle kuuluvaan valvontaan, turvallisuusviestintään ja muuhun riskienhallinnan perustehtävään. Em. tehtäviin kohdistettava työaika on ollut noin 12,5 htv, kun huomioidaan pelastustoiminnan henkilöstön osuus riskienhallintatyössä ja keskimääräiset poissaolot. Vuoden 2020 valvontasuunnitelman toteuttamisen työmääräksi on arvioitu noin 8,6 htv. Muun työajan on riitettävä turvallisuusviestintään ja muiden tehtävien suorittamiseen.

4.1.2 Kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024

Kovista säästöpainesta huolimatta, riskienhallinnassa on kyettävä säilyttämään ainakin nykyinen henkilöstöresurssi. Vaalan siirtyminen Oulu-Koillismaan pelastustoimialueeseen lisää riskienhallinnan työmäärää noin 0,3...0,35 henkilötyövuotta. Päälystön varallaolon loppuminen ja sen korvaaminen kokoaikaisella ja/tai osa-aikaisella päivystyksellä kohdistuu todennäköisesti myös OKP32-varallaoloon osallistuneisiin palotarkastajiin (2) ja ehkä myös OKP31-varallaoloon osallistuneisiin palotarkastajiin (1). Päivittäisen työajan pidentyminen, työajan siirtyminen viikonloppuihin, työaikamalliin liittyvät arkivapaat yms. johtavat riskienhallinnan tehtävien suorittamiseen kohdistuvan työajan vähentymiseen ja osittain myös tehokkaan työajan vähentymiseen (työaikaa siirtyy ajankohtaan, jolloin muun yhteiskunnan aktiivisuus on vähäinen). Uusi työaikamalli on tarkoitus ottaa käyttöön vuoden 2021 alusta alkaen ja on arvioitavissa, että se vähentää riskienhallinnan tehtäviin käytettävää työaikaa 0,25...0,5 htv. Vaalan vaikutus, päälystöpäivystyksen ratkaisut ja se, että riskienhallinnan tehtäviä ei ole saatu toteutettu suunnitellusti, edellyttävät henkilöstöresurssin kasvattamista (arvio minimissään 1 htv). Resurssi on otettava kohdistamalla tehtäviä pelastuslaitoksen muulle henkilöstölle tai palkkaamalla lisähenkilöstöä.

Valvontatyön perusrakenteet ovat kohtalaisen hyvin kunnossa, jos ammattitaitoisen henkilöstön määrä saadaan riittämään. Tulevan PTP-kauden aikana on tehtävä sisäistä työn suunnittelua ja ohjausta, jotta työkuorma jakautuisi nykyistä tasaisemmin riskienhallinnan henkilöstön kesken. Päälystöpäivystyksen laajentumisen vaikutukset on huomioitava. Pelastustoiminnan päälystölle on tarvittaessa osoitettava riskienhallinnan tehtäviä etenkin Kuusamossa ja Pudasjärvellä. Samalla ko. päälystöä on otettava mukaan riskienhallinnan ajankohtaispalaveriin, sisäiseen koulutukseen ja täydennyskoulutukseen.

Riskienhallinnan palveluiden tuottaminen Vaalan alueelle on suunniteltava siten, että palvelutuotantoon ei tule katkoksia. Mm. tietojärjestelmämuutokset (Merlot palotarkastus, Pronto, viranomaisyhteistyön edellyttämät järjestelmämuutokset jne.) toteutetaan jo tämän PTP-kauden aikana. Riskienhallinnan henkilöresurssi ei ole ratkaistavissa vain liittämällä Vaala esim. Muhoksen ja Utajärven vastuualueeseen. Toimivin malli saadaan kuitenkin siten, että em. vastuualueen palotarkastaja on myös Vaalan alueen vastuutarkastaja, mutta alueelle osoitetaan myös muuta henkilöstöresurssia.

Riskienhallinnan henkilöstölle määritettiin vuoden 2020 alkupuolella osaamisalueet, mutta niihin liittyvä toimintamalli on vielä jalkauttamatta. Tavoitteena on, että osaamisalueiden kautta niin henkilöiden erityisosaaminen kuin myös koko henkilöstön osaamistaso ja työhyvinvointi nousee. Toimintamalli on jalkautettava sisäisesti ja jalostettava myös asiakkaiden/sidosryhmien käyttöön. Toimintamallista on myös löydettävä ratkaisu etenkin maankäytön seurantaan ja siihen vaikuttamiseen (kaavahankkeet, ympäristölupaprosessit, tie- ja katuhankkeet jne.). Samalla voidaan ratkaista onnettomuusuhkien kehittymisen seurantaan liittyvät puutteet ja kehittää pelastuslaitoksen riskianalyysiä.

COVID19-pandemia heikentää merkittävästi niin valvontatyön kuin myös turvallisuusviestinnän toteumia vuonna 2020. Tämä on nähtävissä jossain määrin myös onnettomuuskehityksessä. Rakennuspalojen määrän vuosia jatkunut lasku kääntyi nousuun kesän 2020 aikana vaikka onnettomuuksien kokonaismäärä on laskeva. Riskienhallintatyössä on kehitettävä vaihtoehtoisia ratkaisuita valvonnan ja turvallisuusviestinnän toteuttamiseen COVID19-viruksen tai muiden sen kaltaisten pandemioiden (...tai esim. rajun kausi-influenssan) aikana. Paloturvallisuuden itsearvioinnin keinoja on pyrittävä laajentamaan mm. ympärivuorokautisessa käytössä oleviin hoitolaitoksiin muun valvontatyön ohella. Turvallisuusviestintään on etsittävä etäyhteyksiä hyödyntäviä keinoja mm. SOME-viestinnän ohella.

Sisäministeriö julkaisi pelastustoimen toimintaohjelman onnettomuuksien ehkäisemiseksi vuonna 2019 (Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025, SM 33/2019). Ohjelmassa on tunnistettu kahdeksan vaikuttavuustavoitetta, joita on tarkasteltu mm. kohderyhmien, menetelmien ja yhteistyö näkökulmasta. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen nykyinen riskienhallintatyö toteuttaa kohtalaisen hyvin valtakunnallisen toimintaohjelman tavoitteita. Turvallisuustyön keskeisenä tavoitteena on ollut ihmisten omatoimisen varautumisen edistäminen (uhkien tunnistaminen, ehkäisy, varautuminen ja oikea toiminta, jos uhka toteutuu). Samalla on korostettu omien ensitoimenpiteiden merkitystä mm. onnettomuus- ja vaaratilanteiden seurausten rajoittamisen näkökulmasta. Omat ensitoimet ovat kivijalka vaikka tehokasta ammattiapua onkin saatavissa. Myös toimintaohjelman kohderyhmät ja ikääntyvän väestön asumisturvallisuus vastaavat kohtalaisen hyvin pelastuslaitoksen nykyiseen turvallisuustyön. Eniten on parannettavaa yhteistyössä, jota ilman esim. toimintaohjelman vaikuttavuustavoitetta 3 ei voida saavuttaa.

Turvallinen ja onnettomuuksista vapaa arki 2025 (SM 33/2019), Vaikuttavuustavoitteet

- 1. Ihmisten arjen turvallisuuden toimintakyky vahvistuu*
- 2. Lasten ja nuorten turvallisuuspääoma kasvaa*
- 3. Toimintakyvyltään rajoittuneiden henkilöiden palokuolemat sekä tapaturmat kääntyvät laskuun vuoteen 2024 mennessä*
- 4. Eri väestöryhmät kattavat pelastuslaitosten sähköiset palvelut ovat käytössä vuoteen 2022 mennessä*
- 5. Yhteistyö onnettomuuksien ehkäisemiseksi lisääntyy*
- 6. Asiakasryhmien tarpeet tunnistetaan systemaattisesti ja pelastustoimi tuottaa tarpeisiin perustuen samankaltaista palvelua*
- 7. Ihmiset ottavat vastuuta ja huolehtivat aktiivisemmin omasta sekä muiden turvallisuudesta*
- 8. Välittämisen tunne lisääntyy ihmisten kuuluessa vahvemmin yhteisöihin*

Turvallisuusviestinnän osalta on selvitelty mahdollisuutta palkata pelastuslaitokselle viestinnän ammattilainen. Tehtävänä olisi erityisesti internet-sivustoihin, sosiaaliseen mediaan ja viestintään liittyvät asiakokonaisuudet sekä turvallisuusviestinnän vaikuttavuuden kehittäminen. Tämä on otettava vaihtoehtona esille tulevilla rekrytoinneissa.

Riskienhallintatyön organisoinnissa on paneuduttava edelleen hälytysvalmiudesta aiheutuvien ongelmien ratkaisemisen. Tavoitteena on lisätä pelastuksen henkilöstön työpanosta erityisesti turvallisuusviestinnässä.

Turvallisuusviestintää varten on laadittava turvallisuusviestinnän suunnitelma, joka on oltava käytettävissä vuoden 2021 alusta alkaen. Suunnitelmaan on sisällyttävä menetelmä mm. turvallisuusviestinnän kohdentumisen seurantaan (ks. kohta 4.3.1).

Valvontasovelluksen osalta valmistaudutaan korvaamaan nykyinen Merlot Palotarkastus -ohjelma uudella valtakunnallisella valvontasovelluksella. Sovelluksen määrittely ja toteutus on kesken. Tuotantokäyttöön valmistumisen ajankohta on avoin. Uuden ohjelmiston toteutuskustannuksista vastaa vuosien 2020-2021 osalta SM. Tämän jälkeen on todennäköistä, että kustannuksia tulee myös pelastuslaitoksille.

4.2 Pelastustoimelle kuuluva ohjaus

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta. Ohjuksen tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa. Tavoitteena on myös ohjata ja neuvoa yrityksiä, laitoksia, yhteisöjä ja yksittäisiä henkilöitä pelastustoimialan säädösvelvoitteiden noudattamisessa.

Pelastustoimelle kuuluva ohjausvelvoite sisältyy riskienhallinnan henkilöstön työnkuvaan. Yksittäisissä tapauksissa ohjausta ja neuvoja antaa oman alueen palotarkastaja. Myös päivystävä palotarkastaja tavoitettavissa joko puhelimitse (ark. 8:30-15:30) tai sähköpostitse ja ehkä tulevaisuudessa myös CHAT-palvelun kautta. CHAT-palvelu on mahdollista liittää aikanaan myös pelastuslaitoksen TIKE:n tuottamiin palveluihin.

Asiakkaiden yhteydenotosta käynnistyvän ohjauksen lisäksi kehitetään jatkuvasti menetelmiä ja aineistoja asiakkaiden omatoimista tiedonhakua varten. Tässä on hyödynnetty erityisesti pelastuslaitoksen internet-sivuja, sivuston materiaalipankkia ja sähköisiä lomakkeita. Myös pelastuslaitoksen kumppanuusverkoston internet-sivut ja sähköiset lomakkeet (mm. paloriski-ilmoitus) ovat hyödyksi asiakkaiden ohjauksessa ja neuvonnassa.

Ohjaus sisältyy aina pelastusviranomaiselle kuuluvan valvonnan ja turvallisuusviestinnän sisältöihin ja voidaankin sanoa, että asiakkaiden ohjausta ja neuvontaa varten turvallisuustyötä tehdään. Etenkin valvonnassa arvioidaan pelastuslain 27 § tavoitteiden toteutumista ja annetaan tarvittaessa ohjausta turvallisuuden kehittämiseen.

Päätös pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta

- Ohjauksen tavoitteena on edistää oma-aloitteista ja omatoimista onnettomuuksien ehkäisyä, onnettomuuksiin varautumista, onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimista ja niistä toipumista.
- Ohjauksella edistetään henkilöiden, yhteisöjen, kiinteistönomistajien, toiminnanharjoittajien jne. valmiuksia noudattaa pelastustoimialalta tulevia säädösvelvoitteita ja hyviä käytäntöjä.
- Ohjaus sisältyy etenkin riskienhallinnan henkilöstön työnkuvaan sekä pelastusviranomaiselle kuuluvan valvonnan ja turvallisuusviestinnän asiasisältöihin.

4.3 Turvallisuusviestintä (valistus, neuvonta ja koulutus)

Pelastusviranomaisten tehtävistä onnettomuuksien ehkäisyssä on säädetty pelastuslain (379/2011) 2 ja 27 §:ssä sekä pelastusasetuksen (407/2011) 2 ja 3 §:ssä. Turvallisuusviestinnän osalta tavoitteet ovat hyvin pitkälti samat kuin edellä pelastustoimelle kuuluvassa ohjauksessa eli edistetään onnettomuus- ja vaaratilanteiden ehkäisyä, onnettomuuksiin varautumista ja oikeaa toimintaa onnettomuustilanteissa. Turvallisuusviestinnän määrästä ei ole säädösvaatimuksia. Yleisellä tasolla voidaan arvioida, että säädösvelvoite täyttyy, jos vaikuttavuuden ja riskiperusteisuuden perusteella kohdennettu, sisällöltään ja toteutustavaltaan kohderyhmät huomioiva ja laadukas turvallisuusviestintä tavoittaa vuosittain noin 10 % alueen väestöstä.

4.3.1 Turvallisuusviestinnän kohdentaminen

Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintää kohdennetaan riskiperusteisesti huomioiden valtakunnalliset linjaukset, joita on kirjattu mm. onnettomuuksien ehkäisyn toimintaohjelmaan (SM 33/2019). Keskeisenä tavoitteena on elinkaarimalli, jossa ihmiset osallistuvat turvallisuusviestinnän tilaisuuksiin useasti elämänsä aikana. Kohdentamisessa painottuu turvallisuustietojen, -taitojen ja -asenteiden oppiminen nuorena ja toisaalta kyky ehkäistä onnettomuuksia ja toimia oikein hätätilanteessa myös vanhemmalla iällä. Kohdentamisessa korostuu lisäksi henkilöt, jotka turvaavat arjessaan/arkityössään muiden elämää.

Päätös turvallisuusviestinnän kohdentamisesta

Yleisen vaikuttavuuden perusteella:

- Esikouluikäiset lapset
Pelastuslaitoksen tavoitteena on kohdata vuosittain kaikki esikouluikäiset lapset joko Turvaa Tenaville - tapahtuman kautta tai erikseen järjestetyn päiväkotivierailun kautta.
- Alakouluikäiset lapset
Pelastuslaitos tarjoaa 4-luokan koululaisille suunnattuja turvallisuusoppitunteja. Oppitunteja pidetään erityisesti paloturvallisuusviikolla sekä viikolla, jolloin vietetään hätänumeropäivää.
- Yläkouluikäiset lapset
Pelastuslaitos tarjoaa pelastustoimialueen yläkoulun 8-luokalle mahdollisuutta osallistua valtakunnalliseen NouHätä -kampanjan turvallisuusopetukseen (pelastusviranomaisen turvallisuusoppitunti)
- Toisen asteen yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opiskelijat
Pelastuslaitos järjestää yhteistyössä mm. Poliisin ja Liikenneturvan kanssa Punainen liitu -liikenne-turvallisuuskampanjan tapahtumia, joilla pyritään tavoittamaan mahdollisimman suuri määrä lukioiden ja ammattikoulujen opiskelijoita (tavoite vähintään 8 tapahtumaa/ 3000 osallistujaa/vuosi).

Riskiärvioinnin perusteella:

- Hoito- ja huoltolaitosten henkilökunta
Pelastuslaitos kohdentaa turvallisuuskoulutusta hoito- ja huoltolaitosten henkilökunnalle. Koulutuksen erityisenä tavoitteena on kehittää laitoksen turvallisuutta ja henkilökunnan valmiuksia siten, että tulipalot ennalta ehkäistään ja mahdollisesta tulipalotilanteesta selvittää ilman henkilövahinkoja.
- Kotihoidon, kotipalvelujen ja perhekotien henkilökunta
Pelastuslaitos tarjoaa kotihoidon, kotipalvelujen ja perhekotien henkilökunnalle koulutustilaisuuksia, joissa käsitellään erityisesti asuinrakennusten ja erityisryhmien asumisen paloturvallisuutta.
- Itsenäisesti asuva ikäihmiset
Pelastuslaitos tarjoaa ikääntyvälle väestölle suunnattuja turvallisuus-koulutustilaisuuksia, joissa käsitellään erityisesti asuinrakennusten paloturvallisuutta. Koulutuksia järjestetään yhteistyössä mm. kuntien vanhustyön, eläkeläisjärjestöjen, asukasyhdistysten ja kylätoimikuntien kanssa.
- Maahanmuuttajat (turvapaikanhakijat)
Pelastuslaitos osallistuu kuntien, maahanmuuttoviraston ja mahdollisuuksien mukaan muidenkin toimijoiden järjestämään kotouttamiskoulutukseen pitämällä maahanmuuttajille ja turvapaikanhakijoille kohdennettuja koulutuksia.

Pelastuslain 2 §:ssä ja pelastusasetuksen 2 §:ssä annettuun ohjaus- ja neuvontavelvoitteeseen perustuen:

- Pelastussuunnitteluvolliset yritykset, laitokset ja asuinyhteisöt
Pelastuslaitos järjestää pelastussuunnitelmien laadintaan, rakenteelliseen paloturvallisuuteen, rakenteelliseen väestönsuojeluun, paloturvallisuustekniikkaan, alkusammutukseen ja hätätilannevalmiuksiin perehdyttäviä koulutustilaisuuksia ja harjoituksia. Erityisenä tavoitteena on lisätä tietoutta rakenteellisen ja paloteknisen

paloturvallisuuden ylläpidon merkityksestä ja kehittää yritysten, laitosten ja yhteisöjen valmiutta ehkäistä ja kohdata onnettomuus- ja vaaratilanteita.

Muu turvallisuusviestintä

- Pelastuslaitos ylläpitää mm. pelastustoimelle kuuluvaa ohjausta, valvontaa, turvallisuusviestintää ja muuta viestintää varten internet-sivuja sekä Facebook, Instagram, Twitter ja YouTube tilejä/profiileja. Sosiaalisen median osalta on tavoitteena julkaista viikoittain vähintään viisi pelastustoimialaan tai ensihoitopalveluun liittyvää julkaisua.
- Pelastuslaitoksen henkilöstöä osallistuu mahdollisuuksien mukaan kouluttajana/ luennoitsijana muiden toimijoiden järjestämiin koulutustilaisuuksiin, seminaareihin ja harjoituksiin, joissa käsitellään pelastustoimeen liittyviä asiakokonaisuuksia.
- Pelastuslaitos pyrkii osallistumaan vuosittain valtakunnallisiin ja paikallisiin turvallisuuskampanjoihin.
- Valistuksessa, neuvonnassa ja koulutuksessa varaudutaan vastaamaan myös edellä mainittujen kohderyhmien ulkopuolelta tuleviin koulutuspyyntöihin.

Turvallisuusviestintää pyritään kohdentamaan myös ns. suurelle yleisölle. Menetelmiä ovat mm. Päivä Paloasemalla -tapahtuma, hätänumeropäivän tapahtumat, paloauton esittely ja turvallisuusviestintä mm. asukasyhdistysten tapahtumissa, osallistuminen messutapahtumiin sekä mediaviestintä ajankohtaisista aiheista.

4.4 Valvonta (palotarkastustoiminta ja muu valvonta)

Pelastuslaki sisältää sekä yksittäistä henkilöitä että yrityksiä ja yhteisöjä koskevia velvoitteita. Lain 2. luvussa on yleisiä, kaikkia kansalaisia koskevia velvoitteita ehkäistä onnettomuuksia ja toimia hätätilanteessa. Lain 3. luku koskee rakennuksien omistajaa, haltijaa ja toiminnanharjoittajaa velvoittaen heidät huolehtimaan rakennusten ja kiinteistöjen palo- ja henkilöturvallisuudesta sekä varautumaan onnettomuuksien ehkäisyyn ja toimintaan mahdollisissa onnettomuus- ja vaaratilanteissa.

Pelastuslain 78 § edellyttää, että pelastuslaitoksen on alueellaan valvottava lain 2 ja 3 lukujen säädösten noudattamista. Lisäksi pelastuslain 27 § edellyttää, että pelastuslaitoksen on huolehdittava muussa laissa pelastustoimelle säädetyistä tehtävistä. Valvontatehtäviä tulee erityisesti kemikaalilainsäädännöstä. Valvonnan suorittamiseksi pelastuslaitoksen on tehtävä palotarkastuksia ja muita valvontatehtävän edellyttämiä toimenpiteitä.

Pelastuslainlain 79 § edellyttää, että pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvonnan kohdemäärittelyjen, tarkastustiheyden ja tarkastusten toteutustavan on perustuttava riskien arviointiin ja sen tulee olla laadukasta, säännöllistä ja tehokasta. Valvontasuunnitelman on perustuttava alueen pelastustoimen palvelutasopäätökseen.

Päätös pelastustoimelle kuuluvan valvonnan tavoitteista ja maksullisuudesta

- Pelastuslaitoksen suorittaman valvonnan keskeisenä tavoitteena on edistää palo- ja henkilöturvallisuuden sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytysten toteutumista valvottavassa kohteessa ja toiminnassa.
- Valvonnalla huolehditaan, että kohteessa ja toiminnassa noudatetaan säädöksiä, joiden noudattamisen valvonta on pelastusviranomaisen tehtäväksi on annettu.
- Valvonnan yhteydessä annetaan pelastustoimialaan liittyvää neuvontaa ja ohjausta, jonka tavoitteena on erityisesti omatoimisen varautumisen edistäminen.

- Valvontatyön kohdemäärittelystä, toistuvuudesta ja toteutustavasta päätetään vuosittain tarkistettavassa valvontasuunnitelmassa. Valvontatyö kohdentamisessa huomioidaan suorat säädösvelvoitteet, onnettomuusuhat, valvonnan vaikuttavuus ja käytettävien menetelmien kustannustehokkuus.
- Yritys- ja laitospöytäkirjojen määräväläin tehtävässä valvonnassa käytettävät valvontavälit ovat 1, 2, 3, 5 ja 10 vuoden välein, jonka lisäksi kohteisiin voidaan tarvittaessa tehdä ylimääräisiä valvontakäyntejä.
- Asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten valvonnassa käytetään paloturvallisuuden itsearviointia (tavoite > 4000 kohdetta/vuosi), jonka lisäksi tehdään tarvittaessa ylimääräisiä valvontakäyntejä. Asuinrakennusten ja vapaa-ajan rakennusten palo- ja henkilöturvallisuuden kehittymistä tuetaan turvallisuusviestinnällä.
- Valvontasuunnitelman mukaisista tarkastuksista peritään pelastuslain (379/2011) 96 §:ään perustuva maksu kuitenkin siten, että asuinrakennusten ja vapaa-ajanrakennusten valvontakäynneistä ei yleensä peritä maksua. Maksua ei peritä myöskään valvonnasta, jossa käytetään paloturvallisuuden itsearviointia. Valvonnan maksullisuuden tarkemmat yksityiskohdat esitetään valvontasuunnitelmassa.
- Valvontasuunnitelman toteutumista valvotaan neljännesvuosittain. Valvontasuunnitelma tarkistetaan pelastuslain 79 §:n mukaisesti vuosittain.

Valvonnan resurssit

Määrävälein tehtävään valvontatyöhön ja muuhun säädöspäätöseen valvontatyön resurssivaatimus on noin 5,5-6 henkilötyövuotta. Tarkempi erittely sisältyy valvontasuunnitelmaan.

Valvonnan maksullisuus

Yritys- ja laitospöytäkirjojen määräväläin tehtävä valvonta sekä osa muusta valvonnasta on maksullista (PelL 96 § ja Kem.tL 131 §). Pelastuslaitoksen taksapöytäkirjojen mukainen tuntiveloitus on 59,09 €/h (hinnasto 2020). Maksu peritään varsinaiselta tarkastusajalta. Oheistyöt, kuten tarkastusten sopiminen, matkat, pöytäkirjan kirjoittaminen, jne., sisältyvät valvontamaksuun. Valvonnasta on arvioitu kertyvän vuosittain noin 250 000 ...300 000 €:n tulot. Valvonnan maksullisuuteen liittyvät yksityiskohdat on esitetty tarkemmin valvontasuunnitelmassa.

4.4.1 Asiantuntijaohjaus

Pelastuslaitosten tehtäväksi säädetyn valvonnan ja ohjausvelvoitteen lisäksi on tärkeää, että pelastuslaitos on mukana arvioimassa mm. alueiden ja rakennusten terveellisyyden ja turvallisuuden toteutumista. Pelastuslaitoksen edustus on hyvä olla mukana myös, kun arvioidaan/valvotaan mm. laajamittaista vaarallisten kemikaalien käsittelyä ja varastointia, patoturvallisuutta tai onnettomuusuhkien huomiointia ja onnettomuuksiin varautumista YVA-menettelyn yhteydessä (vaarallisten aineiden tuotantolaitokset, voimalaitokset, tuulivoimapaistot, kiertotalousalueet, jne.), koska ao. valvontaviranomaisilla ei ole pelastustoimialaan liittyvää erityisosaamista.

Päätös asiantuntijaohjauksesta

- Pelastuslaitos antaa lausuntoja maankäytön suunnitelmista. Lausunnoilla vaikutetaan mm. terveellisyyden ja turvallisuuden sekä pelastuslaitoksen toimintaedellytysten toteutumiseen alueiden käytössä (alueet, rakennukset, toiminta).
- Pelastuslaitos osallistuu rakenteellisen paloturvallisuuden ja rakenteellisen väestönsuojelun valvontaan mm. osallistumalla katselmustyöryhmien kokouksiin ja antamalla neuvontaa ja lausuntoja rakennuslupa-asiakirjoista sekä paloteknisten laitteistojen ja väestönsuojien toteutussuunnitelmista.
- Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan pientaloja suurempien kohteiden käyttöönottotarkastuksiin (erityinen palotarkastus). Tarkastuksen tavoitteet ovat pelastusviranomaisen osalta samat kuin määräväläin

tehtävässä valvonnassa. Käyttöönottotarkastukseen osallistumisesta ei peritä pelastuslain 96 §:n mukaista maksua. Pientalojen käyttöönottotarkastuksiin osallistutaan lähinnä vain silloin, kun se on rakennusvalvontaviranomaisen näkökulmasta erityisesti tarpeen.

- *) Pelastuslaitos suorittaa rakennuslupamenettelyyn liittyen tarvittavat väestönsuojien sekä rakennusten turvalajojärjestelmien käyttöönottotarkastukset. Lisäksi pelastuslaitos valvoo tarkastuslaitosten kirjaamien käyttöönottotarkastuspöytäkirjojen ja muiden vaatimuksenmukaisuustodistusten avulla, että rakennukseen vaaditut muut palotekniset järjestelmät (paloilmoitin-, sammutus- ja savunpoistolaitteistot) on toteutettu niitä koskevien vaatimusten mukaisesti. Valvonnasta kirjataan merkinnät sekä rakennusvalvonnan että pelastuslaitoksen valvontasovellukseen. Em. valvonta on osa kohteen ensimmäistä palotarkastusta.
- Pelastuslaitos valvoo väestönsuojien asianmukaista ylläpitoa ja suorittaa suojan yleisluontoisen tarkastuksen valvontakäyntien yhteydessä. Pelastuslaitos ei suorita järjestelmällisiä väestönsuojien tarkastuksia (tarkastus, johon sisältyy myös tiiveyskoe).
- Pelastuslaitos osallistuu mahdollisuuksien mukaan muiden viranomaisten suorittamiin tarkastuksiin, joihin pelastusviranomaisella on osallistumisoikeus ja joihin pelastusviranomaisen toivotaan osallistuvan. Näitä tarkastuksia ovat edellä mainittujen käyttöönottotarkastusten lisäksi mm: vaarallisten kemikaalien lupakohteiden tarkastukset (Tukes), VAK-ratapihojen tarkastukset (Traficom), VAK-satamien tarkastukset (Traficom) sekä erityisesti 1-luokan vesistö- ja jätepatojen tarkastukset (Kainuun ELY-keskus). Valvontaan osallistumisesta ei peritä maksua.
- Asiantuntijaohjauksen tarkempi kohdentaminen ja toteutus esitetään valvontasuunnitelmassa.

***) Asiantuntijaohjaus rakennuslupamenettelyn yhteydessä**

Pelastustoimialueen kuntien rakennusvalvontaviranomaiset ovat tuoneet vahvasti esille sen, että rakenteelliseen väestönsuojeluun ja rakennusten palotekniikkaan liittyvät vaatimukset eivät ole heidän parasta osaamisaluettaan. Väestönsuojien ja rakennusten palotekniikan toteutussuunnitelmien tarkastaminen sekä toteutuksen vaatimuksenmukaisuuden valvonta on hoidettu jo pitkään pelastusviranomaisen toimesta. Kyseinen valvonta on sisällynyt rakennuksen käyttöönottotarkastuksen yhteydessä tehtyyn ensimmäiseen palotarkastukseen. Valvonnasta on tehty tarpeelliset merkinnät sekä rakennusvalvonnan että pelastuslaitoksen valvontarekistereihin. Em. yhteistyötä ei ole tarkoitus muuttaa PTP-kaudella 2021-2024. Valvontakäytännöissä on jonkin verran kuntakohtaisia eroja. Asiantuntijaohjaus (lausunnot, neuvonta, ohjaus) on lähtökohtaisesti maksutonta.

Valvonnan resurssit

Asiantuntijaohjauksen resurssivaatimus on noin 3-3,5 henkilötyövuotta. Eniten työllistää rakenteelliseen paloturvallisuuteen ja rakennusten palotekniikkaan liittyvät asiantuntijatehtävät. Tarkempi erittely sisältyy valvontasuunnitelmaan. Käytettävissä oleva resurssi mahdollistaa mm. maankäyttöön liittyvän asiantuntijaohjauksen vain osittain.

Valvontasovellus

Pelastuslaitoksen valvontasovelluksena on CGI:ltä hankittu Merlot Palotarkastus, johon päivitetään säännöllisesti rakennustietokannasta uudet ja muuttuneet rakennustiedot. Ohjelmiston vuosikustannus on noin 12 000 € (alv. 0 %).

4.5 Onnettomuuksien syiden seuranta sekä palontutkinta

Pelastuslain 43 § mukaan pelastustoimen on seurattava onnettomuusuhkien ja onnettomuuksien syiden kehittymistä ja ryhdyttävä omalta osaltaan tarvittaviin toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Pelastustoimialueelta tunnistetut keskeiset onnettomuusuhat on esitetty pelastuslaitoksen riskianalyyseissä. Yksittäisten onnettomuusriskien lisäksi on pyritty löytämään mm. yhteiskuntaan, infrastruktuuriin, luonnonolosuhteisiin, teknologiaan jne, liittyviä ilmiöitä ja trendejä, joista voi aiheutua onnettomuuksiin ja vaaratilanteisiin altistavia tekijöitä ja joihin pelastustoimen palveluilla voidaan vaikuttaa.

Pelastustoimialueen ja maakunnan onnettomuusuhkia tarkastelee myös kolmen vuoden välein päivitettävä Pohjois-Pohjanmaan alueellinen riskianalyysi. Viimeisin päivitys on vuodelta 2018. Alueellista riskianalyysiä täydentää kolmen vuoden välein päivitettävä Kansallinen riskianalyysi.

Onnettomuuskehityksen seurantaan varten on valtakunnallinen onnettomuustietojärjestelmä Pronto.

Onnettomuustietojärjestelmä (Pronto)

Pelastustoimen hälytystehtävien suoritteet sekä turvallisuusviestinnän suoritteet kirjataan Pronto-onnettomuustietojärjestelmään. Ohjelmisto on ainakin toistaiseksi pelastuslaitoksella maksuton.

Palontutkinnasta vastaa ensisijaisesti pelastustoiminnan johtaja. Pelastuslaitoksella on lisäksi palontutkintaan perehtyneitä henkilöitä, joita on hälytettävissä avuksi palontutkintaan tai suorittamaan palontutkinta. Palontutkintaryhmään on valittu henkilöitä siten, että tutkintavalmius on alueellisesti kattava.

Palontutkijoiden suorittaman tutkinnan tulokset täydennetään onnettomuusselosteille. Tarpeen mukaan tehdään varsinainen palontutkintaseloste. Palontutkijoilla tutkinnassa olevista paloista ja tutkituista paloista on ajantasainen seurantataulukko. Tutkinnan kuva-aineistoille ja muulle materiaalille on tarvittavat tiedostokansiot.

Päätös onnettomuusuhkien ja syiden seurannasta ja palontutkinnasta

- Onnettomuusuhkien tunnistaminen ja arviointi esitetään pelastuslaitoksen riskianalyysissä. Riskianalyysi päivitetään vuosittain.
- Pelastuslaitoksen onnettomuusuhkiin, tilannekuvaan sekä pelastustoiminnan ja ensihoitopalvelun valmiuteen liittyvä tilannekatsaus pidetään viikoittain perjantaina.
- Valvontatyössä tehdyt havainnot onnettomuusuhkien kehittymisestä käsitellään kolmen viikon välein riskienhallinnan ajankohtaispalavereissa.
- Onnettomuuksien määrän seuranta tehdään onnettomuustietojärjestelmän avulla kuukausittain ja perusteellisemmin neljännesvuosittain.
- Palontutkintaa varten ylläpidetään vähintään viiden henkilön suuruista palontutkijaryhmää. Ryhmän jäsenillä ei ole varallaoloa tai päivystystä. Jos ryhmän jäseniä ei ole käytettävissä, suorittaa ensivaiheen palontutkinnan pelastustoiminnan johtaja.
- Palontutkinnassa noudatetaan pelastuslain periaatetta, jonka mukaan kaikki palot tutkitaan. Tutkinnan suorittaa pelastustoiminnan johtaja ja/tai palontutkija. Palontutkintaryhmän jäseniä kutsutaan mukaan tutkintaan, jos tulipalosta on aiheutunut vakavia henkilövahinkoja, arviolta yli 20 000 € vahingot tai jos palon syttyisyys on epäselvä. Poliisin tutkintakynnyksen ylittävät palot tutkitaan yhteistyössä poliisin kanssa ja poliisin ehdoilla.
- Palontutkinnan teemat valitaan valtakunnallisten linjausten mukaisesti sekä onnettomuuskehityksen seurannan tarpeiden mukaisesti.
- Vaarallisten kemikaalien vähäisessä teollisessa käsittelyssä ja varastoinnissa tapahtuneet kemikaalionnettomuudet tutkitaan palontutkinnan periaatteiden mukaisesti. Tutkintaan kutsutaan tarpeen mukaan pelastuslaitoksen omia tai ulkopuolisia asiantuntijoita.

4.6 Muiden onnettomuuksien ehkäisy ja yhteistyö onnettomuuksien ehkäisyssä

Pelastuslaitoksen tehtäväkuvaan on perinteisesti kuulunut palovaaraa tai kemikaalionnettomuuden vaaraa aiheuttavien onnettomuuksien ehkäisy ja onnettomuuksien seurausten rajoittaminen. Onnettomuuksien ehkäisyssä pyritään huomioimaan myös pelastuslain 27 §:ssä mainittu muiden onnettomuuksien ehkäisy. Tällaisia ovat mm. koti- ja vapaa-ajan tapaturmat,

liikenneonnettomuudet ja hukkumiset, joissa menehtyy vuosittain yli 30 kertaa enemmän ihmisiä kuin tulipaloissa. Valvonnan ja turvallisuusviestinnän keinoin voidaan edistää myös mm. vakavista sähkönjakelun häiriötilanteista, luonnon ääri-ilmiöistä, tulvista jne. aiheutuvien haitallisten seurausten rajoittamista.

Laaja-alainen onnettomuuksien ehkäisy liittyy myös pelastuslain 42 §:n mukaiseen paikalliseen ja alueelliseen turvallisuus-suunnitteluun, jonka toteuttamiseen myös pelastuslaitosten on osallistuttava.

Päätös yhteistyöstä onnettomuuksien ehkäisyssä

- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestintä sekä valvontatyö suunnitellaan ja toteutetaan siten, että alueellisen ja paikallisen turvallisuussuunnittelun turvallisuushaasteet ja yhteistyötarpeet tulevat huomioiduksi.
- Pelastuslaitos osallistuu paikalliseen turvallisuussuunnitteluun ja liikenneturvallisuustyöhön nimeämällä suunnittelutyöryhmiin omat asiantuntijansa.
- Pelastuslaitos toimii onnettomuuksien ehkäisyssä yhteistyössä muiden viranomaisten, järjestöjen, yritysten ja laitosten kanssa. Menettelytavoista sovitaan tapauskohtaisesti.

Paikallinen turvallisuussuunnittelu ja liikenneturvallisuustyö

Paikallisen turvallisuussuunnittelun ja liikenneturvallisuustyön kehittämiseen ja siihen liittyvän turvallisuuskoulutukseen työmäärää sekä niiden kustannusvaikutuksia on vaikea arvioida, mutta työmäärä on arviolta noin 0,25 htv/vuosi. Työ on osaltaan synergiaa muiden pelastustoimen tehtävien kanssa.

5 PELASTUSTOIMINTA

Pelastustoimintaa koskevat keskeiset säädökset on esitetty pelastuslaissa (379/2011). Lain 32 §:n mukaan pelastustoimintaan kuuluu mm. hälytysten vastaanottaminen, väestön varoittaminen, onnettomuuden torjuminen sekä vaarassa olevien ihmisten, ympäristön ja omaisuuden suojaaminen ja pelastaminen.

Pelastuslain 32 §:n mukaan pelastuslaitos vastaa pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisesta, kun tulipalo, muu onnettomuus tai niiden uhka vaatii kiireellisiä toimenpiteitä ihmisen hengen tai terveyden, omaisuuden tai ympäristön suojaamiseksi tai pelastamiseksi eivätkä toimenpiteet ole onnettomuuden tai sen uhan kohteeksi joutuneen omin toimin hoidettavissa tai kuulu muun viranomaisen tai organisaation hoidettavaksi. Muu viranomainen voi olla esim. Rajavartiolaitos, joka vastaa meripelastustoiminnasta sekä alusöljy- ja aluskemikaalivahinkojen torjunnasta Suomen aluevesillä ja talousvyöhykkeellä.

Pelastustoiminnassa tarvittavat voimavarat on mitoitettava arvioituja onnettomuusuhkia vastaavaksi. Pelastustoiminta on suunniteltava ja toteutettava siten, että tehtävät voidaan hoitaa mahdollisimman tehokkaalla ja tarkoituksenmukaisella tavalla ja että onnettomuus- ja vaaratilanteissa tarvittavat toimenpiteet voidaan suorittaa viivytyksettä ja tehokkaasti (PelL 28 §).

Toimintavalmiuden (pelastustoimen henkilöstö, kalusto, lähtövalmius) mitoitusta ohjaa pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (SM, 21/2012). Ohjeessa annetaan perusteet onnettomuusuhkien kartoittamiselle, pelastustoimen muodostelmien kokoamiselle ja johtamiselle sekä eri riskialueiden ja kohteiden tavoittamiselle. Ohjeen mukainen onnettomuusuhkien kartoittaminen on esitetty pelastuslaitoksen riskianalyyssissä.

Onnettomuusuhkien mukaisen toimintavalmiuden saavuttaminen edellyttää mm, että:

- Paloasemien sijainti on oikea ja henkilöstön lähtövalmius on mitoitettu etupainotteisesti riskialuejakoa vastaavaksi.
- Henkilöstön hälyttäminen voidaan toteuttaa kokonaisuudessaan nopeasti ja luotettavasti. Hälyttämisjärjestelyissä huomioidaan myös viestiliikenteen häiriötilanteet.
- Henkilöstön määrä ja toimintavalmius (koulutus ja harjoittelu) sekä käytettävissä olevan kaluston määrä ja laatu on suhteutettu todennäköisiä onnettomuus- ja vaaratilanteita vastaavaksi.
- Tavanomaista suurempien tai laadultaan vaativien onnettomuus- ja vaaratilanteiden edellyttämien kalusto- ja henkilöstöressurssien kokoaminen on suunniteltu.

Pelastustoiminnan suunnitteluun liittyy myös muita ohjeita, joista merkittävin sisäministeriön antama pelastussukellusohje (SM, 48/2007). Ohjeessa on esitetty keskeiset perusteet savu-, vesi- ja kemikaalisukellusvalmiuden sekä pintapelastusvalmiuden järjestämiselle.

5.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024

5.1.1 Pelastustoiminnan nykytilan kuvaus

Pelastustoiminnan palveluita on tuotettu PTP-kauden 2017-2020 aikana 22 paloasemalta (ml. Vaala). Näistä viidessä on ollut ympärivuorokautinen, välitön lähtövalmius (Haukipudas, Kempele, Raksila, Ruskonselkä, Kuusamo). Virka-aikaan miehitettyjä paloasemia eli ns. päiväpaloasemia on 13 (Hailuoto, Ii, Kiiminki, Kuivaniemi, Liminka, Muhos, Pudasjärvi, Taivalkoski, Tyrnävä, Utajärvi, Vaala, Yli-Ii ja Ylikiiiminki), mutta suuressa osassa ko. paloasemista päivämiehitys ei toteudu kattavasti. Syynä on osittain lomat ja muut poissaolot, mutta myös se, että on nähty tarkoituksenmukaiseksi keskittää henkilöstöä alueellisen lähtövalmiuden varmistaville painopistepaloasemille (Ii, Kiiminki, Liminka, Muhos, Pudasjärvi). Paloasemia, joissa ei ole päätoimista henkilöstöä, on 4 (Oulun VPK, Oijärvi, Ruka ja Syöte).

Pelastuslaitoksen valmiutta vastata kiireellisen pelastustoiminnan kysyntään, on tarkasteltu pelastuslaitoksen riskianalyyssissä. Tarkastelu on tehty pääosin vuosilta 2015-2019. Keskeiset havainnot ovat seuraavat:

- Pelastuslaitoksen paloasemat tavoittavat riskialueet kokonaisuutena hyvin. Vuosina 2015-2019 tavoitettiin I-luokan riskiruudut 64 %:sti, II-luokan riskiruudut 81 %:sti ja III-luokan riskiruudut 96 %:sti vaaditussa ajassa (kiireelliset tehtävät). Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje lähtee kuitenkin siitä, että jokainen I-III-luokan riskiruutu tavoitetaan vähintään 50 %:sti vaaditussa ajassa. Vuosien 2015-2019 kiireellisten tehtävien riskiruutukohtainen tarkastelu osoittaa muutamia ongelma-alueita.
- Kuusamon paloasemilla (keskusta ja Ruka) on vaikeuksia tavoittaa Rukan alueelle muodostuva II-luokan riskialue vaaditussa 10 minuutissa. Toimintavalmiusaika toteutuu 33 %:sti. Keskimääräinen ylitys oli vuonna 2019 n. 2 min. Ongelmaa ei voi etäisyydestä johtuen poistaa Kuusamon paloaseman valmiutta parantamalla vaan huolehtimalla, että Rukan paloaseman toimintaedellytykset olisivat mahdollisimman hyvät (lähtönopeus ja riittävä sopimushenkilöstön henkilöstömäärä).
- Oulun keskustan pohjoispuolella olevia I- ja II-luokan riskialueita ei tavoiteta vaaditussa ajassa. Ongelmia on käytännössä koko Länsi-Tuiran ja Haukiputaan Kiviniemen välisellä alueella. I-luokan riskialueilla ylitys on suurimmillaan noin 4 minuuttia ja II-luokan riskialueilla n. 1,5 minuuttia. Vuonna 2021 valmistuva Linnanmaan paloasema tulee korjaamaan em. alueen tilannetta merkittävästi ja toimintavalmiusaikojen toteumia on tarkasteltava uudelleen Linnanmaan paloaseman käyttöönoton jälkeen.
- Oulunsalon keskustan alueella on neljän II-luokan riskiruudun kokonaisuus, jota ei tavoiteta vaaditussa ajassa (10 min). Ko. ruuduissa kiireellisten hälytysten määrä oli vuonna 2019 yht. 27 kpl ja toimintavalmiusaikojen toteumat 0-33 %. Keskimääräinen toimintavalmiusajan ylitys oli 1-3 minuuttia. Pelastuslaitos selvittää mahdollisuutta parantaa Oulunsalon keskustan toimintavalmiusaikoja Kempeleen paloasemahankkeen yhteydessä.
- Yksittäisiä I- ja II-luokan riskiruutuja, joissa toimintavalmiusaika ei toteudu 50 %:sti on myös mm. Iin, Muhoksen ja Taivalkosken keskustassa sekä Oulussa Kaukovainion (I-luokan riskiruutu) ja Kaakkurin alueella. Näissä tehtävämäärät (pl. Kaukovainion I-luokan ruutu) ja toimintavalmiusaikojen ylitykset ovat kohtalaisen pieniä. Iin, Taivalkosken ja Muhoksen ongelma on ratkaistavissa ensimmäisen yksikön lähtövarmuutta ja -nopeutta kehittämällä. Muut em. alueet edellyttäisivät toimintavalmiuden sijoittamista lähemmäksi kyseistä ongelmaruutua. Toisin sanoen toimintavalmiusaikojen parantaminen vaatisi isoja taloudellisia panostuksia.
- Hailuodon ja Lumijoen keskustassa sekä Muhoksen Päivärinteellä ja Rokualla on yksittäiset III-luokan riskiruudut, joissa toimintavalmiusaika (20 min) ei toteudu 50 %:sti. Näissä vuoden 2019 tehtävämäärä oli suurimmillaan 3 tehtävää ja ylitys suurimmillaan 1 min.
- Hälytystehtävien (v. 2018-2019) keskimääräinen henkilövahvuus on ollut alle 3 henkilöä/tehtävä Hailuodossa ja alle 4 henkilöä/tehtävä Kuusamossa ja Vaalassa. Tilanne on huolestuttava erityisesti Hailuodossa ja Vaalassa, joissa paloaseman valmius perustuu vahvasti sopimushenkilöstön käyttöön. Resurssien riittämättömyydestä oli eniten kirjauksia Utajärven, Vaalan ja Taivalkosken onnettomuusselosteissa.

Pelastustoiminnan kalusto ja varusteet sekä mm. väestönvaroitussjärjestelmä vastaavat kohtalaisen hyvin alueella esiintyviin onnettomuusuhkiin. Onnettomuusselosteissa on joitain kirjauksia, joissa todetaan, että tilanteen alkuvaiheen henkilöstö- ja/tai kalustomäärä oli liian pieni, mutta erityiskaluston tai -varusteiden puuttumisesta tehdyt kirjaukset/ilmoitukset ovat vähäisiä. Savusukellusvalmiutta ei ole ylläpidetty Oijärven, Kuivaniemen, Yli-Iin, Ylikiimingin, Syötteen ja Rukan paloasemilla.

Pelastustoimialueella on edelleen II- ja III-luokan riskialueita, joihin ei saada koottua pelastusjoukkuetta vaaditussa ajassa (30 min). Keskeinen syy on se, että lähin paloasema ei kykene kokoamaan pelastusjoukkuetta itsenäisesti ja etäisyys lähimmälle muulle paloasemalle on pitkä. Ongelman poistaminen edellyttäisi käytännössä sitä, että paloasemilla olisi kaksi sammutusautoa ja riittävästi henkilöstöä niiden miehittämiseen. Nykyisin paloasemien ajoneuvokalustoon kuuluu yleisimmin sammutusauto ja säiliöauto tai näiden yhdistelmä eli säiliöpaloauto. Kokonaistaloudellisuuden näkökulmasta on kuitenkin tehokkaampaa panostaa ensimmäisen yksikön toimintavalmiuteen (lähtönopeus, henkilöstö, kalusto) kuin paloasemien ajoneuvokaluston määrään, koska toista sammutusautoa ei saada välttämättä miehitettyä.

Hätätilanteessa luotettava ja nopea avun saanti on tärkeää. Pelastustoimen henkilöstön hälytysjärjestelmä on perustunut päivystykseen, varallaoloon ja henkilöstön hälytysryhmiin. Varallaolosta käydyt työaikakiistat johtivat jo vuoden 2015 aikana siihen, että varallaolossa olevan henkilöstön yleisesti käytössä olleesta 5 min lähtöaikavaatimuksesta luovuttiin. Vuoden 2020 alusta alkaen luovuttiin myös 15 minuutin lähtöaikavaatimuksesta. Myös 15 minuuttia pitempi lähtöaikavaatimus on kyseenalaistettu. Varallaoloon sekä pelastustoimen henkilöstön riittävään lähtövarmuuteen, lähtönopeuteen ja määrään liittyvät ratkaisut on tehtävä nyt palvelutasopäätöstä laadittaessa. Tähän on löydettävissä lähes kustannusneutraali ratkaisu.

5.1.2 Pelastustoiminnan kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle 2021-2024

Vaala

Niin pelastustoiminnassa kuin muussakin pelastuslaitoksen toiminnassa on huomioitava Vaalan kunnan siirtyminen Kainuun pelastustoimialueesta Oulu-Koillismaan alueeseen v. 2021 alusta alkaen. Hälytystoiminnan osalta muutos on kohtalaisen pieni, koska pelastusyksiköitä on hälytetty jo pitkään pelastustoimialueiden rajoista riippumatta. On kuitenkin huolehdittava mm. operatiivisten toimintamallien perehdyttämisestä sekä varmistettava, että Vaala on pelastustoimintaan liittyvissä hallinnollisissa järjestelmissä ja ohjeissa osa Oulu-Koillismaan pelastustoimialuetta.

Paloasemat

Pelastustoimialueen paloasemat on tarkoitus pitää pääosin ennallaan. Linnanmaan ja Taivalkosken uudet paloasemat valmistuvat vuoden 2021 aikana. Myös Raksilan uuden paloaseman odotetaan valmistuvan PTP-kauden aikana.

Syötteen paloaseman ylläpidon jatkamisesta tai lopettamisesta on tehtävä päätös. Paloasemalle ei ole pakottavaa, riskiperusteista tarvetta ja paloaseman henkilöstön lähtövarmuus hälytystehtäviin on ollut hyvin heikko. Myöskään Oijärven paloasemalla ei ole pakottavaa, riskiperusteista tarvetta, mutta paloaseman henkilöstön lähtövarmuus hälytystehtäviin on ollut ainakin toistaiseksi Syötteen paloasemaa parempi ja vuotuiset ylläpitokustannukset pelastuslaitokselle pienet (n. 10 000 €/v). Muista paloasemista myös Oulun VPK on sellainen, että sille ei ole riskialueiden tavoittamisen kannalta pakottavaa tarvetta, mutta paloasemalla on tärkeä rooli ensilähdön paloasemia täydentävänä resurssina.

Paloasemien ylläpitoa ja valmiutta koskevien tarkastelujen yhteydessä on tarkistettava luokittelu, jossa paloasemat on määritetty 24/7-paloasemiksi, painopistepaloasemiksi, päiväpaloasemiksi ja ns. kylmiksi paloasemiksi. Luokittelu on ollut ”epävirallinen”, mutta on selkeyttänyt pelastustoiminnan valmiudesta käytyä keskustelua.

Varallaolon korvaavat ratkaisut

Varallaoloon liittyvät työaikalain tulkinnat edellyttävät, että lähes kaikkien paloasemien operatiivisen henkilöstön valmius- ja hälyttämisjärjestelyt on tarkasteltava uudelleen. Myös pelastustoiminnan päällystötasoinen johtamisjärjestelmä on tarkasteltava uudelleen. Kiireelliseen pelastustoimintaan liittyvästä henkilöstön varallaolosta on luovuttava. Korvaavana järjestelynä on arvioitava mm. mahdollisuudet päivystysvalmiuden lisäämiseen ja/tai nykyistä laajempiin ns. paloasemahälytyksiin (paloaseman koko henkilöstön hälyttäminen). Päätökset ja niiden toimeenpanon aikataulutus on sisällytettävä mahdollisimman kattavasti jo tähän PTP:een (noin v. 2021 alusta alkaen).

Varallaolon kustannukset

Varallaoloon on käytetty PTP-kaudella 2017-2020 n. 750 t€/vuosi. Kyseinen summa on käytettävissä henkilöstön varallaolon korvaaviin toimenpiteisiin. Summalla saadaan palkattua esim. kuusi (6) palomiestä.

Suorituskykyhanke

Pelastustoimen kykyä toimia erilaisissa onnettomuustilanteissa kehitetään osana valtakunnallista suorituskykyhanketta. Tähän liittyen Oulun seudun vakinaisille paloasemille keskitetään pelastustoiminnan erityisosaamista ja -kalustoa sekä kaluston huoltoa koskevat tehtävät. Alustava suunnitelma on seuraava:

- Ruskonselän paloasema: vesisukellus, vaarallisten aineiden torjunta ja konttikalusto
- Raksilan paloasema: nopea pintapelastus, keskitetty paineilmalaitte- ja sukelluspukuhuolto
- Kempeleen paloasema: tekninen pelastaminen ja raskas pelastustoiminta liikenneonnettomuuksissa
- Haukiputaan paloasema: öljyntorjunta ja merelliset toiminnot
- Linnanmaan paloasema: johtaminen, tukiyksiköt sekä keskitetyt huoltotoiminnot

Kaikilta pelastuslaitoksen paloasemilta ei ole voitu edellyttää jatkuvaa savusukellusvalmiutta. Jatkossa ko. paloasemien toimintavalmiutta on kehitettävä vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien avulla. Tavoitteena ensisijaisesti palon leviämisen rajoittaminen ja mahdollisuuksien mukaan henkeä pelastavat pelastustoimet.

Johtamisjärjestelmä, tilannekuva sekä tilanne-/johtokeskus

Pelastustoimessa on valtakunnallisena tavoitteena pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän ja tilannekeskusten kehittäminen. Tavoitteiden mukaan pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän tulee perustua yhteisiin toimintamalleihin ja verkottumiseen, jolloin pelastuslaitokset pystyvät tukemaan toisiaan pelastustoiminnan johtamisessa ja tilannekuvan ylläpitämisessä. Lisäksi yhteiset toimintamallit mahdollistavat yhteistyön vakioidulla tavalla myös sellaisten viranomaisten kanssa, joihin ollaan harvemmin yhteydessä.

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on mukana pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän ja tilannekeskusten kehittämisessä. Valtakunnallisena kokonaisuutena johtamisjärjestelmälle asetetaan mm. seuraavia toiminnallisia tavoitteita, jotka myös Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen on huomioitava:

- Johtamisjärjestelmä ylläpitää jatkuvaa (24/7), verkostomaista ja analysoitua tilannekuvaa valmiudesta ja pelastustoiminnan tilasta ja ennakoi turvallisuustilanteen kehittymistä.
- Pelastustoiminnan tekninen tilannekuva on hyödynnettävissä kaikilla pelastustoiminnan johtamistasoilla johtamistason edellyttämällä tavalla.
- Pienen tilanteen johtamisesta on voitava joustavasti siirtyä suuremman tilanteen johtamiseen ilman järjestelmän perusrakenteen muutoksia.
- Onnettomuuspaikalla tapahtuvaa pelastustoiminnan johtamista voidaan tukea tilannekeskuksesta käsin.
- Tilannekuvaa kyetään jakamaan tietoturvallisesti, sovittuja menettelytapoja käyttäen ja tarvittavilta osin muille pelastustoimintaan osallistuville viranomaisille ja toimijoille.
- Tilannekuvaa kyetään jakamaan kunnille ja maakunnan niiden toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Johtamisjärjestelmä toimii myös ruuhkatilanteissa, suuronnettomuuksissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
- Johtamisjärjestelmä tukee pelastustoiminnasta ja valmiustilanteesta tiedottamista valtakunnallisesti ja tarpeen mukaan myös kansainvälisesti.

Osana johtamisjärjestelmän kehittämistä valmistaudutaan tilannekeskuksen ja samalla uuden johtokeskuksen perustamiseen. Tarvittavat tilat sisältyvät Linnanmaan paloaseman uudisrakennushankkeeseen. Tilannekeskuksen toiminnallisina palveluina kehitetään mm. turvallisuustilanteen seurantaa, pelastuslaitoksen valmiuden seurantaa, valmiusmuutoksiin reagointia, valmiuden

kohottamisen toteutusta, pelastustoiminnan tehtävien etäjohtamista (viranomaispäätökset), pelastustoiminnan tukipalveluita sekä viranomaisyhteistyötä.

Tilanne-/johtokeskushenkilöstöä koskevat päätökset tehdään pelastustoiminnan päällystötasoista johtamista koskevien päätösten yhteydessä. Tilannekeskus on tarkoitettu miehittämään päällystöviranhaltijalla sekä mahdollisuuksien mukaan yhdellä tukihenkilöllä. Tilannekeskusvalmius aloitetaan vaiheittain. 24/7-valmius saavutetaan todennäköisesti vain yhteistyössä Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kanssa.

5.2 Pelastustoiminnan valmiuden sijoittaminen - paloasemat

Pelastustoimialueella oli PTP-kauden 2017-2020 päättyessä 22 paloasemaa (ml. Vaalan paloasema). Paloasematoimintoihin liittyi myös muutamia muita rakennuksia, kuten Virpiniemen öljyntorjunta-asema ja paloasemien öljyntorjunta- ja kalustovarastoja.

Pelastustoimialueen paloasemat ovat niin sanottuja ensilähdön paloasemia Oulun VPK:n paloasemaa lukuun ottamatta. Muutamien paloasemien osalta on kuitenkin tehty määrittelyjä, jotka estävät niiden hälyttämisen yksin pelastustoimen hälytystehtävään. Tällaisia ovat Oijärvi, Ruka ja Syöte. Lisäksi Oulun lähiympäristön päiväpaloasemien päivälähtövarmuutta on varmistettu arkisin 24/7-paloasemien toimesta.

Päätös pelastustoiminnan valmiutta varten ylläpidettävistä paloasemista PTP-kaudella 2021-2024

- 24/7-paloasemat (ympäri vuorokautinen välitön lähtövalmius)
 - o Haukipudas, Kempele, Kuusamo, Linnanmaa, Muhos, Pudasjärvi, Raksila ja Ruskonselkä
- Painopistepaloasemat (kohotetun valmiuden paloasemat, 0+1 tai 1+0, 24/7)
 - o Ii, Liminka
- Päiväpaloasemat (pelastustoiminnan henkilöstöä virka-aikana aina tai osittain)
 - o Kiiminki, Taivalkoski, Tyrnävä, Vaala
- Ns. kylmät paloasemat (pelastustoiminnan henkilöstöä virka-aikana aina tai osittain)
 - o Hailuoto, Kuivaniemi, Oijärvi, Oulun VPK, Ruka, Utajärvi, Yli-Ii, Ylikiminki

Päätös lakkautettavista paloasemista PTP-kaudella 2021-2024

- Syötteen paloasema (v. 2021-2022 aikana)

5.3 Päivittäisten onnettomuuksien edellyttämä toimintavalmius

Päivittäiset onnettomuudet ovat todennäköisyydeltään ja kokoluokaltaan sellaisia, että paloasemien, ns. kylmiä paloasemia lukuun ottamatta, tulee niistä selviytyä itsenäisesti (SM:n ohjeen 5/2016 tarkoittamat perustehtävät). Mahdolliset henkilöstö- tai kalustopuutteet on huomioitava hälytysohjeessa.

Päätös toimintavalmiutta mitoittavista päivittäisistä onnettomuuksista

- Laajenemismahdollisuuksiltaan rajatut tulipalot, joihin voi liittyä vähäisiä savusukellus- ja pelastustehtäviä.
- Tavanomaiset liikenneonnettomuudet, joihin voi liittyä irrotustehtäviä, ensihoitoa tukevia tehtäviä, syttymisen ja lisävahinkojen estämistä sekä onnettomuusalueen suojavaahdotusta.

- Rajalliset vahingontorjuntatehtävät.
- Rajalliset kemikaalionnettomuudet ja öljyvahingot, joissa vaarallisesta aineesta aiheutuvat vaaratekijät ovat helposti hallittavia ja joissa kemikaali- tai öljyvuoto voidaan tukkia tai rajata yksinkertaisilla toimenpiteillä ilman erikoisvälineistöä.
- Vesialueilla sattuvien onnettomuuksien pintapelastustehtävät paloasemittain määritettävällä tavalla.

Perusvalmiudet em. tehtävien suorittamiseen antaa PTP:n liitteen 1 mukainen henkilöstö ja liitteen 2 mukainen kalusto. Hailuodon, Kuivaniemen, Oijärven, Rukan, Yli-lin ja Ylikiimingin paloasemien valmius huoneistopalojen sammutuksessa perustuu pelastusyksikön ensitoimenpiteitä täydentävien sammutusmenetelmien käyttöön (PETS-menetelmät). Muilla ns. kylmillä paloasemilla on PETS-valmius, jonka lisäksi pyritään ylläpitämään savusukellusvalmiutta. 24/7-paloasemilla on aina välitön tai nopeasti täydentyvä (Muhos, Pudasjärvi) savusukellusvalmius.

Ns. PETS-menetelmiä (pelastusyksikön ensitoimenpiteitä täydentävät sammutusmenetelmät):

PETS-menetelmässä hyödynnetään mm. jauhesamuttimia, heittosamuttimia, korkeapainesammutusta sekä vastaavia välineitä, joita voi käyttää turvallisesti menemättä rakennukseen sisälle.

Henkilöstön toimintakyvyn arviointi

Sisäministeriö julkaisi keväällä 2016 ohjeen pelastushenkilöstön toimintakyvyn arvioinnista ja kehittämisestä (SM:n julkaisu 5/2016). Ohje määrittelee pelastustoiminnan tehtäville 4 vaatavuustasoa:

1. *Vaativat tehtävät, kuten erityisen vaativat savusukellus, kemikaalisukellus tai vesisukellustehtävät.*
2. *Savusukellusta edellyttävät perustehtävät, kuten tavanomaiset savusukellustehtävät (yksinkertainen tila, palokohde tavoitettavissa nopeasti, lyhyt altistumisaika...).*
3. *Perustehtävät, kuten tilanteet, joissa paineilmahengityslaitteen käyttö voi olla tarpeen, mutta henkilölle ei aiheudu välitöntä vaaraa, vaikka hän joutuisi nopeasti lopettamaan laitteen käytön (liikennevälinepalot, liikenneonnettomuudet, öljyvahingot jne.).*
4. *Muut pelastustoimen tehtävät, kuten tehtävät, joissa ei tarvitse käyttää paineilmahengityslaitetta (tietyt kuljettaja- ja johtamistehtävät).*

5.4 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä

Pelastustoimintaan osallistuvaan henkilöstöön kuuluu noin 179 päätoimista (pl. päätoiminen henkilöstö, joka osallistuu pelastustoimintaan oman työn ohella) ja noin 331 sopimushenkilöä (henkilökohtainen sopimus tai sopimuspalokunnan jäsenyys). Tämän PTP:n mukaiset varallaoloa korvaavat ratkaisut nostavat em. päätoimista henkilömäärää 9 henkilöllä (kustannukset katetaan varallaoloa purkamalla). Lisäksi Vaalan siirtyminen osaksi Oulu-Koillismaan aluetta nostaa päätoimisen henkilöstön määrää 2 henkilöllä ja sopimushenkilöstön määrää 12 henkilöllä. Pelastustoimintaan voi säädösvelvoitteiden perusteella osallistua myös Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien, Poliisin ja muiden yhteistyöviranomaisten henkilöstöä sekä etenkin maastopaloissa myös siviilihenkilöstöä.

Päätös henkilöstön määrän mitoituksessa noudatettavista periaatteista pelastustoiminnassa

- Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön määrä mitoitetaan kustannuksiltaan harkitusti, mutta kuitenkin siten, että pelastustoimintaan kuuluvat tehtävät voidaan suorittaa työn turvallisuus ja laatu huomioon ottaen nopeasti ja tehokkaasti.
- Sammutus-, pelastus- tai torjuntatehtävien edellyttämissä hälytyksissä huomioidaan kustannustehokkuus. Tehtävään hälytetään vain tilanteen edellyttämä henkilöstö unohtamatta työturvallisuutta sekä toiminnan etupainotteisuutta ja luotettavuutta.

- Jokaisen paloaseman on kyettävä aloittamaan henkeä pelastavat toimenpiteet sekä onnettomuustilanteen rajoittaminen suuremmissa onnettomuustilanteissa (pelastusjoukkuetta edellyttävät tehtävät). Tilanteen edellyttämien muiden voimavarojen kokoaminen huomioidaan hälytysohjeissa.
- Kiireelliseen ja vaativaan pelastustoimintaan kuuluvaa toimintavarmuutta kehitetään erityisillä painopistepaloasemilla (ns. kohotetun valmiuden päiväpaloasemat sekä päiväpaloasemista Taivalkoski). Nämä paloasemat varmistavat ja tukevat yhdessä 24/7-paloasemien paloasemien kanssa muiden paloasemien toimintavalmiutta. Painopistepaloasemat valitaan ensisijaisesti onnettomuusuhkiin perustuen, mutta myös henkilöstöresursseihin ja liikenneyhteyksiin perustuen. Paloasemien valmiudet huomioidaan hälytysohjeissa (ks. kohta 5.7).

Pelastustoiminnan henkilöstökulut

Pelastustoiminnan henkilöstökuluksi on talousarviossa 2020 arvioitu 13,2 milj.€ (61 % kaikista kuluista).

5.5 Pelastustoiminnan henkilöstön päivystys- ja varallaolojärjestelyt

Pelastustoimen henkilöstön määrän mitoittamiseen ja henkilöstön lähtöaikavaatimuksiin liittyy oleellisesti pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje (ns. PTS-ohje, SM 2012). Ohje määrittää tavan, jolla pelastustoimialue jaetaan yhden neliökilometrin suuruisiin riskiruutuihin ja ruudut riskiluokkiin I-IV. Ohje antaa myös aikarajat, joiden puitteissa eri riskiluokan ruudut eli riskialueet on tavoitettava kiireellisissä hälytystehtävissä.

Riskialueiden tavoittamiseen liittyvät aikarajat (minuuttia hälytyksestä):

I-luokka	Pelastusyksikkö 6 minuutissa ja joukkue 20 minuutissa
II-luokka	Pelastusyksikkö 10 minuutissa ja joukkue 30 minuutissa
III-luokka	Pelastusyksikkö 20 minuutissa ja joukkue 30 minuutissa
IV-luokka	Toimintavalmiusajat voivat olla em. pidempiä

Kiireelliseen tehtävään hälytettävän pelastusryhmän minimivahvuus tulisi olla vähintään 0+1+3 (päälystö + alipäälystö + miehistö) ja pelastusjoukkueen 1+2+6 (PTS-ohje). Muodostelman tavoitteellinen henkilöstövahvuus voidaan koota yhden tai usean paloaseman henkilöstöstä.

Kuuden minuutin toimintavalmiusaika on saavutettavissa varmistetusti vain pelastustoiminnan henkilöstön ympärivuorokautisella päivystyksellä. Sama koskee pääosin myös 10 minuutin toimintavalmiusaikaa, koska riittävää toimintanopeutta ei voida enää varmistaa henkilöstön varallaololla. III-luokan riskialueiden tavoittamiselle asetettu 20 min vaatimus ja I-III-luokan riskialueiden joukkuelähdölle asetettu 20-30 min vaatimus on yleensä saavutettavissa myös esim. paloasemahälytyksillä (henkilöstön hälyttäminen päivystysvalmiuden ulkopuolelta).

Henkilöstön saatavuus pelastustoiminnan tehtäviin pyritään varmistamaan työaikajärjestelyin. Päivystävien paloasemien vuorovahvuus määritetään paloasemakohtaisesti siten, että valmiuden minimi vaihtelee välillä 0+0+1...1+1+6 (päälystö, alipäälystö, miehistö).

Päätös päivystys- ja varallaolovalmiuden lähtökohdista

- Pelastustoimintaa varten tarvittavan henkilöstön saatavuus varmistetaan päivystyksellä ja paloasemahälytyksillä (henkilöstön hälyttäminen vapaalta/muusta tehtävästä).
- Pelastustoiminnan päälystötasoista johtamista ja TIKE-valmiuden järjestämistä varten on PTP 2021-2024-kauden alkaessa kaksi ympärivuorokautisesti päivystävää päälystöviranhaltijaa ja lisäksi päivittäin (ma-su) 12 tuntia päivystävä päälystöviranhaltija. Johtamistoiminnan varmistaa ylemmän päälystön muodostama päällikkövarallaolo. Päälystötasoisesta pelastustoiminnan johtamisesta on kerrottu tarkemmin kohdassa 5.9.
- 24/7-paloasemien alueella, Oulun ja Kempeleen paloasemilla ylläpidetään vähintään viiden (ml. Linnanmaan yksikkö) pelastusyksikön ympärivuorokautista, välitöntä 1+3 vahvuista lähtövalmiutta kuitenkin siten, että

viidennen pelastusyksikön henkilöstövahvuudesta 0+2 tai 1+1 voi olla irrotettuna esim. koulutukseen, turvallisuusviestintään tai muuhun onnettomuuksien ehkäisyyn (hälytettävissä, jos se on välttämätöntä). Edellä mainittuun järjestelyyn liittyvät käytännön yksityiskohdat esitetään tarkemmin pelastuslaitoksen johtamissuunnitelmassa.

- Kuusamossa pidetään välittömässä lähtövalmiudessa yksi pelastusyksikkö, jonka ympärivuorokautinen päivystysvahvuus on vähintään 1+2.
- Paloasemien päivystysvahvuus ja palokuntasopimusten mukainen muu valmius määritetään riskialuejaon, asemapaikan henkilöstön sekä lähimpien muiden paloasemien toimintavalmiuden perusteella (valmiutta tukevat asemapaikat). Paloasemien minimivahvuutta ja tavoitteellisista henkilöstömäärää koskeva päätös on esitetty liitetaulukossa 1.

Kustannusvaikutus

Kuusamon paloaseman minimivahvuuden nostaminen 1+1:stä 1+2:een aiheuttaa lisäkustannuksia. Pelastustoiminnan vakainaisten vakanssien määrä ei muutu, mutta lomista johtuva sijaistarve on suurempi. Arvio n. +25 000 €/vuosi.

Havainnot toimintavalmiudesta

Pelastusmuodostelmien kokoaminen pyritään toteuttamaan pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen vaatimusten mukaisesti seuraavin poikkeuksin:

- *Kuusamon Rukalle muodostuu 2-luokan riskialue, jonka tavoittaminen Kuusamon keskustasta ei onnistu vaaditussa ajassa. Rukan pelastustoiminnan valmius pyritään turvaamaan matkailun sesonkiaikoina sisäisillä valmiussirroilla ja Kuusamon VPK-toiminnan kautta.*
- *Useimpien Oulun toiminta-alueen ulkopuolella sijaitsevien kuntien keskusraajamaan muodostuu 2- ja/tai 3-luokan riskialueita. Näillä alueilla pelastusryhmän tavoitevahvuus pyritään saavuttamaan paloasemalla päätoimisesti työskentelevän henkilöstön lisäksi hälytyksiin liitettävällä paloasemahälytyksellä. Hälytysten onnettomuustyyppikohtainen tarkastelu sisältyy hälytysvastesuunnitteluun.*
- *Oulun seudun ympärivuorokautisesti miehitetty ja välittömässä lähtövalmiudessa olevat paloasemat tukevat pelastustoiminnan valmiutta erityisesti Iin, Limingan, Kiimingin, Ylikiimingin ja Tyrnävän alueille.*
- *Taivalkosken ja Utajärven 2-luokan riskialueelle ja Hailuodon 3-luokan riskialueelle ei saada kahden pelastusyksikön muodostamaa pelastusjoukkuetta tavoiteajassa johtuen pitkistä etäisyyksistä. Erityisesti Hailuodossa on kiinnitettävä erityistä huomiota pelastustoiminnan toimintavalmiuteen niin pienissä kuin suuremmissakin tehtävissä.*

5.6 Pelastustoiminnan kalusto ja varusteet

Tehokas pelastustoiminta vaatii henkilöstön lisäksi määrältään ja laadultaan riittävän kaluston. Paloasemien peruskalustona on yleisimmin sammutus- ja säiliöauto tai säiliöpaloauto varusteineen, jolloin paloasema kykenee suoriutumaan tehokkaasti kohdassa 5.3 mainituista päivittäisistä onnettomuuksista ja kahden paloaseman yhteistyönä yleensä myös keskisuurista onnettomuuksista.

Keskisuuria onnettomuuksia suurempien tai erityisen vaativissa onnettomuustilanteiden edellyttämä erikoiskalusto keskitetään onnettomuusriskien mukaisesti ja/tai hälytetään usealta paloasemalta. Erityiskalustoa ovat mm. puomitikasautot sekä vaarallisten aineiden torjuntaan, öljyntorjuntaan, maasto- ja vesipelastamiseen ja vesihuoltoon liittyvä kalusto.

Pelastuslaitoksen ajoneuvokaluston ja muun kaluston tarpeet ja niitä vastaavat hankinnat ovat toteutuneet kohtalaisen hyvin, kun huomioidaan käytettävissä olleet määrärahat ja vuosien varrella tehdyt toimenpiteet ajoneuvokaluston määrän ja laadun optimoimiseksi. Kaluston ja varusteiden keskitetystä hankinnasta, ylläpidosta, huollosta ja kehittämisestä vastaa tekninen henkilöstö yhdessä pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön kanssa. Tehtäviin kuuluu mm. hankintoihin liittyvä suunnittelu, hankintojen ja huoltopalveluiden kilpailuttaminen, huollon ohjeistus ja osin toteutus sekä muut vastaavat tehtävät.

Päätös ajoneuvokaluston ja muun erikoiskaluston hankinnasta, ylläpidosta ja sijoittamisesta

- Jokaisella pelastuslaitoksen paloasemalla on oltava kalustoltaan, varustukseltaan ja toimintakunniltaan luotettava sammutus- ja säiliöauto tai yhdistetty säiliösammutusauto, jolla kyetään suoriutumaan uhkamallin osoittamista päivittäisistä onnettomuus- ja vaaratilanteista (pl. Oijärvi ja Rukan paloasemat, joissa voi olla sammutusauto tai kevytyksikkö).
- Päätös pelastustoiminnan keskeisen kalustoresurssin sijoittamisesta paloasemille on esitetty liitetaulukossa 2.
- Pelastuslaitoksen kaluston hankinnassa ja ylläpidossa keskitytään ensilähdön kalustoon. Ikääntyneet ja kunniltaan epäluotettavat ajoneuvot ja muu kalusto poistetaan käytöstä.
- Kalusto- ja varustehankinnoissa ja niiden sijoittamisessa huomioidaan onnettomuusuhat, toimintojen keskittämällä saatavat kustannussäästöt sekä kaluston kierrättämis- ja yhteiskäyttömahdollisuudet.
- Kaluston ja varusteiden ylläpito- ja huoltotoimintaa kehitetään edelleen koko pelastustoimialuetta palvelevaksi.
- Erityisen kalliin kaluston investoinnit suunnitellaan viiden vuoden jaksoa tarkastelevan investointiohjelman avulla, joka on liitetty palvelutasopäätöksen kustannusvaikutusten arviointiin. Ajoneuvokaluston uusimisohjelman tavoitteena on ikääntyvän kaluston uusiminen seuraavasti:

Ajoneuvo	Ensilähdön ajoneuvot ohjeellinen uusimisväli (v)		Muut ajoneuvot ohjeellinen uusimisväli (v)	
	24/7-asemat (*)	Muualla	24/7-asemat (*)	Muualla
- tarkastusautot (ei hälytysvalmiutta)	4	4		
- johtootot	6	10		
- maasto- ja miehistönkuljetusautot	10	10		
- sammutus- ja säiliöautot	5	15/20	20	25
- Nostolava- ja puomitikasautot	20	30		
- muut raskaat ajoneuvot	25	25		

Ensisijaisesti huomioidaan ajoneuvon kunto, soveltuvuus, tarve ja kierrätettävyyys

*) pl. Kuusamo, Muhos ja Pudasjärvi, joissa ohjeellinen uusimisväli on sama kuin "Muualla" -sarakkeissa on esitetty.

Ajoneuvokaluston poistot

Erityisen kalliin ajoneuvokaluston (sammutus-, säiliö-, puomitikasautot jne.) kirjanpidollinen poistoaika on 8 vuotta ja muiden ajoneuvojen (henkilöautot, ambulanssit jne.) 4 vuotta.

Oulun toimialueen sammutus- ja säiliöautojen ohjeellinen uusimisväli on laskettu 8 vuodesta 5 vuoteen. Tämä mahdollistaa ajoneuvoille suunnitelmien mukaisen kierrätyksen.

Kalustoinvestoinnit

Kalustoinvestoinnit rahoitetaan vuodesta 2021 lähtien kaupungin rahoituksella (TA2021 n. 2,6 M€). Vuosina 2017-2020 investoinnit rahoitettiin leasingrahoituksella, jolloin rahoitusaika on poistoajan mukainen.

5.7 Pelastusmuodostelmat ja niiden hälyttäminen

Pelastusmuodostelmien kokoamiseen ja hälyttämiseen liittyvä ohjeistus on annettu pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeessa sekä osin myös SM:n pelastussukellusohjeessa. Ohjeet määrittelevät mm. minimivahvuudet, joilla erilaisia sammutus-, pelastus- ja torjuntatehtäviä voidaan suorittaa työturvallisuutta kohtuuttomasti vaarantamatta.

Käsitteistöä PTS-ohjeesta

Toimintavalmius

Pelastustoiminnan toimintavalmius muodostuu viidestä osatekijästä: henkilöstön määrästä ja laadusta, kaluston määrästä ja laadusta, ennakoon laadituista toiminnallisista suunnitelmista, johtamisen organisoinnista sekä pelastustoiminnan toimintavalmiusajasta.

Pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukaiset pelastusmuodostelmat

Pelastustoiminnan muodostelmia ovat yksikkö, pelastusryhmä, -joukkue, -komppania ja -yhtymä.

Pelastustoiminnan muodostelmalla on aina johtaja.

Pelastusyksikkö

Henkilön tai henkilöstön, kulkuneuvon ja kaluston muodostama kokonaisuus, joka kykenee itsenäiseen toimintaan. Yksiköitä ovat esim. pelastusyksikkö, sammutusyksikkö, raivausyksikkö, säiliöyksikkö, tikasyksikkö.

Pelastusryhmä

Johtajasta, vähintään kolmesta ja enintään seitsemästä henkilöstä sekä tehtävän mukaisista ajoneuvoista ja kalustosta muodostuva kokonaisuus.

Pelastusjoukkue

Johtajasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusryhmästä muodostuva kokonaisuus.

Pelastuskomppania

Johtajasta, pelastustoiminnan johtajaa avustavasta esikunnasta, vähintään kahdesta ja enintään viidestä pelastusjoukkueesta muodostuva kokonaisuus.

Pelastusyhtymä

Johtajasta, johtokeskuksesta ja vähintään kahdesta pelastuskompaniasta tukimuodostelmineen muodostuva kokonaisuus.

Onnettomuus- ja vaaratilanteiden vaatimissa toimenpiteissä korostuu kohteessa olevien omatoimiset ensitoimenpiteet sekä erityisesti kohteeseen ensimmäisenä saapuvan pelastusyksikön toimintakyky. Ensitoimenpiteiden puuttuminen tai ensimmäisen pelastusyksikön saapumisen viivästyminen tai sen henkilöstö- ja kalustopuutteet voivat aiheuttaa vahinkojen kasvamista.

Päätös pelastusmuodostelmien hälyttämiseen ja kokoamiseen liittyvistä tavoitteista

- Hätäkeskukseen toimitettujen hälytysohjeiden toteutumista ja ohjeiden riittävyyttä arvioidaan jatkuvasti. Ohjeita päivitetään tarvittaessa.
- Riskialueiden saavuttamisessa on tavoitteena pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohjeen mukainen taso eli ruutukohtainen toimintavalmiuden tavoiteaika toteutuu ensimmäisen yksikön osalta vähintään 50 %:sti (ks. riskianalyysin kohta 5).
- Pelastuslaitos suunnittelee ja varmistaa ensisijaisesti pelastusryhmän, -joukkueen ja -komppanian suuruisten muodostelmien hälyttämisen ja johtamisen. Tätä suurempien muodostelmien hälyttäminen toteutetaan lisähälytyksin. Hälytysten edellyttämät valmiussirrot suunnitellaan ja toteutetaan tapauskohtaisesti.
- Pelastusmuodostelmien mitoittamisessa huomioidaan kaikki käytettävissä olevat pelastustoimen voimavarat sekä pelastustoimialueiden välisen avunannon ja viranomaisyhteistyön tarjoamat mahdollisuudet.
- Tehtävään hälytettävien muodostelmien kokoonpano suhteutetaan hälytyksen kohteen mukaisesti. Hälyttämisessä huomioidaan lähimmän ja tarkoituksen mukaisimman yksikön periaate.

Edellä olevaan päätökseen liittyen on joitain yksittäisiä riskiruutuja, joiden osalta ei tulla pääsemään tavoitteeseen. Näistä on kerrottu tarkemmin riskianalyysin kohdassa 5. Lisäksi pelastusjoukkueen kokoaminen vaaditussa ajassa II- ja III-luokan riskialueille ei toteudu täysin mm. Hailuodossa ja Taivalkoskella, johtuen paloasemien välisestä pitkästä etäisyydestä.

5.8 Toimintavalmius eräissä erityistilanteissa

5.8.1 Savusukellusvalmius

Savusukellusta tarvitaan yleisimmin rakennuspaloissa henkilöiden pelastamiseen, palon sammuttamiseen ja ympäröivien tilojen tarkistamiseen. Savusukelluksen tarvetta voidaan jossain määrin korvata vaihtoehtoisilla sammutusmenetelmillä.

Päätös savusukellusvalmiudesta

- Haukiputaan, Kempeleen, Linnanmaan, Raksilan, Ruskonselän ja Kuusamon ympärivuorokautisesti miehitetyillä paloasemilla ylläpidetään jatkuvaa tason 1 savusukellusvalmiutta.
- Iin, Kiimingin, Limingan, Muhoksen, Oulun VPK:n, Pudasjärven, Taivalkosken, Tyrnävän, Utajärven ja Vaalan paloasemilla pyritään ylläpitämään tason 2 savusukellusvalmiutta, mikä tarkoittaa suorituskkyä yhden huoneiston huoneistopalossa. Lisäksi paloasemille järjestetään valmius vaihtoehtoisten sammutusmenetelmien käyttöön (PETS).
- Hailuodon, Kuivaniemen, Oijärven, Rukan, Yli-Iin ja Ylikiimingin paloasemien valmius huoneistopalojen sammutukseen suunnitellaan toteutettavaksi vaihtoehtoisilla sammutusmenetelmillä (PETS).

Pelastussukellukseen osallistuvan henkilön on yleensä täytettävä tason 1 kelpoisuus. Oulun alueen 24/7-paloasemien työvuoroissa voidaan hyväksyä tason 2 tai tilapäinen tason 3 kelpoisuus terveydellisen haitan johdosta samanaikaisesti enintään kuudella henkilöllä (edellyttää tapauskohtaista arviointia). Kuusamossa työvuorossa vastaava poikkeama saa olla enintään yhdellä henkilöllä (edellyttää tapauskohtaista arviointia).

Päiväpaloasemalla työskentely edellyttää tason 1 kelpoisuutta, mutta terveydellisen haitan aiheuttama tason 2-3 kelpoisuus voidaan tapauskohtaisesti hyväksyä.

Sopimushenkilöstö voi osallistua pelastustoimintaan myös tasolla 4, kun tehtävä ei edellytetä paineilmalaitteen käyttöä ja pelastustoiminnan johtaja arvioi tehtävän riittävän turvalliseksi.

5.8.2 Vesipelastusvalmius

Vesipelastustoiminnalla tarkoitetaan veden pinnalta (pintapelastus) tai pinnan alta (vesisukellus) tapahtuvaa ihmisen, eläimen tai omaisuuden pelastamista sekä vesillä tapahtuvaa ympäristövahinkojen torjuntaa. Vesipelastustoimintaa ohjeistaa SM:n pelastussukellusohje (30.11.2007).

Päätös vesipelastustoiminnasta

- Kaikilla paloasemilla pyritään ylläpitämään valmiutta kiireellisten pintapelastustehtävien suorittamiseen. Tehtävässä käytettävä kalusto ja menetelmä määräytyvät paloasemakohtaisesti. Tämä koskee erityisesti vakinaisia paloasemia ja painopistepaloasemia.
- Oulun alueen ympärivuorokautisilla paloasemilla pyritään ylläpitämään kahden vesisukeltajan ja avustajan muodostamaa jatkuvaa vesisukellusvalmiutta, mikä tarkoittaa vesipelastusvalmiuden tasoa 1. Valmiutta hyödynnetään koko pelastustoimialueen vesipelastustoiminnassa. Vesisukellusvalmiuden ylläpito ei saa heikentää pelastustoimen lakisäätöjen tehtävien hoitamista.

Vesipelastusvalmius

Pelastuslaitoksen alueen vesipelastusvalmiuden miniminä voidaan pitää tasoa 3 eli pelastusvalmiutta veden pinnalta.

5.8.3 Meripelastusvalmius

Meripelastustoiminnan johtava viranomainen on meripelastuslain (1145/ 2001) 3 §:n mukaan Rajavartiolaitos, joka vastaa meripelastustoimen suunnittelusta, kehittämisestä, valvonnasta, toiminnan yhteen sovittamisesta sekä johtaa ja suorittaa etsintä- ja pelastustoimintaa.

Pelastustoimen osallistumisesta meripelastustoimintaa säädetään meripelastuslain 4 §:ssä. Säädöksen mukaan pelastustoimi on velvollinen osallistumaan meripelastustehtäviin, jos se on toimialaan kuuluvien tehtävien kannalta perusteltua taikka jos se vaaratilanteen vakavuus tai erityisluonne huomioon ottaen on tarpeen, eikä meripelastustehtävän suorittaminen merkittäväällä tavalla vaaranna kyseisen viranomaisen muun tärkeän lakisääteisen tehtävän suorittamista.

Päätös osallistumisesta meripelastustoimintaan

- Pelastuslaitos osallistuu merialueilla tapahtuviin vesipelastustehtäviin käytettävissä olevalla kalustollaan.
- Pelastuslaitos pyrkii ylläpitämään avoveden aikana yhden aluksen jatkuvaa meripelastusvalmiutta. Rannikon läheisyydessä pelastuslaitoksen vesipelastusvalmius on sama kuin sisävesillä.

Meripelastusvalmius

Pelastuslaitoksen meripelastusvalmius perustuu vesipelastukseen varatun kaluston ja varusteiden sekä merialueilla tapahtuvaan öljyntorjuntaan varatun kaluston käyttöön. Meripelastustoiminnasta ei aiheudu lisäkustannuksia mahdollisia palkka- ja polttoainekuluja lukuun ottamatta.

5.8.4 Vaarallisten aineiden torjunta ja CBRNE-valmius

Pelastustoimelle kuuluva vaarallisten aineiden torjunta sisältää mm. väestön varoittamiseen ja suojaamiseen, aineen leviämisen estämiseen tai rajoittamiseen, vuotojen tukkimiseen, pitoisuuksien mittaamiseen sekä aineen vaarattomaksi tekemiseen liittyviä tehtäviä. Kiireellisten pelastus- ja torjuntatoimien jälkeen tehtävä saastuneen maa-alueen puhdistus on yhteistyötä vahingon aiheuttajan, maa-alueen omistajan tai haltijan sekä useiden viranomaisten kanssa. Puhdistustyön toteutumisen seurannasta vastaa suurissa onnettomuuksissa ympäristöviranomainen (ympäristönsuojelulaki, 527/2014, luku 14).

Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelma

Vaarallisten aineiden paloasemaakohtainen torjuntavalmius on määritetty 4.5.2016 valmistuneessa Vaarallisten aineiden torjuntasuunnitelmassa. Määrittelyn perusteena on vaarallisten aineiden käsittelystä, varastoinnista ja kuljetuksesta aiheutuvat onnettomuusriskit sekä torjuntavalmiuden alueellinen kattavuus.

Vakavat vaarallisten aineiden onnettomuudet ovat todennäköisimpiä Oulun seudulla, missä kemikaalien käsittely-, varastointi- ja kuljetusmäärät ovat suurimmat. Perinteisten kemikaalionnettomuuksien lisäksi on huomioitava aiempaa huolellisemmin ns. CBRNE-tilanteet, joissa vaarallista ainetta käytetään esim. terroristisessa tarkoituksessa tai muussa vahingoittamistarkoituksessa.

Päätös vaarallisten aineiden torjuntavalmiuden sijoittamisesta

- Pelastuslaitoksen vaarallisten aineiden torjuntavalmius on keskitetty vaarallisten aineiden käsittelystä, varastoinnista ja kuljetuksesta aiheutuvien riskitekijöiden mukaisesti.
- Vaarallisten aineiden alueellinen torjuntavalmius varmistetaan hälytysvastesuunnittelun avulla.
- Vaarallisten aineiden valmistuksesta, varastoinnista, käytöstä ja kuljetuksesta aiheutuvat riskitekijät huomioidaan väestöhälyttimien hankintasuunnitelmissa (ks. kohta 6.6.1).

CBRNE-valmius

CBRNE-tilanteilla tarkoitetaan valmiutta toimia kemiallisiin, biologisiin, säteilyyn, ydinaseisiin ja räjähteisiin liittyvissä onnettomuus- ja vaaratilanteissa. CBRNE-ohjeistus käsittelee CBRNE-tilanteita sekä onnettomuuksien että tahallisesti aiheutettujen tilanteiden näkökulmasta. Ouluun on sijoitettu yksi, valtakunnallisella rahoituksella hankittu laitteisto, jota käytetään CBRNE-tilanteissa kemikaalien ja muiden uhkatekijöiden tunnistamiseen.

5.8.5 Öljyntorjuntavalmius

Pelastustoimen velvollisuudesta osallistua öljyvahinkojen torjuntaan säädetään pelastuslaissa (379/2011). Lain 7 §:n mukaan alueen pelastustoimi vastaa maa-alueella tapahtuvien öljyvahinkojen ja alusöljyvahinkojen torjunnasta. Öljyntorjunnan järjestelyt ja keskeinen ohjeistus sisältyvät pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmaan.

Päätös öljyntorjunnasta

- Pelastuslaitoksen öljyntorjuntavalmius keskitetään onnettomuusuhkien sekä kaluston alueellisen käytettävyyden mukaisesti.
- Öljyntorjuntavalmius esitetään pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmassa, jossa öljyntorjuntavalmius on jaettu kalustotasoihin 1-4. Pieniin ja keskisuuriin öljyvahinkoihin liittyvät kalustotasot ovat paloasemittain seuraavat:
 - o Kalustotaso 1: Hailuodon, Haukiputaan, Kempeleen, Kuivaniemen, Limingan, Muhoksen, Pudasjärven, Yli-lin ja Ylikiimingin paloasemat
 - o Kalustotaso 2: Iin, Kiimingin, Kuusamon, Linnanmaan, Raksilan, Taivalkosken, Tyrnävän, Utajärven ja Vaalan paloasemat
- Kalustotason 3 ja 4 mukainen öljyntorjuntakalusto keskitetään pääasiassa Virpiniemen ja Taivalkosken öljyntorjunta-asemille sekä osin myös Ruskonselän paloaseman öljyntorjuntavarastoon. Pienempiä öljyntorjuntavarastoja sijaitsee myös paloasemilla. Sijoitussuunnitelma esitetään yksityiskohtaisesti öljyntorjuntasuunnitelmassa.
- Alusöljyvahinkojen edellyttämä torjuntavalmius on keskitetty Virpiniemen öljyntorjunta-asemalla. Perustan valmiudelle muodostavat Virpiniemen öljyntorjunta-asemalle sijoitetut öljyntorjuntaveneet, ROK 1083 (Fk-luokka), ROK 1086 (Ek-luokka) ja ROK 1085 (H-luokka). Sisävesillä tapahtuvaa öljyntorjuntaa varten on A-B-luokan (Vaalassa C-luokka) öljyntorjuntaveneitä, joita käytetään myös vesipelastustehtävissä.
- Pelastuslaitoksen öljyntorjuntasuunnitelmaa ylläpidetään ja päivitetään määräajoin vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Käyttö- ja hankintakustannuksia koskevien kohtien tarkistaminen tapahtuu joka neljäs vuosi. Öljyntorjuntakaluston investointipäätökset käsitellään ja vahvistetaan vuosittain talousarvion käsittelyn yhteydessä.

Öljyntorjunnan kalustotasot

Tason 1 mitoitus perustuu noin 500 litran öljyvahinkoon (pieni) ja tason 2 noin 6000 litran öljyvahinkoon (keskisuuri). Taso 3 ja 4 on tarkoitettu suurten öljyonnettomuuksien torjuntaa varten sekä täydentämään tarvittaessa pienten ja keskisuurten öljyonnettomuuksien torjuntakalustoa.

Kalustotason 1 mukainen välineistö kulkee sammutusautojen mukana. Kalustotasoon 2 kuuluu öljyntorjuntaperäkärry. Kalustotaso 3 muodostuu mm. imeytysaine-, työväline-, keräys- ja puomikonteista. Kalustotaso 4 muodostuu erityistä öljyntorjunta-asemista sekä paloasemien öljyntorjuntavarastoista.

5.8.6 Suuronnettomuusvalmius ja ruuhkatilanteet

Pelastustoimella on oltava valmius kohdata erilaisia suuronnettomuuksia ja toimia hyvinkin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tämä on huomioitu mm. Pelastustoimen strategiassa 2025 (SM 18/2016) ja Sisäisen turvallisuuden strategiassa (SM 15/2017).

Pelastustoimen valmius toimia suuronnettomuustilanteissa perustuu riittäviin henkilöstö- ja kalustoresursseihin, osaamiseen, harjoitteluun, kohdetutustumisiin sekä huolellisesti laadittuihin pelastustoiminnan johtamisen yleissuunnitelmiin ja onnettomuustyyppikohtaisiin suunnitelmiin. Erittäin suuri merkitys on myös mm. suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavien kohteiden omatoimisella varautumisella.

Pelastustoimialueen suuronnettomuusuhkia on käsitelty pelastuslaitoksen riskianalyyssissä sekä mm. Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa riskianalyyssissä (OKPela 2018) ja Suomen kansallisessa riskianalyyssissä (SM 5/2019). Tarkastelun mukaan alueen suuronnettomuusuhkia ovat liikenneonnettomuudet, sähkö-, energia- ja viestiliikenteen vakavat häiriötilanteet, poikkeuksellisten sääilmiöiden seuraukset (hälytysten ruuhkatilanteet, sähkökatkokset, tulvat, laajat maastopalot, liikenneverkkojen vauriot jne.), vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittely ja varastointi (UPS-kohteet ja CBRNE-valmius) sekä terrorismi ja väkijoukkoon kohdistettavat väkivallanteet. Pelastustoimialueen erityispiirteenä ovat metsä- ja turvetuotantoalueisiin liittyvät suurpalot.

Suuronnettomuus

Suuronnettomuudella tarkoitetaan onnettomuutta, jota on onnettomuudessa loukkaantuneiden tai menehtyneiden määrän tai onnettomuudesta aiheutuneiden omaisuus- ja ympäristövahinkojen määrän perusteella pidettävä erityisen vakavana.

Ruuhkatilanteilla tarkoitetaan tilanteita, joissa pelastustoimelle muodostuu hälytystehtäviä niin runsaasti, että normaali kiireettömien tehtävien välittäminen hätäkeskuksesta pelastuslaitokselle ei ole tarkoituksenmukaista. Ruuhkatilanteet liittyvät yleisimmin myrskyihin. Ruuhkatilanteissa pelastuslaitoksen johtokeskuksen tehtävänä on johtaa ja koordinoida pelastustoimintaa alueellaan. Hätäkeskus siirtää kiireettömät tehtävät johtokeskukselle, joka välittää tehtävät tarkoituksenmukaisille yksiköille.

Päätös suuronnettomuusvalmiudesta ja ruuhkatilanteista

- Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen suuronnettomuusvalmiuteen kuuluu alueen länsiosissa johtokeskus ja kaksi PTS-ohjeen tarkoittamaan minimivahvuista pelastuskomppaniaa. Alueen itäosissa vastaava suuronnettomuusvalmius on johtokeskus (Oulussa) ja yksi minimivahvuinen pelastuskomppania. Suuronnettomuusvalmiuden edellyttämät voimavarat kyetään kokoamaan ja toiminta aloittamaan kahdessa tunnissa onnettomuuden tapahtumisesta. Johtamisvalmius täydentyy pelastusyhtymän johtamisen edellyttämään vahvuuteen neljän tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta. Keskeytymätön toiminta kyetään varmistamaan 12 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta.
- Ruuhkatilanteiden hoitamiseksi pelastuslaitos ylläpitää kykyä johtaa ja koordinoida sekä vastaanottaa ja välittää tehtäviä tarkoituksenmukaisille yksiköille.

5.8.7 Valmiuden säätely

Pelastustoimintaan kuuluvien tehtävien hoitamisessa käytetään olemassa olevaa suorituskkyä tilanteen edellyttämällä tavalla. Valmiuden säätelyllä tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla pelastuslaitoksen toimintavalmius ja suorituskky saatetaan vastaamaan vallitsevaa uhkaa tai turvallisuustilannetta. Säätelyllä voidaan joko kohottaa tai laskea valmiutta. Valmiutta voi olla tarpeen säädellä erilaisissa häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa.

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen valmiuden säätelyn tueksi on määritelty valmiustasot (perus – tehostettu – korotettu – täysi), joilla kuvataan tavoiteltavaa pelastustoiminnan suorituskkyä suhteessa vallitsevaan uhkatason (normaali – kohonnut – korkea – erittäin korkea). Valmiuden tasot kuvaavat johtamisjärjestelmää ja käytettävissä olevia pelastustoiminnan muodostelmia.

Valmiuden eri tasot mukailevat päivittäistä perusvalmiutta, jota kohotetaan tarpeen mukaan. Valmiuden kohottamiseen liittyvät toimenpiteet on suunniteltu ennalta valmiutta, johtamista ja hälyttämistä käsittelevissä suunnitelmissa ja ohjeissa. Valmiutta voidaan kohottaa yhden tai useamman asemapaikan osalta:

- määräämällä asemapaikalta lisävalmiutta toiselta asemapaikalta
- hälyttämällä paloasemalle lisähenkilöstöä suunnitellun perusvalmiuden lisäksi
- määräämällä hälytetty lisävalmius toiselle asemapaikalta.

Pelastustoimen palvelutason on vastattava paikallisia tarpeita ja onnettomuuksia. Valmiuden laskemisen PTP:ssä päätettyä alemmaksi tulee aina olla tilapäistä ja perustua johonkin toimintaympäristössä tapahtuvaan, toimintavalmiutta heikentävään tilanteeseen. Tällainen voisi olla esimerkiksi joukkosairastumisesta aiheutuva vakava henkilöstövaje. Pitkittyneeseen tilanteeseen tulee liittyä aina toimintavalmiutta korjaavien tai tilanteeseen nähden hyväksyttävien toimenpiteiden arviointi. Toimenpiteisiin kuuluu mm. pelastuslaitoksen tuottamien palveluiden priorisointi sekä käytettävissä olevien voimavarojen tarkoituksenmukainen sijoittaminen ja käyttö. Valmiutta voidaan laskea yhden tai useamman asemapaikan osalta:

- määräämällä asemapaikan valmius toiselle asemapaikalta
- määräämällä asemapaikan perusvalmiuden heikentämisestä tai purkamisesta.

Päätös valmiuden säätelystä

- Oulu-Koillismaan pelastuslaitos ylläpitää suunnitelmaa valmiuden säätelystä. Pelastustoiminnan valmiutta voidaan tilapäisesti nostaa tai laskea, jos sille on vallitsevan uhka- tai turvallisuustilanteen vuoksi erityistä tarvetta. Valmiuden tilapäistä kohottamista tai laskemista sekä tehtyjen toimenpiteiden purkamista koskevan päätöksen tekee pelastuslaitoksen ylin päivystävä päällystöviranhaltija. Pitkittyvässä tilanteessa valmiuden laskemista ja palauttamista koskevan päätöksen tekee pelastuspäällikkö.

5.8.8 Arctic Rescue Team (ART)

Pohjois-Suomen pelastuslaitokset Lappi, Kainuu, Jokilaaksot ja Oulu-Koillismaa ovat perustaneet yhteisen arktisen pelastusjoukkueen. Jokainen pelastuslaitos on osoittanut joukkueeseen vähintään 1+3+12 vahvuisen pelastusjoukkueen, josta luvataan lähettää tehtävään vähintään 0+1+3 vahvuinen pelastusryhmä. Pelastusmuodostelma on käytettävissä em. pelastuslaitosten alueella tapahtuvissa pitkäkestoisissa ja vaativissa onnettomuustilanteissa.

Arctic Rescue Team -toiminnassa jokainen pelastuslaitos erikoistuu tehtäviin, joita voidaan parhaiten hyödyntää koko Pohjois-Suomen alueella. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen erikoistumisalana on suurtehopumppaus ja CBRNE-toiminta.

Joukkue on hälytettävissä pyynnöstä kansainväliseen apuun metsäpalojen sammutuksessa. Tavoitteena on saattaa joukko myös EU:n pelastuspalvelumekanismin HCP-moduuliin (high capacity pumping) liittyvien tehtävien osaamista edellyttävälle tasolle. Tämän joukkueen käytöstä kansainväliseen apuun on tehtävä sopimus Pelastusopiston, pelastuslaitosten ja Sisäministeriön pelastusosaston kesken.

HCP-yksikkö

Pelastuslaitoksille myönnetty rahoitus HCP-yksikön (high capacity pumping) hankintaan edellyttää myös osallistumista EU:n pelastuspalvelumekanismin toimintaan kaudella 2022-2027.

ART-toiminta

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on osoittanut henkilöstöstään Arctic Rescue Team -toimintaa varten yhden pelastusryhmän. Ryhmän jäsenet osallistuvat ART-toimintaan oman työnsä ohella eli kyseessä ei ole vain ART-toimintaa varten varattu resurssi. ART-toiminnan kustannustenjaossa noudatetaan periaatetta, jonka mukaan jokainen pelastuslaitos vastaa ART-ryhmänsä kustannuksista.

Päätös osallistumisesta Arctic Rescue Team -toimintaan

- Oulu-Koillismaan pelastuslaitos osallistuu Arctic Rescue Team -toimintaan siten kuin siitä Pohjois-Suomen pelastuslaitosten kanssa erikseen sovitaan. Osallistuminen toteutetaan henkilöstön osalta oto.-periaatteella.

5.9 Pelastustoiminnan johtaminen

Pelastuslain 34 §:n mukaan pelastustoiminnan johtaja on siltä pelastustoimen alueelta, missä onnettomuus tai vaaratilanne on saanut alkunsa, ellei tästä muuta sovita. Jokaisella pelastusmuodostelmalla on muodostelman koosta riippumatta oltava johtaja. Pelastustoiminnan johtaminen on suunniteltava ja järjestettävä niin, että johtajalla on tilanteen vaativuus huomioon ottaen riittävät valmiudet tehtävän suorittamiseen (pelastustoimen toimintavalmiuden suunnitteluohje).

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella pelastustoiminnan johtaminen on toteutettu porrastetusti. Päätoimista yksikkölähtöä (päätoimisten miehittämä pelastusryhmä) johtaa yleensä päällystö- tai alipäällystöviranhaltija tai tarvittaessa päätoiminen ylipalomies/palomies. Vastaavasti sopimushenkilöstön yksikkölähtöä (sivutoimisten miehittämä pelastusryhmä) johtaa yleensä yksikönjohtajakoulutuksen saanut sivutoiminen yksikönjohtaja, päätoiminen ylipalomies/palomies tai tarvittaessa sivutoiminen vanhempi sammutusmies/ sammutusmies. Pelastusjoukkuetta johtaa päällystöviranhaltija tai tarvittaessa alipäällystöviranhaltija. Pelastusjoukkuetta suurempia pelastusmuodostelmia johtavat päällystöviranhaltijat.

Pelastustoiminnan päällystötasoinen johtaminen

Pelastustoiminnan päällystötasoinen johtamisen kustannuksista ja johtamisjärjestelmän tarkoituksenmukaisuudesta tehtiin selvitys osana pelastuslaitosten säästötavoitteiden toteutusta (keväänä 2015). Tavoitteena oli mm. selvittää, onko pelastustoiminnan johtamisen uudelleenorganisoinnilla saavutettavissa säästöjä ilman, että suuronnettomuustilanteiden tai useiden päällekkäisten tilanteiden johtamisvalmius merkittävästi laskee. Selvityksessä todettiin, että saavutettavissa olevat säästöt ovat niin pieniä, että ainakaan merkittäviä muutoksia johtamisjärjestelmään ei kannata tehdä. Johtamisjärjestelmää joudutaan kuitenkin uudistamaan PTP-kaudella 2021-2024 varallaoloon liittyvien muutosten vuoksi.

Pelastustoiminnan johtaminen on varmistettu kaikilla tasoilla päivitys- tai varallaolojärjestelyin sekä erikseen hälytysvastesuunnittelulla. Pelastustoiminnan johtamisesta on laadittu johtamissuunnitelmat, jossa on muun ohella mainittu myös pelastustoiminnan johtajien pätevyysvaatimukset.

Päätös pelastustoiminnan johtamisesta

- Pelastusmuodostelmien johtamisvalmius varmistetaan henkilöstön päivityksellä sekä hälytysvastesuunnittelulla. Pelastustoiminnan johtajien pätevyysvaatimukset perustuvat pelastuslakiin ja ne esitetään pelastustoiminnan johtamissuunnitelmassa.
- Muodostelmien johtaminen toteutetaan kolmiportaisena johtamisjärjestelmänä, johon kuuluvat pelastusyksiköiden johtajat ja päällystöviranhaltijat.
- Pelastuslaitoksen alueella on PTP 2021-2024 -kauden alkaessa neljä päällystötasoista johtamisryhmää, joista kaksi päivitystä jatkuvasti (24/7), yksi 12 h päivässä (ma-su) ja yksi on varallaolossa. Johtamisryhmien kuvaukset ovat seuraavat (tarkemmin johtamissuunnitelmassa):
 - o OKP30 (päivitys 24/7)
Toimii pelastustoimialueen läntisessä osassa ensisijaisena pelastustoiminnan johtajana päällystötasoista johtamista vaativissa tilanteissa.
 - o *) OKP31 (päivitys 24/7)
Toimii pelastustoiminnan johtajana päällekkäisissä päällystötasoista johtamista vaativissa tilanteissa. Lisäksi ylläpitää pelastuslaitoksen TIKE-valmiutta ja varmistaa päällystötasoinen johtaminen alueen itäosissa OKP32:n päivitysvuoron ulkopuolella (etäjohtaminen tai siirtyminen kohteeseen).

- o OKP32 (päivystys 12 h/vrk, ma-su)
Toimii pelastustoimialueen itäisessä osassa ensisijaisena pelastustoiminnan johtajana päälylystötasoista johtamista vaativissa tilanteissa. Päivystysaikaa kohdennetaan lisäksi ajankohtiin, jolloin alueen itäosien onnettomuusriskit ovat suurimmillaan.
 - o *) OKP20 (päivystys/varallaolo)
Varmistaa ja tukee päälylystötasoista johtamista ja osallistuu TIKE-valmiuden järjestämiseen. Perustaa tarvittaessa pelastuslaitoksen johtokeskuksen.
- Pelastustoiminnan johtamista varten ylläpidetään tilannekeskusta, johtokeskusta ja neljää johtoyksikköä (varayksikköjärjestelyineen).
 - Pelastusjoukkueen ja sitä suurempien muodostelmien johtaja pyritään saamaan kohteeseen 45 minuutin kuluessa hälytyksestä. Johtamista tuetaan tarpeen mukaan etäjäjestelyin.
 - Suuronnettomuusvalmiutta edellyttävien onnettomuustilanteiden johtamisvalmius kootaan käyttämällä päälylystön ryhmähälytyksiä. Tavoitteena on, että suuronnettomuusvalmiuteen kuuluvien muodostelmien johtaminen voidaan aloittaa täysipainoisesti 4 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta ja keskeytymättömästi 12 tunnin kuluessa onnettomuuden tapahtumisesta.

***) Päälylystötasoinen johtaminen PTP 2021-2024-kauden alkaessa**

OKP31-päivystyksen ja TIKE-valmiuden järjestävät työaikajärjestelyin päälylystöviranhaltijat, jotka ovat osallistuneet aiemmin OKP31- ja OKP20-varallaoloon. OKP20 on varallaolossa silloin, kun OKP20-johtamisvalmiuteen osallistuva ylempi päälylystöviranhaltija ei ole OKP31-päivystyksessä. P20- ja TIKE-valmius pyritään järjestämään vuoden 2022 alusta alkaen yhteistyössä Jokilaaksojen ja Kainuun pelastuslaitosten kanssa.

Pelastustoiminnan johtaminen muulla kuin päälylystöviranhaltijan omalla pelastustoimialueella

Pelastustoiminnan johtaminen muulla kuin omalla pelastustoimialueella edellyttää pelastuslaitosten välisiä sopimuksia ja päätöksiä. Kyseisten sopimusten ja päätösten tekeminen sisältyy edellä kuvatus johtamismallin toteutussuunnitteluun.

5.9.1 Pelastustoiminnan johtamisjärjestelmät

Pelastuslaitos käyttää pelastustoiminnan johtamissovelluksena pelastustoimen kenttäjohtajajärjestelmää (PEKE). Sovellus on käytössä johtokeskuksessa, johtoyksiköissä ja useimmissa ensilähdön sammutus- ja säiliöautoissa. Pekellä on mahdollista mm. seurata reaaliaikaisesti hälytystehtävien suorittamisen vaihetta, yksiköiden tilatietoja ja sijaintia maastossa. PEKE jää pois viranomaisen yhteisen kenttäjohtamisjärjestelmän (KEJO) käyttöönoton jälkeen. Ajankohta n. 2021-2022.

Pelastuslaitoksen johtokeskuksessa käytettäviä ohjelmistoja ovat lisäksi mm. PETO-sovellus (lisähälytykset ja viestit henkilöstölle, pelastusyksiköille, asemapaikoille sekä väestöhälyttimien ohjaukskäsky), Virve DWS (viestiliikenteen hallinta) ja ERICA Portal (hälytysohjeiden ylläpito hätäkeskustietojärjestelmässä). Uutena ohjelmistona on tulossa hätäkeskustietojärjestelmän ERICA Client -versio, jolla voidaan, hälyttää yksiköitä ja seurata tehtäviä samalla tavalla kuin hätäkeskuksessa.

Pelastustoiminnan suunnittelun paikkatieto-ohjelmistona on SM:n kautta hankittu Mapinfo. Mapinfon keskeisen kartta-aineiston kustannuksista on ainakin toistaiseksi vastannut SM. Pelastustoiminnan ohjelmistoja ovat lisäksi mm. eTOKEVA (vaarallisten aineiden torjuntaa tukeva tietojärjestelmä), Escape ja Boris II (leviämisenusteet), JOTKE ja Krivat (johtaminen ja tilannekuva) sekä onnettomuustietojärjestelmä Pronto.

Johtamisjärjestelmien kustannukset

Pelastustoiminnan nykyiset johtamisjärjestelmät ja uusien kehittäminen ovat olleet pääosin maksuttomia. Merkittävin kustannus liittyy laitehankintoihin, kuten ajoneuvotietokoneisiin. Pelastuslaitoksen talousarviossa on varauduttu jo usean vuoden ajan johtamisjärjestelmien kehittämisestä ja käyttöönotosta aiheutuviin kustannuksiin, mutta ko. varausta ei ole tarvinnut käyttää. Tämän hetken tiedon mukaan etenkin KEJO käyttöönotosta sekä ERICA Clientin käyttöönotosta tulee kustannuksia, mutta niiden määrä ei ole vielä tiedossa. Kustannukset tarkentuvat vuoden käyttöönoton lähestyessä.

Päätös pelastustoiminnan johtamisjärjestelmistä

- Pelastustoiminnan keskeisten johtamisjärjestelmien ylläpidossa sekä uusien johtamisjärjestelmien kehittämisessä ja hankinnassa noudatetaan valtakunnallisia ratkaisuja. Pelastuslaitos varautuu osaltaan johtamisjärjestelmistä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.

5.9.2 Pelastustoiminnan viestijärjestelmät

Pelastustoiminnan ja ensihoidon viestiliikenteessä käytetään viranomaisten yhteistä VIRVE-järjestelmää. Virve-järjestelmän radiopuhelimet ovat helppoja käyttää ja järjestelmä tukee hyvin viranomaisyhteistyön ja radioliikenteen turvallisuuden vaatimuksia (viranomaisyhteistyön puheryhmät ja salattu viestiliikenne). Virve verkko on valtakunnallinen järjestelmä, jonka ylläpidosta vastaa Suomen Erillisverkot Oy. Virve-järjestelmä on uudistumassa Virve 2.0 -järjestelmäksi, joka edellyttää järjestelmää käyttävien päätelaitteiden uusimista vaiheittain noin vuodesta 2022 alkaen.

Virvellä toteutettavan viestiliikenteen varajärjestelmänä on tavanomaiset GSM-puhelimet, satelliittipuhelimet sekä pelastustoimialueen länsiosan kattava digitaalinen VHF-radioverkko Luuri, johon pelastuslaitoksella on n. 35 radiopuhelinta. Luurin tukiasemaverkko ei kata tällä hetkellä Kuivaniemen, Pudasjärven, Taivalkosken ja Kuusamon aluetta.

Pelastuslaitoksella on lisäksi viestijärjestelmiä mm. sopimushenkilöstön hakulaitteiden varmentavana hälytysjärjestelmänä.

Päätös pelastustoiminnan viestijärjestelmistä

- Pelastustoiminnan keskeisten viestiliikennejärjestelmien ylläpidossa sekä uusien viestiliikennejärjestelmien kehittämisessä ja hankinnassa noudatetaan valtakunnallisia ratkaisuja. Pelastuslaitos varautuu osaltaan viestiliikennejärjestelmistä aiheutuvien kustannusten maksamiseen.
- Pelastuslaitos huolehtii pelastustoiminnan viestiliikenteen alueellisesta varmistamisesta tarkoituksenmukaisella tavalla. Viestiliikenteen varmistamisessa pyritään huomioimaan myös viranomaisyhteistyön tarpeet.

Viestiliikennejärjestelmien kustannukset

Virnomaisradioverkon (Virve) käyttömaksu määräytyy liittymien määrän mukaan. Pelastustoimintaa varten on noin 350 liittymää ja niitä vastaava käyttömaksu on noin 125 000 €/vuosi. Radiopuhelimien ja muiden päätelaitteiden uusimisesta ja huollosta aiheutuvia kustannuksia on joitain tuhansia euroja vuodessa. Pelastuslaitoksen on varauduttava Virve 2.0 -päivityksestä aiheutuviin kustannuksiin noin vuodesta 2022 alkaen. Kustannuksia aiheuttaa mm. päätelaitteiden uusiminen.

5.9.3 Muut pelastustoimintaan liittyvät ohjelmistot ja järjestelmät

Pelastuslaitos oli mukana kehittämässä liikennevalojen pakko-ohjausjärjestelmää (HALI) yhdessä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen ja Oulun kaupungin yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen. Järjestelmän ensimmäinen vaihe valmistui vuonna 2013. Järjestelmä ohjaa liikennevalot vihreälle kiireellisessä tehtävässä olevan hälytysajoneuvon lähestyessä liikennevaloja. Järjestelmä vähentää merkittävästi hälytysajosta aiheutuvia viiveitä ja parantaa liikenneturvallisuutta.

Päätös HALI-järjestelmän kehittämisestä

- Pelastuslaitos käyttää liikennevalojen ohjausjärjestelmää ja osallistuu ohjausjärjestelmän ylläpitämiseen ja mahdollisuuksien mukaan myös sen kehittämiseen.

Liikennevalojen pakko-ohjaus (HALI)

Hälytysajoa tukeva liikennevalojen ohjausjärjestelmä HALI palkittiin pelastustoimen innovaatiopalkinnon vuonna 2013.

5.10 Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastustoiminnan järjestäminen edellyttää huolellista suunnittelua. Suunnittelua edellyttää myös pelastuslaki (379/2011), jonka mukaan laadittaviin suunnitelmiin kuuluu mm. sammutusvesisuunnitelma (30 §), hälytysohjeet (33 §), ulkoiset pelastussuunnitelmat (48 §) sekä pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat (47 §). Pelastuslain vaatimusta tarkentaa SM:n asetus pelastustoimen suunnitelmista (1368/2018), jonka mukaan pelastustoimen suunnitelmien tulee vastata paikallisia tarpeita ja niiden sisällön tulee perustua pelastustoimen alueella esiintyviin uhkiin ja niistä aiheutuvien riskien arviointiin.

Pelastustoimintaan liittyvien suunnitelmien tilanne on hyvä, mutta vuoden 2019 alusta voimaan tullut asetus pelastustoimen suunnitelmista sekä muut tarpeet edellyttävät joiltain osin suunnitelmien täydentämistä ja uudelleenjärjestelyä. Keskeisenä tavoitteena on se, että on kaikkia onnettomuustyyppisiä palvelevat, ajantasaiset yleissuunnitelmat, jotka liittyvät samansisältöisinä ajantasaisiin onnettomuustyyppikohtaisiin suunnitelmiin.

Pelastustoiminnan yleissuunnitelmia ovat:

- Hälytysohje
- Pelastustoiminnan johtamissuunnitelma
- Pelastustoiminnan huoltosuunnitelma sisältäen myös kuntien ja vesihuoltolaitosten kanssa yhteistyössä laadittavan sammutusvesihuollon suunnitelman
- Viestiliikenneohje
- Tiedotus- ja kriisiviestintäohjeet
- Kansainvälisen avun vastaanottamiseen liittyvä suunnitelma eli HNS-suunnitelma (Host Nation Support)

Onnettomuustyyppikohtaisia suunnitelmia ovat mm. suunnitelmat erityisen vaativia tilanteita varten (suuronnettomuudet):

- Tie-, raide- ja ilmaliikenteen suuronnettomuudet
- Laajat metsäpalot
- Vaarallisten aineiden onnettomuudet yleensä sekä suuronnettomuudet
- Suuret öljy- ja alusöljyvahingot
- Vaarallisten kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia varten laaditut ulkoiset pelastussuunnitelmat (3 kpl)
 - o Oulussa Laanilan ja Nuottasaaren teollisuusalueet sekä Vihreäsaaren öljyterminaalit
- Vaarallisten kemikaalien kuljetusta ja tilapäistä säilyttämistä koskevat ulkoiset pelastussuunnitelmat (2 kpl)
 - o Oulun VAK-ratapiha ja Oulun VAK-satama (Oritkarin satama)

Varsinaisten suunnitelmien lisäksi on erinäinen määrä onnettomuustyyppikohtaisia ohjeita (tulvantorjunnan vastuualueet ja organisaatio, sammutustoiminta erityisen korkeiden rakennusten huoneistopaloissa jne.).

Päätös pelastustoiminnan suunnitelmista

- Pelastuslaitos laatii ja ylläpitää säädösten ja pelastuslaitoksen tarpeiden edellyttämän määrän pelastustoiminnan yleissuunnitelmia ja onnettomuustyyppikohtaisia suunnitelmia. Suunnitelmat laaditaan yhteistyössä pelastustoimintaan osallistuvien viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Suunnitelmat päivitetään yhteystietojen osalta vuosittain ja muilta osiltaan enintään kolmen vuoden välein.

Pelastustoiminnan suunnitelmat

Pelastustoiminnan suunnitelmat on pääosin laadittu. Suunnitelmien ylläpidon edellyttämä työmäärä on noin 1 htv.

5.11 Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutus

Pelastustoimintaan osallistuvan henkilöstön koulutusta ohjaa Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen koulutuksen yleissuunnitelma. Suunnitelmassa annetaan pelastustoiminnan koulutuksen yleiset linjaukset ja tehdään alustava suunnitelma seuraavalle kolmelle vuodelle (noin). Suunnitelma päivitetään vuosittain marraskuun loppuun mennessä. Koulutussuunnitelman ohella koulutusta ja harjoituksia pyritään järjestämään tarpeen mukaan.

Pelastustoiminnan koulutuskustannukset

Pelastustoimintaan kohdistuvan sisäisen koulutuksen kustannukset ovat vuosittain noin 640 000 €. Kustannukset jakautuvat seuraavasti:

- sopimushenkilöstön viikkoharjoitukset n. 400 000 €
- sopimushenkilöstön peruskurssit ja muut kurssit n. 140 000 €
- vakinaisten täydennyskoulutus ja harjoitukset n. 100 000 €.

Kustannukset koostuvat mm. koulutukseen osallistuvien ja kouluttajien palkoista, ylityökustannuksista, koulutusmateriaaleista ja -tiloista, matka- ja päiväraha-kustannuksista, kurssimaksuista jne. Vuorotyötä tekevän pelastuksen henkilöstön nykyinen työaikamalli on vähentänyt jonkin verran koulutusyhtöiden määrään.

Pelastustoiminnan koulutusta koordinoi koulutusvastaava. Koulutusvastaavana toimii yksi Oulun toimialueen palomestareista. Koulutusvastaavan tukena on koulutustyöryhmä, jossa ovat edustettuna eri toimialueet sekä sopimushenkilöstön edustaja.

Sopimushenkilöstön koulutussuunnittelusta vastaa päiväpaloasemien koulutustyöryhmä ja 24/7-paloasemien koulutus-suunnittelusta vakinaisten asemien koulutustyöryhmä.

Koulutuksen yleissuunnitelmassa huomioidaan myös muut pelastustoimintaan osallistuvat pelastuslaitoksen henkilöryhmät. Koulutussuunnittelu perustuu ensisijaisesti pelastuslaitoksen toteamaan koulutustarpeeseen. Lisäksi pyritään huomioimaan työntekijöiden esittämä koulutustarve ja -halukkuus. Koulutustarpeita kartoitetaan esimerkiksi kyselyillä ja koulutustarkastuksilla. Koulutukseen luetaan myös yritysten ja laitosten kanssa järjestettävät onnettomuusharjoitukset.

Päätös pelastustoiminnan koulutuksesta

- Pelastustoiminnan koulutuksen ohjaamista ja kehittämistä varten ylläpidetään koulutuksen yleissuunnitelmaa.
- Sopimushenkilöstölle järjestetään viikkoharjoituksia ja muita harjoituksia enintään 100 tuntia vuodessa. Lisäksi sivutoimiselle henkilöstölle järjestetään perus- ja täydennyskoulutuskursseja tarpeen mukaan, noin 10 kurssia vuodessa.
- Vakinaisten paloasemien työvuoroille järjestetään kuukausiharjoitusohjelman mukaista harjoittelua/koulutusta vähintään 4 tuntia/kuukausi. Henkilöstöä osallistuu lisäksi eri aiheisiin täydennyskoulutuksiin ja erillis-harjoituksiin.

5.12 Suuronnettomuusharjoitukset

Pelastustoimella on oltava valmius kohdata erilaisia suuronnettomuuksia ja toimia hyvinkin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Tämä on huomioitu mm. Pelastustoimen strategiassa 2025 (SM 18/2016), Sisäisen turvallisuuden strategiassa (SM 15/2017), Suomen kansallisessa riskiarviossa 2018 (SM 5/2019) ja vuonna 2018 laaditussa Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa riskiarviossa.

Valmius toimia suuronnettomuustilanteissa perustuu mm. riittäviin henkilöstö- ja kalustoresursseihin, osaamiseen, harjoitteluun, kohdetutustumisiin sekä huolellisesti laadittuihin pelastustoiminnan johtamisen yleissuunnitelmiin ja onnettomuustyyppi-kohtaisiin suunnitelmiin. Erittäin suuri merkitys on myös mm. suuronnettomuuden vaaraa aiheuttavien kohteiden omatoimisella varautumisella.

Pelastustoimialueen suuronnettomuusuhkia on käsitelty pelastuslaitoksen riskianalyysissä sekä mm. Pohjois-Pohjanmaan alueellisessa riskianalyysissä ja Suomen kansallisessa riskianalyysissä. Tarkastelun mukaan valmius- ja suuronnettomuus-harjoituksia on kohdistettava erityisesti liikenneonnettomuuksiin, sähkö-, energia- ja viestiliikenteen vakaviin häiriötilanteisiin, poikkeuksellisten sääilmiöiden seurauksiin (hälytysten ruuhkatilanteet, sähkökatkokset, tulvat, laajat maastopalot, liikenne-verkkojen vauriot jne. sekä vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyyn ja varastointiin (UPS-kohteet ja CBRNE-valmius). Pelastustoimialueen erityispiirteenä on harjoituksiin sisällyttävä metsä- ja turvetuotantoalueisiin liittyvät suurpalot. Myös terrorismi ja väkijoukkoon kohdistettavat väkivallanteet on huomioitava suuronnettomuusharjoitusten aiheina.

Päätös suuronnettomuusharjoituksista

- Pelastuslaitos järjestää vuosittain 2-4 suuronnettomuusharjoitusta. Harjoituksia kohdistetaan erityisesti ulkoisen pelastussuunnitelman vaativiin kohteisiin (UPS-kohteiden SURO-harjoitukset enintään 3 vuoden välein) sekä alueella esiintyviin muihin suuronnettomuusriskeihin. Harjoituksiin ja niiden suunnitteluun pyritään saamaan mukaan pelastustoimintaan osallistuvat yhteistyöviranomaiset ja muut toimijat, harjoituskohteen toiminnanharjoittajat ja PSAVI:n edustajat.

Viimeisimpien suuronnettomuusharjoitusten aiheita ovat olleet:

- Vaarallisten aineiden onnettomuudet
Oulun VAK-ratapihaa koskeva suuronnettomuusharjoitus vuonna 2019, Oulun VAK-sataman suuronnettomuusharjoitus vuonna 2018, Nuottasaaren teollisuusaluetta koskeva suuronnettomuusharjoitus vuonna 2018, Laanilan teollisuusaluetta ja Vihreäsaaren öljyterminaaleja koskeva suuronnettomuusharjoitus (koulutus- ja harjoituskokonaisuus) vuonna 2017.
- Ilmaliikenneonnettomuus
Kuusamon lentoasema 2018, Oulunsalon lentoasema 2019 osana paikallispuolustusharjoitusta. (Full Scale harjoitukset vuorovuosin Kuusamon ja Oulunsalon lentoasemilla)
- Alusöljyvahingot
Virpi 2017 suuronnettomuusharjoitus Virpiniemen edustalla vuonna 2017.

Lisäksi on järjestetty useita pienempiä onnettomuusharjoituksia, kuten kemikaalionnettomuusharjoituksia vaarallisia kemikaaleja käyttävien tuotantolaitosten kanssa.

Suuronnettomuusharjoitusten kustannusvaikutus on noin yleensä noin 1 000 - 2 000 €/harjoitus. Suurimmat harjoitukset ovat moninkertaisesti kalliimpia.

Suuronnettomuusharjoitukset yhteistyössä PSAVI:n kanssa

Pelastustoimesta annetun VN:n asetuksen 5 §:n mukaan aluehallintoviraston tehtävänä on osallistua suuronnettomuusharjoitusten suunnitteluun ja järjestämiseen. Aluehallintoviraston tulee lisäksi valvoa ja seurata ns. UPS-kohteiden (PelL 48 §) suuronnettomuusharjoitusten valmistelua, toteutusta ja tasoa sekä tarpeen mukaan osallistua harjoituksiin. Pelastuslaitos toimii suuronnettomuusharjoitusten järjestämisessä yhteistyössä PSAVI:n kanssa.

5.13 Yhteistyö pelastustoiminnassa

Pelastuslain 46 §:n mukaan valtion ja kunnan viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset ovat velvollisia osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja pelastustoimintaan siten kuin siitä pelastuslain 47 §:ssä ja eri hallinnonalojen säädöksissä säädetään.

Lakisääteisen osallistumisvelvollisuuden lisäksi pelastustoiminnan johtaja voi määrätä muitakin henkilöitä osallistumaan pelastustoimintaan sekä määrätä antamaan käytettäväksi pelastustoimintaan soveltuvia kalustoa, välineitä, rakennuksia, viesti- ja tietoliikenneyhteyksiä ja välineitä sekä pelastustoiminnassa tarvittavaa kalustoa, välineitä ja tarvikkeita, jne. (PelL 36-37 §)

Pelastuslaitos on huomioinut edellä mainittujen säädösten antamat mahdollisuudet pelastustoimintaa varten tehtävässä suunnittelussa.

Päätös yhteistyöstä pelastustoiminnassa

- Pelastuslaitos huomioi pelastuslain 46-47 § mukaisen viranomaisyhteistyön ja pelastuslain 36 §:ssä tarkoitettujen oikeuksien antamat mahdollisuudet pelastustoiminnassa tarvittavien voimavarojen mitoituksessa.
- Pelastuslaitos ylläpitää edellä mainituista yhteistyötahoista pelastuslain 92 §:n mukaista varautumisrekisteriä. Keskeisten viranomaisten ja muiden yhteistyötahojen kanssa laaditaan yhteistoimintasopimuksia.
- Pelastuslaitos osallistuu tarvittaessa pelastuslain 38 §:n mukaiseen kansainväliseen pelastustoimintaan antamalla apua tai ottamalla vastaan apua pääasiassa pelastuslain 32 §:n mukaisissa tehtävissä. Edellä mainittua kansainvälistä yhteistyötä tehdään tarvittaessa Ruotsin kanssa sekä Venäjän federaation Karjalan tasavallan kanssa (Itärajan läheisyydessä) siitä tehdyn valtioiden välisen sopimuksen ja erillisen SM:n päätöksen mukaisesti. Muutoin toimitaan EU:n pelastuspalvelumekanismin periaatteiden mukaisesti.
- Pelastuslaitos osallistuu kansainvälisiin pelastusharjoituksiin (Barents Rescue) siten, että yhteisen ART-osasto ryhmä on aina mukana harjoituksessa. Muilta osin osallistutaan lähinnä tarkkailijana. Pelastusmuodostelmien lähettämisestä harjoitukseen päätetään tapauskohtaisesti.
- Pelastuslaitos on mukana Arctic Rescue Team toiminnassa 1+3+12 vahvuisella rosterilla, josta voidaan lähettää pyydettyä tehtävään vähintään 0+1+3 vahvuinen pelastusryhmä.
- Karjalan tasavallan kanssa järjestetään vuosittain ns. rajaseutuyhteistyöharjoituksia, joiden tarkoituksena on kehittää yhteistyötä valtakunnan rajan läheisyydessä tapahtuvien onnettomuuksien pelastustoiminnassa.

Yhteistyö Venäjän kanssa

Itärajan rajamuodollisuuksien nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi on erillinen pöytäkirja, jonka ovat allekirjoittaneet Kainuun sekä Karjalan rajavaltuutetut. Rajan yli pyydettyä apua varten on lisäksi olemassa oma venäläisen osapuolen kanssa sovittu toimintamalli (prosessi), jonka toimivuutta testataan säännöllisesti mm. onnettomuusharjoitusten yhteydessä.

6 VARAUTUMINEN JA VALMIUSSUUNNITTELU

Viranomaisten yleisestä varautumisvelvoitteesta säädetään valmiuslain (1552/2011) 12 §:ssä. Säädöksen mukaan mm. kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa.

Pelastustoimea koskevasta valmiussuunnitteluvelvoitteesta säädetään myös pelastuslain (379/2011) 64 §:ssä. Pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvien valmisteluin. Varautumisesta on huolehdittava mm. varaamalla henkilöstöä poikkeusolojen tehtäviin, kouluttamalla suojelutoiminnan johto- ja erityishenkilöstöä, huolehtimalla johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta, varautumalla evakuinteihin sekä huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä. Pelastuslain 2 § mukaan pelastustoimen viranomaisten on huolehdittava myös toimialaansa kuuluvista Geneven yleissopimuksissa (SopS 8/1955) sekä Geneven sopimusten lisäpöytäkirjoissa (SopS 82/1980) määritellyistä väestönsuojelutehtävistä.

Pelastustoimen varautumisen ja valmiussuunnittelun uhkakuvina käytetään normaaliolojen uhkamallia täydennettynä poikkeusoloihin liittyvillä uhkakuvilla (valmiuslaki 3 §). Poikkeusolojen onnettomuusuhat esitetään pelastuslaitoksen riskianalyyssissä, pelastustoimen valmiussuunnitelmassa ja Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueellisessa riskiarviossa 2018.

Varautumisessa ja valmiussuunnittelussa tulee ottaa huomioon lisäksi keskeiset periaatepäätökset ja strategia-asiakirjat, kuten Suomen kansallinen riskiarvio 2018 (SM 5/2019), Sisäisen turvallisuuden strategia (SM 15/2017), Sisäisen turvallisuuden selonteko (SM 8/2016), Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko (VN 7/2016), Pelastustoimen strategia 2025 (SM 18/2016), Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (YTS 2017), väestön suojaamisen strategia 2007, Kuntaliiton linjaus kuntien varautumisen ja pelastustoimen kehittämiseksi (Kuntaliiton hallitus 1.12.2010), ym. suunnittelua ohjaavat asiakirjat.

6.1 Nykytilan kuvaus ja kehittämissuunnitelma PTP-kaudelle

Varautumisessa ja valmiussuunnittelussa keskeistä on jatkuvuudenhallinta, jonka toimenpiteillä edistetään pelastuslaitoksen kykyä ylläpitää palvelutuotannon jatkuvuus mahdollisimman häiriöttömästi tilanteista ja olosuhteista riippumatta. Toimintakyvyn ylläpitämiseksi tarvitaan molemmiin puoleista yhteistyötä muiden, elintärkeitä palveluja tuottavien viranomaisten ja yhteistoimintahojen kanssa.

Valmius- ja suuronnettomuusharjoitusten toimeenpanossa on pyritty hyödyntämään Puolustusvoimien paikallispuolustus-harjoituksiin kehitettyä toimintatapaa ja aikataulua. Paikallispuolustusharjoitukset on tarkoitettu viranomaisyhteistoiminnan harjoitteluun, jonka yhteydessä osallistujat voivat toimeenpanna myös oman toimialansa harjoitustoimintaa. Valmius- ja suuronnettomuusharjoitusten sovittamista paikallispuolustusharjoitusten yhteyteen arvioidaan suunnitteluprosessin yhteydessä. Yhteistoimintaviranomaisten osallistuminen toimialan järjestämään harjoitukseen on helpointa paikallispuolustusharjoituksen yhteydessä, koska kukin viranomainen lähtökohtaisesti varaa omia voimavarojaan harjoitteluun.

Väestönvaroitujärjestelmät ovat kehittymässä nopeasti. Teknologian ja viestintäympäristön kehittyminen mahdollistaa uusien ja monipuolisten viestintämenetelmien käytön, joilla väestöä voidaan varmemmin ja nopeammin tavoittaa. Järjestelmien kehittymistä ja käytettävyyttä pelastustoiminnassa seurataan ja soveltuvia kanavia otetaan käyttöön. Kiinteiden väestöhälyttimien osuus järjestelmässä tulee pienenemään ja kohdistuu aiempaa enemmän paikallisiin varoitustarpeisiin tunnistetuissa riskikohteissa.

Väestön evakuointiin kuuluvat pelastustoiminnassa toimeenpantava suojaväistö ja Sisäministeriön johdolla toimeenpantavat väestön siirrot. Kumpikin edellyttää pelastuslaitokselta etukäteissuunnittelua. Yhteistä kummassakin evakuoinnin muodossa on tarve siirtää väestöä vaara- tai uhka-alueelta turvaan. Siirtämiseen tarvittavaa kuljetuskalustoa ja asiantuntemusta pelastustoimella ei ole, joten henkilökuljetusten toteuttajia ovat liikenteenharjoittajat. Yhteistoiminnan suunnittelussa on todettu, että pelastuslaitoksen on koordinoitava kuljetustarpeita yhdessä muiden viranomaisten ja liikenteenharjoittajien kanssa.

Poikkeusolojen johtamistoiminta on menneinä vuosikymmeninä suunniteltu vanhojen ohjeiden mukaan siten, että tarvittaessa perustetaan erillisiä väestönsuojelun suojelumudostelmia. Mudostelmien henkilöstö on varattu kuntien henkilöstöstä ja

johtopaikoiksi on varattu soveltuvia suojatiloja kuntien kiinteistöistä. Suojelumuodostelmien johto on toiminut suoraan pelastuslaitoksen johdon alaisuudessa. Toimintaa ei ole jatkossa tarkoituksenmukaista suunnitella järjestettäväksi kuvatulla tavalla.

Pelastustoimen materiaalisesta varautumisesta on tehty valtakunnallinen selvitys ja asiasta on käyty kevään pandemian yhteydessä keskustelua erityisesti suojavarusteiden osalta. Tällä hetkellä ei ole toimialan ohjeita tai määräyksiä materiaalsen varautumisen määrävahvuuksista, vaan kunkin pelastuslaitoksen materiaali ja niiden määrät perustuvat alueen omaan arvioon. Materiaali ei ole laitosten kesken yhtenäistä, niiden määristä ei ole saatavilla keskitetysti ajantasaista tietoa sekä materiaalissa että sen määrissä on puutteita. Materiaalista varautumista olisi tarpeen koordinoita valtakunnallisesti.

Sisäministeriön asetuksen pelastustoiminnan suunnitelmista (1363/2018) mukaan pelastuslaitoksessa on tarkasteltu olemassa olevia suunnitelmia. Tarkastelussa tehtyjen havaintojen perusteella yksittäisiä suunnitelmia tai ohjeita on päivitetty vastaamaan asetuksen vaatimuksia. Lisäksi suunnitelmien rakenteissa ja sisällöissä on havaittu tarpeita syvemmälle tarkastelulle, jotta kokonaisuudesta saataisiin selkeämpi ja kattavampi. Valmius- ja evakuointisuunnitelmia kehitetään paremmin toimintaa palveleviksi ohjeiksi.

Varautumisessa ja valmiussuunnittelussa on mm. seuraavia kehitystavoitteita PTP-kaudelle 2021-2024:

- Yhteistoimintaa kuntien kanssa kehitetään perustamalla valmiusfoorumi tukemaan alueen kokonaisturvallisuuden ja kriisinsietokyvyn kehittämistä.
- Johtamisvalmiutta ja viranomaisyhteistoimintaa kehitetään valmius- ja suuronnettomuusharjoituksilla, joita soveltuvin osin toteutetaan paikallisuolustusharjoitusten yhteydessä.
- Väestönvaroitussjärjestelmää tarkastellaan onnettomuusriskeihin perustuen ja kehitetään soveltuvien kanavien käyttöönnotolla.
- Väestön evakuoinneissa tarvittavien kuljetusten voimavaroja ja niiden käyttöä koskevien järjestelyjen suunnittelua jatketaan yhteistoimintatahojen kanssa.
- Väestönsuojeluun liittyvät muodostelmat ja niiden resurssit ovat jatkossa kunkin toimijan oman tehtävän mukaan järjestettäviä palveluita, jossa hyödynnetään olemassa olevaa henkilöstöä ja palveluverkostoa. Pelastuslaitos varaa jatkossakin tarvitsemansa pelastusmuodostelmat henkilöstöineen.
- Materiaalsen varautumisen kehittämistä jatketaan toistaiseksi omaan riskiarvioon perustuen, jolloin oman toiminnan jatkuvuutta voidaan turvata suojelu- ja varamateriaalin avulla. Lisäksi osan materiaalin toimitusvarmuutta ja varastointia on tarpeen kehittää esimerkiksi valtakunnallisella toiminnalla.
- Valmius- ja evakuointisuunnitelmia ylläpidetään ja kehitetään tukemaan aiempaa paremmin pelastustoiminnan johtamista ja jatkuvuudenhallintaa.

6.2 Varautumisen ja valmiussuunnittelun organisointi ja tavoite

Pelastustoimelle kuuluvasta valmiussuunnittelusta sekä valmiussuunnittelun koordinoimisesta ja ohjauksesta vastaa pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö apunaan varautumisen työryhmä. Käytännön tehtävien suorittamiseen tarvittava työpanos otetaan pelastustoiminnan ja riskienhallinnan henkilöstöstä. Valmiussuunnittelutehtävien suorittaminen painottuu pelastuslaitoksen päällystön toimenkuviin.

Päätös varautumisen ja valmiussuunnittelun organisoinnista ja tavoitteesta

- Pelastuslaitoksella on varautumis- ja valmiussuunnittelutehtäviä varten päätoiminen valmiuspäällikkö apunaan pelastuslaitoksen muusta henkilöstöstä tarpeen mukaan muodostettu varautumisen työryhmä.

- Varautumisen ja valmiussuunnittelun tavoitteena on luoda edellytykset pelastuslaitoksen palvelutuotannon jatkuvuudelle ja valmiuden kohottamiselle myös normaaliajan vakavissa häiriötilanteissa ja valmiuslain 3 §:n tarkoittamissa poikkeusoloissa. Tavoitteena on lisäksi tuottaa riittävä valmius valmiuslain 17 luvun mukaiseen väestön varoittamiseen, evakuointiin ja suojaamiseen sekä omatoimisen varautumisen tukemiseen kaikissa olosuhteissa. Varautumisessa tukeudutaan mahdollisimman pitkälti normaaliolojen järjestelyihin.

Varautumisen ja väestönsuojelun resurssit

Varautumisessa korostuu yhteiskunnan voimavarojen tehokas käyttö sekä eri viranomaisten ja yhteistyötahojen yhteistoiminta. Pelastuslaitoksen aktiivinen varautuminen häiriö- ja kriisitilanteisiin on tärkeää. Tämän hetken valmiussuunnittelun henkilöstöresursseilla syntyneisiin haasteisiin ei pystytä kattavasti vastaamaan.

6.3 Kuntien valmiussuunnittelun ohjaus ja yhteistoiminta eri turvallisuustilanteissa

Pelastuslain 27 § mukaan pelastuslaitos tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. Pelastuslain 47 § velvoittaa kunnat osallistumaan pelastustoiminnan suunnitteluun ja tarvittaessa myös pelastustoimintaan. Pelastuslaitoksella on velvollisuus ohjata ja yhteen sovittaa tätä suunnittelua (PelL 64 §).

Yhteistoiminta Oulu-Koillismaan pelastustoimialueen kuntien kanssa on ollut haasteellista. Kuntien koko, niiden toimintaan kohdistuvat uhat, kyky resursoida valmiussuunnittelua sekä häiriö- ja poikkeusolojen aikaista toimintaa ovat hyvin erilaisia. Lisäksi pelastuslaitoksen resurssit kuntien ohjauksessa ovat todella rajalliset. Kuntien valmiussuunnittelun ohjaukseen ja yhteistoimintaan eri tilanteissa on mietitty tarkoituksenmukaisempia ja vaikuttavampia menettelyjä.

Pelastuslaitos on yhteistyössä Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Oulun kaupungin kanssa laatinut toimintasuunnitelman valmiusfoorumin perustamisesta Oulu-Koillismaan pelastustoimialueelle. Laadinnassa on hyödynnetty Kainuun maakunnan valmiusfoorumin vastaavaa suunnitelmaa. Tarkoitus on kutsua alueen kuntien edustajat koolle käsittelemään foorumin perustamista ja siihen tarkoitettua toimintasuunnitelmaa syksyllä 2020.

Valmiusfoorumin tarkoituksena on yhteistyön avulla kehittää alueen kokonaisturvallisuutta sekä kriisinsietokykyä kaikissa turvallisuustilanteissa. Toiminnan tavoitteita ovat:

- Muodostaa yhteinen poikkihallinnollinen näkemys varautumistoimenpiteiden keskeisistä kehittämistoimenpiteistä yhdessä viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen kanssa.
- Edistää kokonaisturvallisuuden yhteistoimintamallin muodostumista siten, että maakunnan alueen toimijat kykenevät suoriutumaan normaaliolojen häiriötilanteiden ja mahdollisen poikkeusolotilanteen aiheuttamista häiriötekijöistä sekä kykenevät turvaamaan oman palveluntuotannon ydinprosessit mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.
- Määrittää alueellisen yhteisen varautumisen ja valmiussuunnittelun painopisteet, resurssit sekä yhdessä päätettyjen tavoitteiden saavuttamisen seuranta ja arviointi.

Valmiusfoorumi toteuttaa alueellisen varautumisen yhteensovittamisessa tarvittavia yhteistyörakenteita, joka kokoaa yhteen alueella toimivat turvallisuusviranomaiset, kunnat, elinkeinoelämän ja vapaaehtoissektorin.

Päätös yhteistoiminnasta kuntien kanssa

- Pelastuslaitos ei tee erillisiä sopimuksia kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta. Kuntien valmiussuunnittelun tukemista edistetään tulevaisuudessa Oulu-Koillismaan pelastustoimialueelle perustettavan valmiusfoorumin kautta.
- Pelastuslaitos neuvoo ja opastaa kuntia kunnalle kuuluvassa valmiussuunnittelussa käytettävissä olevan henkilöstöresurssin puitteissa. Pelastuslaitos varautuu tukemaan kuntia erityisen vakavien häiriötilanteiden,

kuten myrskyjen, tulvien, vesikriisien, sähkön- ja energianjakelun katkosten jne. hoidossa. Toiminnan yhteensovittamisesta, johon pelastuslaitos ja kunta osallistuvat omilla vastuualueillaan, sovitaan kuntien kanssa ennalta. Yhteensovittamisessa selvennetään toimijoiden vastuut, kyky suoriutua niitä koskevista velvoitteista ja kyky tukea toisen toimijan velvoitteiden hoitamisessa.

- Pelastuslaitoksen valmiuspäällikkö ja pelastuslaitoksen nimeämät päällystöviranhaltijat toimivat pelastuslaitoksen yhdyshenkilöinä ja asiantuntijoina kuntien vastuulle kuuluvassa valmiussuunnittelussa ja väestön suojaamisessa.
- Pelastuslaitos on nimennyt henkilöstöstään (pelastuslaitoksen päällystöstä) yhdyshenkilöt kuntien poikkeusolojen johtokeskuksiin.

Kuntien valmiussuunnittelun tukeminen

Valmiussuunnittelun tukemisesta sovittaessa on hyvä huomioida aluehallintovirastoista (AVI) annettu laki (896/2009), jonka mukaan AVI:n yhtenä tehtävä on kuntien valmiussuunnittelun tukeminen ja varautumisen yhteensovittaminen alueellaan.

6.4 Koulutus

6.4.1 Poikkeusolojen suojeleorganisaation koulutus

Valmius väestönsuojeluun hyvinkin poikkeuksellisissa olosuhteissa vaatii kyseisiin olosuhteisiin soveltuvaa kalustoa ja välineistöä, mutta myös henkilöstön kouluttamista. Pelastuslain 64 § mukaan kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen varautumistehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta ja kouluttamisesta. Koulutuksen järjestämisessä tukee mm. Pelastusopisto, jonka on pelastusopistosta annetun lain mukaan annettava väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstön koulutusta sekä varautumista edistävää koulutusta.

Päätös poikkeusolojen suojeleorganisaatioiden koulutuksesta

- Pelastuslaitos huolehtii pelastuslaitoksen omaan suojeleorganisaatioon varatun johto- ja erityishenkilöstön sekä muun henkilöstön koulutuksesta omana työnään sekä yhteistyössä Pelastusopiston kanssa. Koulutustavoite johto- ja erityishenkilöstön osalta 100 % ja muun henkilöstön osalta 80 - 100 % (PTP-kauden aikana)
- Pelastuslaitos varautuu neuvomaan ja tukemaan muiden viranomaisten suojelehenkilöstön koulutusta erityisesti silloin, kun koulutus koskee suojeletoiminnan yhteensovittamista.
- Yksityiskohtaisempi suojeleorganisaation koulutussuunnitelma käydään läpi pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.

Varautumiskoulutukseen määrääminen

Pelastuslain 67 §:n nojalla sisäministeriö ja aluehallintovirasto voivat määrätä suojelejohto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan pelastusopiston järjestämään varautumiskoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa.

Koulutussopimus

Pelastuslaitos on laatinut varautumiskoulutuksen yhteistoimintasopimuksen MPK:n Pohjois-Pohjanmaan piirin ja Oulun läänin pelastusliitto ry:n kanssa 14.6.2006. Varautumiskoulutuksesta on laadittu myös valtakunnallinen kumppanuussopimus, jossa osapuolina ovat Pelastusopisto, maanpuolustuskoulutusyhdistys, SPEK ja Suomen Punainen Risti. Tämä sopimus, jolla on joitain vaikutuksia myös pelastustoimeen, on hyväksytty em. tahojen kesken 12.6.2008.

6.4.2 Omatoimista varautumista edistävä neuvonta ja opastus

Omatoimisesta varautumisesta on säädetty pelastuslain 14 §:ssä. Lain mukaan rakennuksen omistajan ja haltijan sekä toiminnanharjoittajan on osaltaan mm. ehkäistävä onnettomuuksia sekä varauduttava onnettomuuksiin ja toimintaan onnettomuuden sattuessa. Edellä mainittu omatoiminen varautuminen on kirjattava suunnitelmaksi (pelastussuunnitelma) pelastuslain 15 §:ssä ja pelastusasetuksen 1 §:ssä määritetyissä kohteissa. Kyseisessä suunnitelmassa on huomioitava myös toiminta poikkeusoloissa.

Pelastuslain 2 § velvoittaa pelastuslaitokset antamaan neuvontaa pelastussuunnitelman laatimisessa. Kyseinen pelastussuunnitelmien laatimiseen valmentava neuvonta ja opastus on käsitelty palvelutasopäätöksen kohdassa 4.3.1.

6.5 Valmiusharjoitukset

Pelastustoimella on oltava valmius kansallisten kriisien ja suuronnettomuuksien tehokkaaseen ja laaja-alaiseen johtovastuuseen ja hoitoon. Pelastuslaitoksella on lisäksi valmiuslakiin perustuva velvollisuus huolehtia palvelutuotantonsa jatkuvuudesta hyvinkin poikkeuksellisissa olosuhteissa. Normaaliolojen vakavien häiriötilanteiden tai poikkeusolojen taustalla voi olla esimerkiksi kansallisen ja alueellisen riskiarvion mukaisten uhkamallien toteutuminen.

Pelastuslaitoksen ja pelastustoimintaan osallistuvien muiden viranomaisten ja yhteistyötahojen kriisivalmiutta voidaan testata palvelutasopäätöksen kohdassa 5.12 mainituilla suuronnettomuusharjoituksilla sekä suuronnettomuuksia pitkäkestoisimmilla ja laaja-alaisemmilla valmiusharjoituksilla.

Valmiusharjoitukset

Yhteiskunnan kykyä turvata yhteiskunnan elintärkeitä toiminnot testataan valmiusharjoituksilla, joita järjestetään hallinnonaloittain, suppeina erityistilanneharjoituksina ja laaja-alaisina alueellisina tai valtakunnallisina valmiusharjoituksina.

Oulu-Koillismaan pelastustoimen alueen edelliset valmiusharjoitukset järjestettiin 27.-28.10.2015 (PSKYBER15), 11.10.2016 (KYLÄ2016, sodan uhka) ja 5.-7.9.2017 (MUUTO17, väestön siirrot). Harjoituksiin osallistuivat pelastuslaitoksen lisäksi mm. PSAVI ja muu aluehallinto, sairaanhoitopiiri sekä kaikki aluehallintoviraston alueen kunnat.

Päätös valmiusharjoituksista

- Pelastuslaitos osallistuu valtionhallinnon järjestämiin valmiusharjoituksiin sekä järjestää tarvittaessa omia valmiusharjoituksia. Tavoitteena on järjestää pelastustoimen valmiutta koetteleva valmiusharjoitus vähintään neljän vuoden välein. Harjoitukset kohdennetaan alueella esiintyvien onnettomuusuhkien mukaisesti. Harjoitustoiminta suunnitellaan ja järjestetään tarvittaessa yhdessä aluehallintoviraston kanssa. (VN:n asetus pelastustoimesta, 5 §)
- Osa kohdassa 5.7 esitetyistä suuronnettomuusharjoituksista järjestetään siten, että harjoitukseen sisältyy normaaliajan vakaviin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin liittyviä elementtejä sekä viranomaisyhteistoimintaa.

6.6 Väestön suojaaminen

Pelastuslain 32 §:n mukaan väestön varoittaminen ja suojaaminen on yksi osa pelastuslaitoksen vastuulla olevaa pelastustoimintaa. Tärkeimpiä tehtäviä ovat varsinaisen pelastustoiminnan lisäksi väestön varoittamiseen tarkoitettujen järjestelmien ylläpito, rakenteellisen väestönsuojelun valvonta ja ohjaus sekä evakuointien suunnittelu.

Pelastuslain ohella väestön suojaamista ohjaa SM:n laatima väestön suojaamisen strategia (hyväksytty 30.11.2007). Strategian ja myös pelastuslaitoksen tavoitteena on, että väestö kyetään suojaamaan normaaliolojen onnettomuus- ja häiriötilanteissa siten, että ihmishenkiä ei menetetä puutteellisten varoittamis-, suojautumis- ja evakuointimahdollisuuksien vuoksi. Poikkeusoloissa tavoitteena on suojata väestö niin hyvin kuin se on mahdollista realistisesti toteutettavissa olevin järjestelyin ja kustannuksin.

6.6.1 Väestönvaroitussjärjestelmät

Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitoksen on huolehdittava alueellaan väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä. Väestön varoittamiseen tarvittavien kiinteiden laitteistojen sijoittaminen perustuu ensisijaisesti vaarallisten aineiden kuljetuksesta sekä teollisesta käsittelystä ja varastoinnista aiheutuviin onnettomuusriskeihin.

Päätös väestönvaroitussjärjestelmistä

- Pelastuslaitos huolehtii osaltaan siitä, että väestöä voidaan varoittaa yleisellä vaaranmerkillä ja tilanteen edellyttämillä vaaratiedotteilla.
- Pelastuslaitoksen turvallisuusviestinnän yhtenä aihealueena on toiminta kuultaessa yleinen vaaramerkki. Turvallisuusviestinnällä varmistetaan, että väestön varoittamiseen käytettävät menetelmät sekä vaaramerkkeihin ja -tiedotteisiin liittyvät toimintaohjeet ovat tunnettuja.
- Väestön varoittaminen toteutetaan taajamissa ja erityisten riskikohteiden läheisyydessä kiinteiden väestöhälyttimien kautta. Muilla alueilla varoittaminen toteutetaan liikuteltavien hälyttimien avulla ja median kautta välitettävillä vaaratiedotteilla.
- Vanhoja väestöhälyttimiä uusittaessa tai uusia hälyttimiä hankittaessa siirrytään nykyaikaisten elektronisten hälyttimien käyttöön, jotka mahdollistavat sekä yleisen vaaranmerkin että puheviestien antamisen. Uusimisen yhteydessä arvioidaan myös hälyttimen tarkoituksenmukaisuus suhteessa alueen onnettomuusriskeihin.

Väestöhälyttimet

Oulu-Koillismaan pelastustoimialueella on väestön varoittamista varten yhteensä 44 kiinteästi asennettua väestöhälytintä (tilanne syyskuussa 2020). Pelastuslaitos on päättänyt poistaa hälyttimiä, joille ei ole riskiperusteista tarvetta ja joiden kuuluvuusalueella on niin vähän väestöä, että varoittaminen voidaan tehdä nopeasti muulla tavalla. Edellä mainittuja väestöhälyttimiä, jotka on tarkoitus poistaa heti tai niiden teknisen käyttöiän päättyessä, on yhteensä 9 kpl (johtokunnan päätös 18.12.2019).

Kustannusvaikutus

Väestöhälyttimien hankintaan on budjetoitu investointisuunnitelman yhteydessä vuosittain 30 000 €. Kaikkina vuosina ko. summaa ei ole tarvinnut käyttää. Hälyttimien hankinnan ehtona on ollut palosuojelurahaston avustuksen saaminen. Väestöhälyttimien ylläpitokulut sisältyvät johtamis- ja viestijärjestelmien kustannuksiin (ks. kohta 5.9.2). Väestöhälytinhankinnoissa huomioidaan yhteistyömahdollisuudet vaarallisia aineita valmistavien, käyttävien, varastoivien tai niitä kuljettavien yritysten kanssa.

6.6.2 Säteilynvalvonta

Pelastustoimialueen kunnissa on 12 Säteilyturvakeskuksen säteilynvalvontajärjestelmään (USVA) kuuluvaa säteilynvalvonta-asemaa. Valvonta-asemat kattavat koko pelastuslaitoksen alueen. Kiinteiden mittausasemien lisäksi pelastuslaitoksen normaaliolojen kalustoon sekä suojelumateriaaliin sisältyy mukana kuljetettavaa säteilymittauskalustoa.

Ulkoisen säteilyn valvonnassa noudatetaan SM:n ja Säteilyturvakeskuksen (STUK) antamia ohjeita. Säteilyvalvonnan toteutus on esitetty tarkemmin pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmassa.

Päätös säteilyvalvonnasta

- Pelastuslaitos hankkii omaa säteilymittauskalustoa siten, että pelastusmuodostelmilla on mahdollista seurata säteilyannoksia ja annosnopeuksia.
- Pelastuslaitos vastaa omaan toimintaan tarvittavien säteilymittareiden tarkastuksesta, huollosta ja ylläpidosta.
- Pelastuslaitos voi tuottaa maksullista säteilymittareiden tarkastuspalvelua ja tarjoaa vastaavat tarkastus- ja huoltopalvelut alueensa kunnille maksullisena. Maksuperusteet päättää johtokunta ja maksun suuruuden pelastuslaitoksen talouspäällikkö.

Säteilyvalvonnan kustannukset

STUK maksaa kiinteistä säteilyvalvonta-aseista ja niiden tietoliikenneyhteyksistä aiheutuvat kustannukset. Pelastuslaitos tarjoaa tilat valvonta-asemista varten. Pelastuslaitoksen omien säteilymittareiden hankintakustannukset sisältyvät väestönsuojelumateriaalien hankintoihin. Säteilymittareiden tarkastustoimintaan ja omien mittareiden ylläpitoon kohdistuvat kustannukset ovat vuosittain muutamia satoja euroja. Uusien henkilöiden kurssitus mittaritarkastajaksi maksaa noin 1 500 €/henkilö (tarve ylläpitää koulutusta 2 henkilölle).

Säteilymittari -ohjelma

Pelastuslaitos on tehnyt säteilymittareiden tarkastustoimintaa varten oman Access-pohjaisen ohjelman, joka mahdollistaa rekisteriominaisuuksien ohella mm. maksullisen tarkastustoiminnan (tarkastustodistukset ja laskutuslomakkeet).

6.6.3 Väestönsuojat

Väestönsuojien tarkoituksena on antaa suojaa ionisoivalta säteilyltä, myrkyllisiltä aineilta, rakennussortumilta sekä asevaikutuksilta. Suojien rakentamista ja tarkastamista koskevat säädökset sisältyvät pelastuslakiin sekä väestönsuojia koskeviin asetuksiin. Rakenteelliseen väestönsuojeluun vaikuttaa myös SM:n 30.11.2007 hyväksymä väestön suojaamisen strategia.

Pelastuslaitoksen alueella on yli 3192 väestönsuojaa, joissa on yhteensä noin 252 000 suojapaikkaa. Suojista valtaosa eli noin 1820 on rakennettu asuinrakennusten ja noin 1070 työpaikka- tai liikerakennusten yhteyteen. Loput suojista ovat johtokeskuksia ja yleisiä väestönsuojia.

Pelastuslaitos huomioi alueen väestönsuojat väestön suojaamisen suunnittelussa. Lähtökohtana on yleensä, malli, jossa erityisillä vaara-alueilla oleva väestö evakuoidaan. Vaara-alueilla, joille väestöä on jäätävä, on oltava suojautumismahdollisuus väestönsuojiiin. Väestönsuojien käyttötarve esiintyy yleensä vain sotatilaan, sodan uhkaan tai sen jälkitilaan liittyvissä olosuhteissa (YTS 2017).

Väestönsuojien ylläpidon valvonta on esitetty kohdassa 4.4. Suojien ylläpitoon ja käyttökuntoon laittamiseen liittyvä opastus ja neuvonta on esitetty kohdassa 4.3.1.

6.6.4 Väestön evakuointi

Evakuointien suunnittelu- ja varautumisvelvoitteet sisältyvät pelastuslain 64 §:ään. Pelastuslain ohella poikkeusolojen evakuointeihin liittyviä järjestelyitä käsitellään myös valmiuslain 17 luvussa. Myös pelastuslain 48 §:ssä mainittujen erityistä vaaraa aiheuttavien kohteiden ulkoisissa pelastussuunnitelmissa tulee tarvittaessa ottaa huomioon väestön evakuoimiseen tai evakuointia lyhytkestoisempaan suojaväistöön liittyvät järjestelyt.

Evakuointisuunnittelua ohjeistaa myös sisäministeriön ohje väestön evakuointien suunnittelusta ja toimeenpanosta (14.11.2003). Tämä ohje on annettu vanhan pelastuslain nojalla. SM on ohjeistanut pelastuslaitoksia soveltamaan ohjetta nykyisen lainsäädännön ja toimintaympäristön mukaan.

Evakuointisuunnittelun perusteena ovat onnettomuusriskien kartoitus ja eri viranomaisilta saatavat uhka-arviot. Normaaliolojen toimivaltuus evakuointien määräämiseen perustuu pelastuslain 36 §:n mukaisiin pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksiin. Poikkeusolojen laajamittaisten evakuointien ja väestön siirtojen toimivalta on valmiuslain 121 §:n nojalla valtioneuvostolla ja vastuu evakuointien yleisjohtosta sisäministeriöllä.

Päätös varautumisesta evakuointeihin

- Pelastuslaitos ylläpitää evakuointia edellyttävää uhka-analyysiä sekä suunnitelmaa ja valmiutta vaarassa olevan väestön siirtämiseksi pois vaara-alueelta. Evakuointisuunnitelma integroidaan kunnissa laadittuihin tai laadittaviin evakuoidun väestön huoltosuunnitelmiin. Evakuointisuunnittelu kattaa kaikki uhkamallit sekä turvallisuustilanteet: normaaliolot, häiriötilanteet ja poikkeusolot (YTS 2017).
- Erityisesti normaaliolojen uhkamallien ja häiriötilanteiden vaatimaa evakuointisuunnittelua kehitetään yhteistyössä alueen kuntien kanssa.
- Pelastuslaitos osallistuu omalta osaltaan evakuointiin tarvittavan henkilöstön koulutukseen.

Pelastustoimen kuljetuskalustotarpeet koskevat evakuointeihin liittyviä henkilökuljetuksia (pelastustoimintaan kuuluva suojaväistö tai valtioneuvoston asetuksella määrätty väestön siirrot). Kuljetuskaluston varaamista hallinnoi aikaisemmin Lääninhallitus ja tilanteen aikaista toimintaa koordinoi siihen erikseen perustettava kuljetusohjausyksikkö. Toistaiseksi vastaavia varaus- ja ohjauskäytäntöjä ei ole.

Voimassa olevien käytäntöjen puuttuessa on katsottu tarpeelliseksi sopia käytännöistä, joiden mukaan toimintaa voidaan tarvittaessa hallita ja johtaa. Oulu-Koillismaan alueella on käyty neuvottelu Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen joukkoliikennesuunnittelijan ja henkilöliikennepalveluita tuottavien toiminnanharjoittajien kanssa vuonna 2017. Neuvottelussa on sovittu tilanteiden aikaisesta kuljetustarpeiden yhteensovittamisen koordinoinnista pelastuslaitoksen johdolla. Neuvottelussa kartoitettiin myös toiminnanharjoittajien tarpeet mahdollisista poikkeusolojen aikaisista lisätoimivaltuuksista.

Evakuointisuunnitelma

Pelastuslaitos on tehnyt aluettaan koskevan evakuointisuunnitelman ja luovuttanut sen ohjeiden mukaisesti lääninhallitukselle vuonna 2005. Suunnitelman päivitys on käynnissä, jossa uudistetaan sen rakennetta ja käsitteitä vastaamaan nykyistä käsitystä evakuoinnista ja sen eri muodoista. Suunnitelmasta on erotettu omaksi ohjeekseen mm. pelastustoimintaan kuuluva kiireellinen evakuointi, suojaväistö.

6.7 Pelastustoiminnan johtaminen eri uhkamallien aikana (häiriötilanteet ja poikkeusolot)

Yhteiskunnan turvallisuutta vaarantavia uhkamalleja ja riskitekijöitä on kuvattu mm. kansallisessa ja alueellisessa riskiarviossa 2018. Riskiarvioissa on tunnistettu häiriötilanteita, joilla tarkoitetaan uhkaa tai tapahtumaa, joka vaarantaa yhteiskunnan turvallisuutta, toimintakykyä tai väestön elinmahdollisuuksia. Näiden tilanteiden hallinta edellyttää tavallisesti viranomaisten ja muiden toimijoiden laajempaa tai tiiviimpää yhteistoimintaa ja viestintää.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian (YTS 2017):n mukaisesti häiriötilanteen hallinnassa noudatetaan samoja periaatteita sekä normaali- että poikkeusoloissa. Myös pelastuslaitoksen johtamisjärjestelyt perustuvat kaikissa tilanteissa normaaliolojen johtamisjärjestelyihin (ks. kohta 5.9). Laajennetut johtamisjärjestelyt voivat tulla kyseeseen esim. valmiuslain 3 §:n kohtien 1 ja 2 mukaisissa poikkeusoloissa (sota, sen välitön uhka tai jälkitila).

6.7.1 Johtamistoiminta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Yhteiskunnan häiriötilanteiden laatu ja laajuus sanelevat osaltaan johtamistoiminnan tehostamisen tarpeet. Kyseeseen voi tulla esimerkiksi tilannekuvatoiminnan tehostamista, lomien siirtämistä, päivystysvahvuuden kasvattamista, pelastuslaitoksen johtokeskuksen, johtokeskusyksikön ja asemapaikkojen miehittämistä sekä johtamis- ja viestisuunnitelmien tarkastamista ja viranomaisyhteistyön lisäämistä. Lähtökohtana ovat normaaliolojen johtamisjärjestelyt.

Väestönsuojelun johtamisessa on hyödynnetty tarvittaessa perustettavaa organisaatiota, josta on käytetty nimitystä suojelumuodostelmat. Tähän saakka varatut suojelumuodostelmien tilat ja henkilöstö ovat olleet kuntien hallitseamia. Käytäntöä on tarkasteltu yhdessä kuntien kanssa ja on todettu, ettei varattuja tiloja ja henkilöstöä ole jatkossa mahdollista irrottaa kunnan omasta tarpeesta muuhun käyttöön.

Pelastuslaitokset ovat miettineet uusia tapoja toteuttaa väestönsuojelun johtamisen organisointi nykytilannetta parhaiten vastaavalla tavalla. Muutamissa laitoksissa on yhteistyössä kuntien kanssa päädytty toteuttamaan toiminta hyödyntämällä sekä kuntien että pelastuslaitosten olemassa olevia palvelupisteitä ja henkilöstöä, joissakin laitoksissa pelkästään pelastuslaitoksen.

Päätös pelastustoiminnan johtamisesta häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

- Pelastustoimen normaaliajan muodostelmien (pelastusryhmät, -joukkueet ja -komppaniat) sekä poikkeusoloissa erikseen perustettavien muodostelmien (tiedustelu-, huolto-, kalusto- ja pelastuskoiraryhmät) hälyttäminen ja johtaminen perustuvat kaikissa turvallisuustilanteissa normaaliolojen järjestelyihin (ks. kohta 5.5). Eriksen perustettavat muodostelmat alistetaan tilanteen mukaan pelastusmuodostelmien johdettavaksi.
- Poikkeusolojen pelastus- ja suojelutoimia koordinoidaan ja johdetaan pelastuslaitoksen johtokeskuksesta.
- Omatoimiseen varautumiseen liittyvien yritysten, laitosten ja asuinyhteisöjen johtamisesta ja ohjaamisesta vastaavat häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa samat viranhaltijat kuin normaalioloissakin.
- Pelastuslaitos ei perusta poikkeusolojen suojelumuodostelmia eikä varaa niiden johtopaikkojen tiloja ja henkilöstöä. Korvaavana järjestelynä kehitetään pelastuslaitoksen ja kuntien palvelupisteverkostoa ja niiden tehtäviä. Sekä kunta että pelastuslaitos valmistautuvat järjestämään määritellyt palvelut sovituissa laajuudessa kaikissa tilanteissa. Toimijat vastaavat itse tarvittavien resurssien varaamisesta ja ylläpidosta.

Kunnan ja kunnan eri toimialojen perustamisvastuulla olevien väestönsuojelumuodostelmien johtamisesta vastaa kunta ja kunnan ne toimialat, joille muodostelman perustaminen kuuluu. Pelastustoiminnan johtamista ja kunnan suojelumuodostelmien johtamista yhteen sovittaa kunnan johtokeskukseen nimetty pelastuslaitoksen yhdyshenkilö (ks. kohta 6.3).

6.7.2 Pelastuslaitoksen johtokeskus

Pelastuslain 77 §:n mukaan pelastuslaitoksen tulee järjestää pelastustoiminnan johtamistilat ja muut edellytykset siten, että johtaminen on mahdollista myös poikkeusoloissa. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen nykyinen johtokeskus sijaitsee Oulun paloasemalla. Johtokeskus siirtyy Linnanmaan paloasemalle paloaseman valmistuttua. Johtokeskustoimintaa varten on laadittu työjärjestys ja johtokeskuksen toimintaohje.

Päätös pelastuslaitoksen johtokeskuksesta

- Pelastuslaitoksen johtokeskus on rakenteiden, tekniikan ja materiaalien osalta välittömässä käyttöönottovalmiudessa mahdollisten suuronnettomuuksien, häiriötilanteiden ja poikkeusolojen varalta.

- Johtokeskuksen miehittämistä varten ylläpidetään tilannekeskusta ja päällikköpäivystysjärjestelmää (ks. kohta 5.4). Johtamistoimintaan tarvittava henkilöstö hälytetään pelastuslaitoksen päällystöstä ja osin myös miehistöstä muodostetuilla ryhmähälytyksillä. Johtamisvalmiutta kohotetaan turvallisuustilanteen muuttuessa tarpeen mukaan.

6.7.3 Yhteydet kuntien ylläpitämiin poikkeusolojen suojelumuodostelmiin

Pelastustoimen ja hätäkeskusten organisaatiomuutokset sekä tietoliikennetekniikan nopea kehitys edellyttävät pelastustoimen johtamisjärjestelmän osittaista uusimista. Kaikille hallinnon tasoille luodaan kyky muodostaa tilannekuvaa sekä jakaa sitä muille tarvitsijoille. Yhteensopivuus muiden keskeisten yhteistyötahojen kanssa otetaan huomioon järjestelmää kehitettäessä.

Päätös poikkeusolojen viesti- ja tietoliikenneyhteyksistä

- Pelastuslaitos vastaa tilannekuvan ylläpitämisessä tarvittavien tietoliikenneyhteyksien ja viestijärjestelmien yhteensopivuudesta ja rakentamisesta kuntien johtokeskusten sekä pelastuslaitoksen johtokeskuksen välillä olemassa olevia tieto- ja viestiliikenneyhteyksiä hyödyntäen.
- Pelastuslaitoksen poikkeusolojen viesti- ja tietoliikenneyhteytenä käytetään normaaliolojen viestiverkkoja niin pitkään kuin mahdollista. Poikkeusoloissa korostuu viranomaisradioverkon (VIRVE) käyttö. Varaviestijärjestelminä laitoksen alueella käytetään digitaalista radiopuhelinverkkoa ja satelliittipuhelimia.
- Pelastuslaitoksen johtokeskuksen ja kunnan johtokeskuksen väliseen puheensiirtoon käytetään viranomaisradioverkkoa (VIRVE), matkapuhelinverkkoja sekä kiinteää puhelinverkkoa.
- Datsiirron samoin kuin puheirron suunnittelussa pyritään huomioimaan markkinoille tulevat uudet järjestelmät ja tekniikat.
- Pelastuslaitos ei järjestä puhe- tai tietoliikenneyhteyksiä kunnan johtokeskuksen ja kunnan oman suojeluorganisaation välille. Näiden yhteyksien suunnittelusta ja rakentamisesta vastaa kunta.
- Kunnat hankkivat ja ylläpitävät poikkeusolojen suojeluorganisaation vaatimat VIRVE-radiot omille muodostelmilleen.

6.8 Suojelumateriaali

Suojelumateriaalin hankinta perustuu pelastuslain 64 §:ään väestönsuojeluun varautumisesta. Materiaalihankinnat suoritetaan ennakolta pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman ja Oulun kaupungin hankintaohjeiden mukaisesti.

Päätös yleiseen suojelutoimintaan varattavasta materiaalista

- Pelastuslaitos hankkii ja varaa oman toimintansa edellyttämät suojelumateriaalit. Normaaliolojen tavoitteena on ylläpitää henkilökohtaisia suojavälineitä noin 700 henkilölle. Lisäksi hankitaan tai varataan pelastuslaitoksen muodostelmien tarvitsemat ryhmäkohtaiset kalustot ja materiaalit.

- Materiaalihankinnat toteutetaan keskitetysti valmiussuunnitelmaan sisältyvän hankintasuunnitelman mukaisesti. Hankinnat on porrastettu siten, että osa materiaaleista hankitaan vasta turvallisuustilanteen kiristytessä normaalioloista häiriötilanteeseen tai poikkeusoloihin.
- Hankittavan suojelumateriaalit valitaan ja varastoidaan siten, että materiaalia voidaan hyödyntää mahdollisimman tehokkaasti normaaliolojen valmiuden ylläpitämisessä (suuronnettomuusvalmius).

Suojelumateriaalien hankintakustannukset

Tavoitevahvuisten poikkeusolojen suojeluorganisaation materiaalihankintoja ja materiaalin ylläpitoa varten on budjetoitu vuosittain 15 000 €.

6.9 Henkilöstö-, kalusto- ja tilavaraukset

Varauksilla tarkoitetaan pelastustoimen osalta pelastustehtävissä tarvittavan henkilöstön, kaluston ja tilojen varaamista pelastustoimen käyttöön myös poikkeusoloissa. Varauksien suunnittelu ja toteutus on olennainen osa normaaliolojen varautumistoimenpiteitä.

Pelastuslain 64 § mukaan kukin viranomainen huolehtii poikkeusolojen suojelutehtäviin tarvitsemansa henkilöstön varaamisesta. Varautumistehtävien rekisteristä säädetään pelastuslain 92 §:ssä. Pelastuslaitos toteuttaa varaukset yhteistyössä Puolustusvoimien Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimiston kanssa.

Päätös henkilö-, kalusto- ja tilavarauksista

- Pelastuslaitoksen muodostelmien perustamiseen tarvittavan henkilöstön varaamista koskevat esitykset toimitetaan Puolustusvoimien Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun aluetoimistoon keskitetysti noin kolmen vuoden välein. Varautumistehtävien henkilökisterissä olevat tiedot tarkistetaan pelastuslain 92 §:n mukaisesti vähintään viiden vuoden välein.
- Kuntien suojeluorganisaatioiden henkilöstövarauksista vastaavat kunnat. Pelastuslaitoksen omistamat moottoriajoneuvot ovat pelastuslaitoksen käytössä myös poikkeusoloissa.
- Pelastuslaitoksen oman toiminnan, omatoimisen varautumisen ohjauksen sekä evakuintien vaatimat huoneisto- ja tilavaraukset tarkistetaan viranomaisyhteistyönä joka toinen vuosi.

Varaukset

Asevelvollisuuslain 89 §:ssä (1438/2007) on määritelty palvelukseen kutsumatta jättäminen yleisen tai sotilaallisen edun vuoksi. Toimenpidettä, jolla tämä toteutetaan, kutsutaan henkilövaraamiseksi (VAP). Puolustusvoimien aluetoimistot ratkaisevat asevelvollisia koskevat varaushakemukset.

Kuljetusvälineiden, työkalujen ja tilojen varaamisen ohjeistavat elinkeino- liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY).

Pelastuslain 92 §:n mukaan varautumistehtävien henkilökisterissä olevat tiedot on tarkistettava vähintään viiden vuoden väliajoin merkinnän tekemisestä tai tarkistuksesta tai poistettava. Puolustusvoimien ohjeistuksen mukaan varaajan tulee tarkistaa varauksensa yhden - kolmen vuoden välein ja aina, mikäli varaajan toimintamenetelmässä, organisaatiossa tai henkilöstössä tapahtuu huomattavia muutoksia. Päivitysvaraus jatkaa perusvarauksen viiden vuoden määräaikaa koko toimipaikan varatun henkilöstön osalta.

Henkilöstövarausten tilanne

Pelastuslaitoksen poikkeusolojen varautumistehtävien pelastusmuodostelmia on tarkasteltu uudelleen kuntaliitosten aluejakoon vaikuttaneiden muutosten perusteella vuonna 2014 ja varauksia on päivitetty 2017. Pelastuslaitoksen poikkeusolojen varautumistehtäviä varten tarvittava henkilömäärä on noin 600 henkilöä. Pelastuslaitoksen henkilövarauksien päivityksiä tehdään 3-5 vuoden välein.

6.10 Varautumisen ja väestönsuojelun suunnitelmat

Valmiuslain 12 §:n mukaan mm. kuntien, kuntayhtymien ja muiden kuntien yhteenliittymien tulee valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluun sekä muilla toimenpiteillä varmistaa tehtäviensä mahdollisimman hyvä hoitaminen myös poikkeusoloissa. Pelastuslain 64 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimintansa hoitamiseen poikkeusoloissa mm. riittävin suunnitelmin.

Eri turvallisuustilanteita koskevat pelastuslaitoksen hälytys-, pelastustoiminta- ja suojelusuunnitelmat sisältyvät pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmaan.

Päätös varautumis- ja suojelusuunnitelmista

- Eri turvallisuustilanteita koskevat hälytys-, pelastustoiminta- ja suojelusuunnitelmat sisällytetään pelastuslaitoksen valmiussuunnitelmaan, jonka hyväksyy pelastuslaitoksen johtokunta.
- Suunnitelma tarkistetaan ja vahvistetaan pelastuslaitoksen palvelutasopäätöksen ensimmäisen voimassaolovuoden aikana.
- Kunnat vastaavat kunnan valmiussuunnitelman yleisen osan ja toimialakohtaisten valmiussuunnitelmien laatisesta. Pelastuslaitoksen nimeämät kuntakohtaiset yhdyshenkilöt toimivat asiantuntijoina kuntien valmius- ja suojelusuunnittelussa.

7 ALUEEN PELASTUSTOIMEN TUOTTAMAT MUUT PALVELUT

Alueen pelastustoimelle ja pelastuslaitokselle kuuluvista lakisääteisistä tehtävistä säädetään mm. pelastuslaissa (379/2011). Pelastuslain 27 §:n mukaan pelastuslaitos voi tuottaa myös muita palveluita, kuten ensihoitopalveluita, jos siitä palvelun järjestämisvastuussa olevien kanssa sovitaan. Muiden palveluiden tuottamisella ei saa vaarantaa pelastustoimen lakisääteisten palveluiden tuottamista.

7.1 Ensihoitopalvelu

Terveystieteellisen (1326/2010) 40 § mukaan ensihoitopalvelulla tarkoitetaan mm. äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan hoidontarpeen arviointia ja kiireellistä hoitoa ensisijaisesti terveydenhuollon hoitolaitosten ulkopuolella. Tarvittaessa potilaan kuljettamista lääketieteellisesti arvioiden tarkoituksenmukaisimpaan hoitoyksikköön. Ensihoitopalvelun järjestämisestä vastaa Terveystieteellisen (1326/2010) 39 §:n sekä ensihoitopalvelusta annetun Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen (585/2017) mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Sairaanhoitopiirin kuntayhtymä voi järjestää ensihoitopalvelun omana toimintanaan, yhteistoiminnassa alueen pelastustoimen tai toisen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän kanssa taikka hankkimalla palvelun muulta palvelun tuottajalta.

Pelastuslaitos ensihoitopalvelun tuottajana

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on tuottanut ensihoitopalvelun koko pelastustoimialueelle vuodesta 2015 alkaen. Ensihoidon hälytystehtävien määrä on ollut kuluvalle PTP-kaudella noin 47 700 - 50 500 tehtävää/vuosi.

Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiiriin (PPSHP) hallitus päätti 23.9.2019 pitämässään kokouksessa ensihoidon palvelutasosta vuosille 2020-2021. Päätöksen mukaan ensihoitopalveluun kuuluu ensivaste, ensihoito perus- ja hoitotasolla, ensihoidon kenttäjohtaminen sekä lääkäriyksikkötoiminta. Perus- ja hoitotason ensihoitopalvelun tuottamista päätettiin jatkaa yhteistoiminnassa alueen pelastuslaitosten kanssa.

PPSHP:n ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen välinen ensihoidon yhteistoimintasopimus allekirjoitettiin marraskuussa 2018. Sopimus oli vuodelle 2019, jonka lisäksi vuosi 2020 on optiovuosi, jonka käyttämisestä myöhemmin päätettiin. Sopimuksen mukaan Oulu-Koillismaan pelastuslaitos tuottaa ensihoitopalvelun koko pelastustoimialueelle sekä lisäksi Vaalan kuntaan. Sopimusta jatkettiin myöhemmin vuoden 2021 loppuun saakka, jonka jälkeen ensihoitopalvelun järjestäminen siirtyy PPSHP:n omaksi toiminnaksi (PPSHP:n valtuuston päätös 9.10.2020).

Päätös pelastuslaitoksen tuottamasta ensihoitopalvelusta

- Pelastuslaitos tuottaa Terveystieteellisen (1326/2010) 40 §:n mukaista kiireellistä ensihoitopalvelua siten kuin siitä sairaanhoitopiiriin (PPSHP) ja pelastuslaitoksen välisessä ensihoitopalvelun yhteistoimintasopimuksessa sovitaan. Ensihoitopalvelu tuotetaan nettokustannusperiaatteiden mukaisesti. Ensihoitopalvelua koskeissa ratkaisuissa huomioidaan palvelutuotannon siirtyminen PPSHP:n omaksi toiminnaksi vuoden 2022 alusta alkaen.
- Pelastuslaitoksen ensihoitoyksiköt, ensihoitohenkilöstö sekä toiminnassa tarvittavat varusteet sijoitetaan ensisijaisesti pelastuslaitoksen paloasemille. Paloasematilojen käyttöön liittyvät kustannukset jyvitetään erikseen ensihoidon ja pelastustoimen kesken.
- Pelastuslaitos huolehtii, että ensihoitopalvelun tuottaminen ei vaaranna lakisääteisten tehtävien suorittamista.

Ensihoitopalvelun lääketieteellisestä ja operatiivisesta kehittämisestä, ohjauksesta ja johtamisesta vastaa PPSHP:n ensihoitokeskuksen henkilöstö (ensihoidon vastuulääkärit, ensihoitopäällikkö ja ensihoidon kenttäjohtajat). Pelastuslaitos toimii

ensihoitopalvelun vastuullisena tuottajana. Pelastuslaitosten vastuulla on mm. yhteistoimintasopimuksen mukaisen ensihoitovalmiuden ylläpitäminen ja hätäkeskuksen välittämien kiireellisyysluokan A-D ensihoidotehtävien suorittaminen.

Ensihoitopalvelun kustannukset

Ensihoitopalvelua tuotetaan nettokustannusperiaatteen mukaisesti. Ensihoidon liikevaihto vuoden 2020 talousarviossa on 18 M€ josta henkilöstökulujen osuus on 13,5 M€ (75 %).

Ensihoitohenkilöstö

Pelastuslaitoksen ensihoitohenkilöstön ammatillisia pätevyysvaatimuksia ohjaa STM:n asetus ensihoitopalvelusta (585/2017). Yleisimpiä ovat ensihoitaja AMK, sairaanhoitaja AMK, lähihoitaja (suuntautumisvaihtoehtona ensihoito) sekä pelastaja. Ammatillista osaamista tuetaan täydennyskoulutuksella.

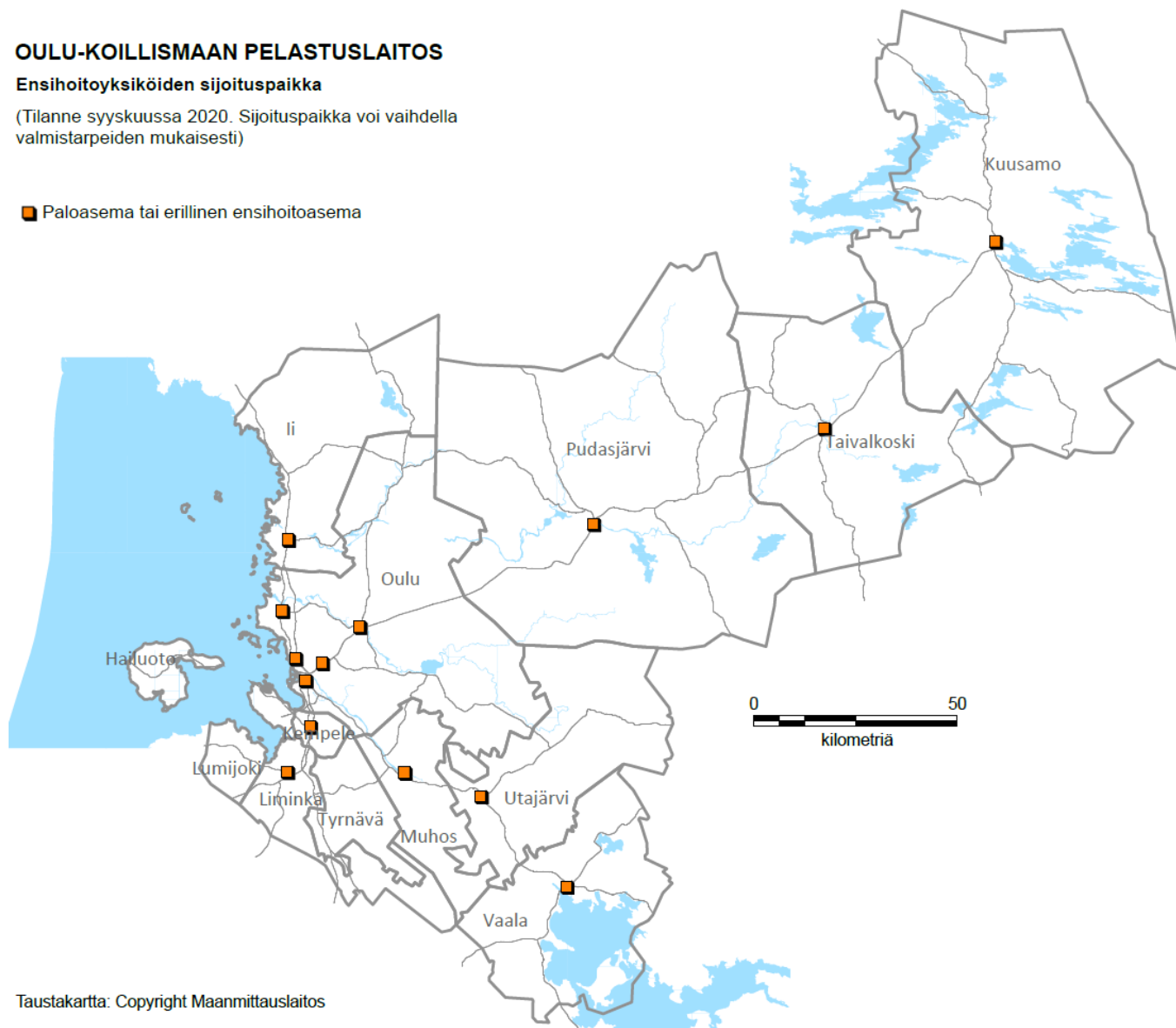
Ensihoitopalveluun kuuluvasta ensihoitoyksiköiden kokonaismäärästä on vaatimukset ensihoidon palvelutasopäätöksessä (PPSHP). Ensihoitoyksiköiden hoidollisesta tasosta (hoito-/perustaso), valmiudesta ja yksikkötunnuksista on tarkemmat vaatimukset PPSHP:n ja pelastuslaitoksen välisessä ensihoitopalvelun yhteistoimintasopimuksessa. Ensihoitoyksiköiden sijoituspaikka määritetään valmistarpeiden mukaisesti. Ratkaisut tekee ensihoidon kenttäjohtaja yhdessä palveluntuottajan kanssa. Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen osalta ensihoitoyksiköt ovat seuraavat (H=hoitotason ensihoitaja, P=perustason ensihoitaja):

Yksikkö	Valmius	Henkilöstö	Sijainti (syyskuussa 2020)
EPP121	24/7	H+P	Raksila
EPP122	24/7	H+P	Raksila
EPP123	24/7	H+P	Haukipudas
EPP124	24/7	H+P	Ii
EPP125	24/7	H+P	Kiiminki
EPP126	24/7	H+P	Ruskonselkä
EPP127	24/7	H+P	Linnanmaa
EPP131	24/7	P+P	Raksila
EPP132	8-20	P+P	Raksila
EPP133	8-20	P+P	Raksila
EPP221	24/7	H+P	Pudasjärvi
EPP231	8-20	P+P	Pudasjärvi
EPP222	24/7	H+P	Taivalkoski
EPP223	24/7	H+P	Kuusamo
EPP224	24/7	H+P	Kuusamo
EPP232	8-20	P+P	Kuusamo
EPP321	24/7	H+P	Muhos
EPP322	24/7	H+P	Kempele
EPP323	24/7	H+P	Liminka
EPP324	24/7	H+P	Vaala
EPP331	24/7	P+P	Utajärvi
EPP lisäyks. (4)	ei valmiudessa	P+P	

OULU-KOILLISMAAN PELASTUSLAITOS

(Tilanne syyskuussa 2020. Sijoituspaikka voi vaihdella valmistarpeiden mukaisesti)

☐ Paloasema tai erillinen ensihoitoasema

Yllä olevassa karttakuvassa on ensihoidon palvelutuotantoalue ja ensihoitoyksiköiden sijoituspaikat syyskuun 2020 tilanteen mukaan.

PPSHP on tehnyt ensihoitopalvelun tuottamista koskevan selvityksen, jossa on tarkasteltu mm. palvelun tuottamista omana toimintana tai nykyiseen tapaan yhteistoiminnassa pelastuslaitosten kanssa. Selvitystyö on valmis ja PPSHP:n valtuusto on tehnyt sen pohjalta päätöksen ottaa ensihoitopalvelun tuottaminen PPSHP:n omaksi toiminnaksi vuoden 2022 alusta alkaen.

7.2 Ensivastetoiminta

Terveydenhuoltolain (1326/2010) 40 §:n mukaan ensivastetoiminnalla tarkoitetaan hätäkeskuksen kautta hälytettävissä olevan muun yksikön kuin ambulanssin hälyttämistä äkillisesti sairastuneen tai loukkaantuneen potilaan luokse. Ensivastetoiminta tukee potilaan hätäensiavun käynnistymistä ja luo paremmat lähtökohdat potilaan hoidolle. PPSHP on sisällyttänyt ensihoitoa tukevan ensivastetoiminnan osaksi ensihoitopalvelua. Ensivastetoiminnan tuottajana voi toimia pelastuslaitos, poliisi, rajavartiolaitos tms. toimija, jolla on henkilöstön, kaluston ja toimintavalmiuden puolesta riittävät edellytykset palvelun tuottamiseen.

Sopimus ensivastetoiminnasta

PPSHP:n ja pelastuslaitoksen nykyinen sopimus ensivastepalvelun tuottamisesta on allekirjoitettu toukokuussa 2019. Sopimuksessa on sovittu mm. ensivastetoiminnan hoidollisesta tasosta, toiminnan alueellisesta laajuudesta sekä koulutus-, vastuu- ja kalustokysymyksistä.

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen tuottaman ensivastetoiminnan piirissä on nykyisin pelastustoimialueen kaikki kunnat. Ensivasteyksikkö on hälytettävissä 19 paloasemalta (ml. Linnanmaan uusi asema valmistuttuaan). Lumijoella ei ole omaa ensivasteyksikköä, mutta Limingan paloasemalta toimivan ensivasteyksikön toiminta-alue kattaa Lumijoen keskustan ja Limingan välisen alueen.

Pelastuslaitoksen ensivastepalvelut järjestää pelastuksen tulosalue. Osalla pelastuslaitoksen asemapaikoista ei ole tällä hetkellä valmiuksia ensivastetoiminnan aloittamiseen. Hailuodossa ensivastetoimintaan osallistunut SPR:n Hailuodon osasto on irtaantumassa ensivastetoiminnan järjestämisestä vuoden 2020 lopussa. Hailuodon ensivastetoiminta on tarkoitus järjestää 1.1.2021 alkaen yhteistyössä Hailuodon kunnan kanssa.

Päätös pelastuslaitoksen tuottamasta ensivastetoiminnasta

- Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen palveluihin kuuluu Terveydenhuoltolain (1326/2010) 40 §:n mukaisen ensivastetoiminnan tuottaminen. Ensivastetoiminta sisällytetään niiden paloasemien palveluihin, joissa palvelulle on PPSHP:n puolesta kysyntää ja joissa siihen on aseman henkilöstön puolesta riittävä valmius.
- Pelastuslaitos tuottaa ensivastetoimintaa siten kuin siitä palvelun järjestämisvastuussa olevan sairaanhoitopiirin (PPSHP) ja pelastuslaitoksen välisessä ensivastetoiminnan yhteistoimintasopimuksessa sovitaan.
- Ensivastetoiminnan yhteistoimintasopimukset laaditaan ja toiminta järjestetään siten, ettei ensivastetoiminta vaaranna pelastustoimen lakisääteisten tehtävien suorittamista. Tämän vuoksi ensivasteyksiköiden toiminta-alue rajoitetaan noin kymmeneen kilometriin yksikön paloasemasta.

Ensivastetoiminnan kustannukset

Oulu-Koillismaan pelastuslaitos on suorittanut viime vuosina noin 950-1050 ensivastetehtävää/vuosi. Ensivasteyksikkönä käytetään yleisimmin paloaseman sammutusautoa 2-4 henkilön vahvuudella. Ensivastetehtävien tehtäväkohtaiset kustannukset ovat olleet noin 72-91 euroa asemapaikan mukaan. Muina kustannuksina on huomioitava henkilöstön koulutuskustannuksen sekä investointiluoontoiset kulut, kuten kalusto- ja varustehankinnat. Ensivastesopimuksessa määritetty ensivastetoiminnan yksikkökohtainen (ensivasteyksikkö) perusmaksu on 3 500 €/vuosi ja tehtäväkohtainen hinta 170 €/tehtävä.

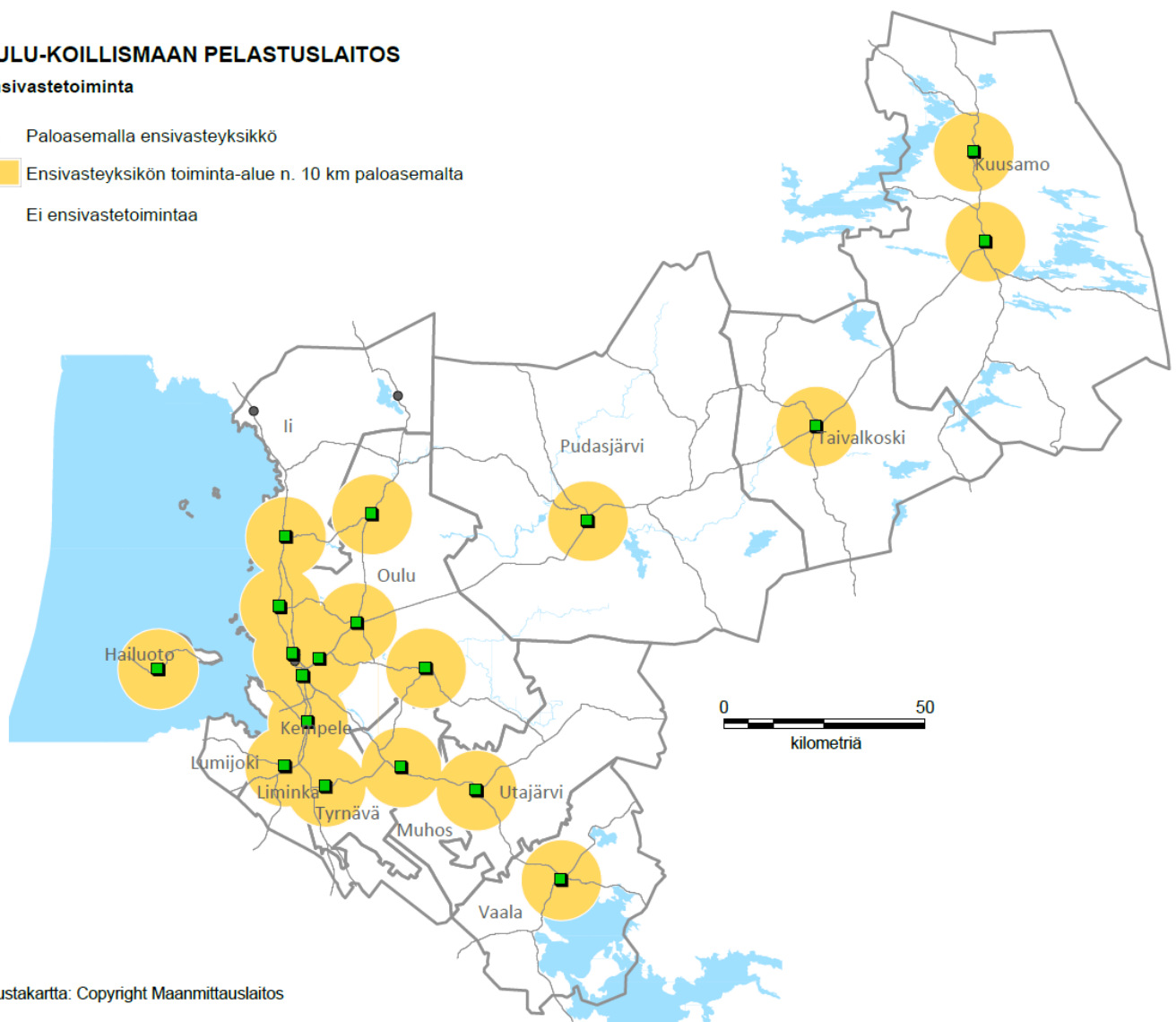
Ensivastekoulutus

Ensivasteyksikön henkilöstön peruskoulutuksen muodostaa pelastusalan miehistön ammattitutkinto tai sivutoimisen henkilöstön ensivastekurssi. Lisäksi järjestetään erilaista täydennyskoulutusta.

OULU-KOILLISMAAN PELASTUSLAITOS

Ensivastetoiminta

- Paloasemalla ensivasteyksikkö
- Ensivasteyksikön toiminta-alue n. 10 km paloasemalta
- Ei ensivastetoimintaa

Taustakartta: Copyright Maanmittauslaitos

Ensivastetoiminta

Yllä olevassa karttakuvassa on esitetty paloasemien ensivastetoiminnan tilanne sekä ensivasteyksiköiden n. 10 km toiminta-alue.

7.3 Muut palvelut

Pelastuslaitoksen tarjoamat muut kuin tässä asiakirjassa kuvatut palvelut ovat vähäisiä.

Päätös muista palveluista

- Alueen sopijakuntien on mahdollista saada pelastuslaitoksen tuottamana maksullista kannettavien säteilymittareiden tarkastuspalvelua.